

KALMAR TINGSRÄTT
Avdelning 2

DOM
2022-09-30
meddelad i
Kalmar

Mål nr: B 2903-20

PARTER (Antal tilltalade: 4)

Tilltalad

Karl Joakim Hägg, 19620202-3054
Spetsmejselvägen 1
572 93 Oskarshamn

Offentlig försvarare:

Advokat Uno Karlsson
Vetlanda Advokatbyrå AB
Box 239
574 23 Vetlanda

Åklagare

Kammaråklagare Magnus Ling
Åklagarmyndigheten
Åklagarkammaren i Kalmar
Box 21003
200 21 Malmö

Målsägande

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

Medhjälp till grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950) samt 23 kap 4 § brottsbalken
2018-07-08 -- 2020-07-09 (3 tillfällen)

Åtal som den tilltalade frikänns från

Grovt fornminnesbrott, 1 kap 3 a § och 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2018-07-10

Målet skrivs av beträffande följande åtal

Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2019-07-13

Påföljd m.m.

1. Villkorlig dom
2. Dagsböter 70 om 340 kr

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Smålandsgatan 28

Telefon
0480-47 78 68

Öppettider
måndag - fredag
08:30-11:30
12:30-15:00

Postadress
Box 613
391 26 Kalmar

E-post
kalmartingsratt.team2@dom.se
Webbplats
www.kalmartingsratt.domstol.se

Förverkande och beslag

1. I beslag taget nakterhus tas i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m. Beslaget ska bestå (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG202, nr 46).
2. Beslaget av föremålen som är fornfynd ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till staten genom Länsstyrelsen i Kalmar (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG202, nr 34).
3. Beslagen såvitt avser Kustbevakningens beslagsliggare 2020-6000-BG202, nr 3, 6 och 31, hävs.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

Uno Karlsson får ersättning av staten med 268 815 kr. Av beloppet avser 181 692 kr arbete, 29 040 kr tidsspillan, 4 320 kr utlägg och 53 763 kr mervärdesskatt. Joakim Hägg ska betala 150 000 kr av denna kostnad till staten.

Övrigt

1. Staten förklaras äga bättre rätt än Joakim Hägg till i beslag tagna föremål som är fornfynd (Kustbevakningen, beslagsliggare, nr 2020-6000-BG202, nr 34).
 2. Statens yrkande om bättre rätt i övriga delar ogillas (Kustbevakningen, 2020-6000-BG202, nr 3, 6 och 31).
-

KALMAR TINGSRÄTT
Avdelning 2

DOM
2022-09-30
meddelad i
Kalmar

Mål nr: B 2903-20

Tiltalad

Stig LENNART Kenndal, 19520309-2019
Västra Ekdalsgatan 8
593 50 Västervik

Offentlig försvarare:

Advokat Torgny Palm
Advokatbyrå Palm & Nilsson KB
Högabergsgatan 3
371 34 Karlskrona

Åklagare

Kammaråklagare Magnus Ling
Åklagarmyndigheten
Åklagarkammaren i Kalmar
Box 21003
200 21 Malmö

Målsägande

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

DOMSLUT

Brott som den tiltalade döms för

1. Grovt fornminnesbrott och fornminnesbrott, grovt brott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. i sin lydelse före 1 januari 2014
2013-07-12
2. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2018-07-08 -- 2020-07-09 (3 tillfällen)
3. Grovt fornminnesbrott, 1 kap 3 a § och 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2020-07-10

Åtal som den tiltalade frikänns från

1. Grovt fornminnesbrott, 1 kap 3 a § och 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2018-07-10
2. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2019-07-13
3. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2018-07-09 -- 2018-07-10 (3 tillfällen)

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Smålandsgatan 28
Telefon
0480-47 78 68

Öppettider
måndag - fredag
08:30-11:30
12:30-15:00

Postadress
Box 613
391 26 Kalmar

E-post
kalmartingsratt.team2@dom.se
Webbplats
www.kalmartingsratt.domstol.se

4. Grovt fornminnesbrott och fornminnesbrott, grovt brott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. i sin lydelse före 1 januari 2014
2013-07-12

Målet skrivs av beträffande följande åtal

Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2019-07-13

Påföljd m.m.

Villkorlig dom med samhällstjänst 200 timmar. Om fängelse i stället hade valts som påföljd skulle fängelse 8 månader ha dömts ut.

Frivårdskontor

Frivården Västervik

Förverkande och beslag

1. Beslaget av pärmor och sjökort ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till Lennart Kenndal (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG169, nr 1, 9, 172, 177, 190-200 och beslagsliggare 2020-6000-BG170, nr 4-8).
2. Beslaget av ett elektroniskt sjökort och gps ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till Fabian Laag och Lennart Kenndal (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG170, nr 2-3).
3. I beslag tagen sonar och kabel förklaras förverkad. Beslaget ska bestå (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG199, nr 1-2).
4. Yrkandet om förverkande av i beslag tagen dykdator avslås. Beslaget hävs (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG169, nr 133).
5. Beslaget av delar av bartmankrus ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till staten genom Länsstyrelsen i Kalmar (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG169, nr 154-156 och 159).
6. Beslaget av glasskivor ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till staten genom Länsstyrelsen i Kalmar (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG169, nr 69 och 146).
7. Beslaget av föremål som är fornfynd ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till staten genom Länsstyrelsen i Kalmar (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG169, nr 16-17, 19-21, 30-31, 107-109, 112-118, 126, 129, 132, 134-138, 141, 153, 157-158, 166 och 179, samt beslagsliggare 2020-6000-BG200, nr 2, och beslagsliggare 2020-6000-BG201, nr 1-2).
8. Beslagen såvitt avser Kustbevakningens beslagsliggare 2020-6000-BG169, nr 15, 23, 27-29, 32, 34-35, 38, 45, 47-50, 57-61, 68, 70, 76, 104, 125, 147-149, 165, och 2020-6000-BG200, nr 1, 3-5, samt 2020-6000-BG201, nr 7, hävs.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

Torgny Palm får ersättning av staten med 365 699 kr. Av beloppet avser 240 116 kr arbete, 46 200 kr tidsspillan, 6 243 kr utlägg och 73 140 kr mervärdesskatt. Lennart Kenndal ska betala 260 000 kr av denna kostnad till staten.

Övrigt

1. Staten förklaras äga bättre rätt än Lennart Kenndal till i beslag tagna delar av bartmankrus (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG169, nr 154-156 och 159).
 2. Staten förklaras äga bättre rätt än Lennart Kenndal till i beslag tagna glasskivor (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG169, nr 69 och 146).
 3. Staten förklaras äga bättre rätt än Lennart Kenndal till i beslag tagna föremål som är fornfynd (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG169, nr 16-17, 19-21, 30-31, 107-109, 112-118, 126, 129, 132, 134-138, 141, 153, 157-158, 166 och 179, samt beslagsliggare 2020-6000-BG200, nr 2, och beslagsliggare 2020-6000-BG201, nr 1-2)..
 4. Statens yrkande om bättre rätt i övriga delar ogillas (Kustbevakningen, 2020-6000-BG169, nr 15, 23, 27-29, 32, 34-35, 38, 45, 47-50, 57-61, 68, 70, 76, 104, 125, 147-149, 165, och 2020-6000-BG200, nr 1, 3-5, samt 2020-6000-BG201, nr 7.).
 5. Lennart Kenndals yrkande om ersättning av rättegångskostnader ogillas.
-

KALMAR TINGSRÄTT
Avdelning 2

DOM
2022-09-30
meddelad i
Kalmar

Mål nr: B 2903-20

Tiltalad

Karl FABIAN Albert Laag, 19611106-2912
Skeppsbrogatan 9 Lgh 1102
593 31 Västervik

Offentlig försvarare:

Advokat Mats Enström
AdvokatFirman Kronan HB
Box 18
391 20 Kalmar

Åklagare

Kammaråklagare Magnus Ling
Åklagarmyndigheten
Åklagarkammaren i Kalmar
Box 21003
200 21 Malmö

Målsägande

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

DOMSLUT

Brott som den tiltalade döms för

1. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2017-09-01 -- 2020-07-09 (4 tillfällen)
2. Grovt fornminnesbrott och fornminnesbrott, grovt brott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. i sin lydelse före 1 januari 2014
2013-07-12
3. Grovt fornminnesbrott, 1 kap 3 a § och 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2020-07-10

Åtal som den tiltalade frikänns från

1. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2018-07-09 -- 2018-07-10 (3 tillfällen)
2. Grovt fornminnesbrott, 1 kap 3 a § och 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2018-07-10
3. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2019-07-13

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Smålandsgatan 28
Telefon
0480-47 78 68

Öppettider
måndag - fredag
08:30-11:30
12:30-15:00

Postadress
Box 613
391 26 Kalmar

E-post
kalmartingsratt.team2@dom.se
Webbplats
www.kalmartingsratt.domstol.se

4. Grovt fornminnesbrott och fornminnesbrott, grovt brott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. i sin lydelse före 1 januari 2014
2013-07-12

Målet skrivs av beträffande följande åtal

Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2019-07-13

Påföljd m.m.

Villkorlig dom med samhällstjänst 240 timmar. Om fängelse i stället hade valts som påföljd skulle fängelse 10 månader ha dömts ut.

Frivårdskontor

Frivården Västervik

Förverkande och beslag

1. Beslaget av pärmar och dykutrustning ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till Fabian Laag (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG166, nr 3-4, 13, 15-16, 20, 22, 24-25 och beslagsliggare 2020-6000-BG296, nr 1-10).
2. Beslaget av ett elektroniskt sjökort och gps ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till Fabian Laag och Lennart Kenndal (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG170, nr 2-3).
3. I beslag tagen sonar och kabel förklaras förverkad. Beslaget ska bestå (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG199, nr 1-2).
4. Beslaget av glasskivor ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till staten genom Länsstyrelsen i Kalmar (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG166, nr 5:7 och 5:8).
5. Beslaget av föremål som är fornfynd ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till staten genom Länsstyrelsen i Kalmar (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG166, nr 5:4 och 5:6).
6. Beslaget såvitt avser Kustbevakningens beslagsliggare 2020-6000-BG166, nr 5:2-5:3, 5:5, 5:19, 5:22, 5:24 och 17, hävs.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

Mats Enström får ersättning av staten med 349 068 kr. Av beloppet avser 263 886 kr arbete, 13 200 kr tidspillan, 2 168 kr utlägg och 69 814 kr mervärdesskatt. Fabian Laag ska betala 240 000 kr av denna kostnad till staten.

Övrigt

1. Staten förklaras äga bättre rätt än Fabian Laag till i beslag tagna glasskivor (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG166, nr 5:7 och 5:8).
2. Staten förklaras äga bättre rätt än Fabian Laag till i beslag tagna föremål som är fornfynd (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG166, nr 5:4 och 5:6).

3. Statens yrkande om bättre rätt i övriga delar ogillas (Kustbevakningen, 2020-6000-BG166, nr 5:2-5:3, 5:5, 5:19, 5:22, 5:24 och 17).
-

Tilltalad

LARS Eric Anders Pettersson, 19650810-2016
Stångelandsgatan 23
594 92 Gamleby

Offentlig försvarare:

Advokat Christian Arnbom
Advokaterna Gustafsson, Arnbom &
Hedberg HB
Drakens gränd 1
111 30 Stockholm

Åklagare

Kammaråklagare Magnus Ling
Åklagarmyndigheten
Åklagarkammaren i Kalmar
Box 21003
200 21 Malmö

Målsägande

Länsstyrelsen i Kalmar län
391 86 Kalmar

DOMSLUT

Brott som den tilltalade döms för

1. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2017-09-01 -- 2020-07-09 (4 tillfällen)
2. Grovt fornminnesbrott och fornminnesbrott, grovt brott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. i sin lydelse före 1 januari 2014
2013-07-12
3. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2018-07-09
4. Grovt fornminnesbrott, 1 kap 3 a § och 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2018-07-10
5. Grovt fornminnesbrott, 1 kap 3 a § och 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2020-07-10

Åtal som den tilltalade frikänns från

1. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2018-07-09 -- 2018-07-10 (2 tillfällen)

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Smålandsgatan 28

Telefon
0480-47 78 68

Öppettider
måndag - fredag
08:30-11:30
12:30-15:00

Postadress
Box 613
391 26 Kalmar

E-post
kalmartingsratt.team2@dom.se
Webbplats
www.kalmartingsratt.domstol.se

2. Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2019-07-13
3. Grovt fornminnesbrott och fornminnesbrott, grovt brott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. i sin lydelse före 1 januari 2014
2013-07-12

Målet skrivs av beträffande följande åtal

Grovt fornminnesbrott, 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)
2019-07-13

Påföljd m.m.

Villkorlig dom med samhällstjänst 240 timmar. Om fängelse i stället hade valts som påföljd skulle fängelse 1 år ha dömts ut.

Frivårdskontor

Frivården Västervik

Förverkande och beslag

1. I beslag tagna block, jungfru och träring förklaras förverkade. Beslagen ska bestå (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG139, nr 1, 2020-6000-BG140, nr 1 och 2020-6000-BG141, nr 1).
2. I beslag tagen pumpvicka förklaras förverkad. Beslaget ska bestå (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG171, nr 16).
3. I beslag taget lerkrus förklaras förverkat. Beslaget ska bestå (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG171, nr 100).
4. I beslag tagen järnkanon förklaras förverkad. Beslaget ska bestå (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG171, nr 99).
5. I beslag tagen signalkanon förklaras förverkad. Beslaget ska bestå (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG171, nr 96).
6. Beslaget av dykdagböcker, pärmar och minneskort samt negativalbum ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till Lars Pettersson (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG171, nr 18-21, 23, 26-29,, 43, 45-59, 70-73 och 102).
7. Beslaget av föremål som är fornfynd ska bestå tills domen vunnit laga kraft. Därefter ska godset utlämnas till staten genom Länsstyrelsen i Kalmar (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG171, nr 7-10, 12, 15, 83, 85-94, 97-98).
8. Beslagen såvitt avser Kustbevakningens beslagsliggare 2020-6000-BG171, nr 5, 14, 74-80, 84 och 95, samt beslagsliggare 2020-6000-BG204, nr 34-36, hävs.

Brottsofferfond

Den tilltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Ersättning

Christian Arnbom får ersättning av staten med 431 491 kr. Av beloppet avser 266 782 kr arbete, 54 120 kr tidsspillan, 24 291 kr utlägg och 86 298 kr mervärdesskatt. Lars Pettersson ska betala 330 000 kr av denna kostnad till staten.

Övrigt

1. Staten förklaras äga bättre rätt än Lars Pettersson till i beslag tagna föremål som är fornfynd (Kustbevakningen, beslagsliggare 2020-6000-BG171, nr 7-10, 12, 15, 83, 85-94, 97-98).
 2. Statens yrkande om bättre rätt i övriga delar ogillas (Kustbevakningen, 2020-6000-BG171, nr 5, 14, 74-80, 84 och 95, samt 2020-6000-BG204, nr 34-36).
-

Innehåll

YRKANDEN M.M.....	19
UTREDNINGEN.....	20
De hörda i målet har i huvudsak uppgett följande.....	25
Allmänt	25
Fabian Laag	25
Lennart Kenndal	27
Lars Pettersson	27
Joakim Hägg	29
Åtalspunkten 1 - Block jungfru, träring.....	29
Lars Pettersson	29
Fabian Laag	31
Lennart Kenndal	32
Vittne Peter Åhlander	33
Åtalspunkten 2 – Pumpvickan.....	34
Fabian Laag	35
Lennart Kenndal	37
Lars Pettersson	39
Joakim Hägg	40
Sakkunnigvittnet Peter Ullström	42
Joakim Hägg	45
Lennart Kenndal	45
Fabian Laag	46
Lars Pettersson	47
Lars Pettersson	48

Joakim Hägg	50
Lennart Kenndal	51
Fabian Laag	51
Fabian Laag	52
Lars Pettersson	55
Åtalspunkten 6 – signalkanonen mm	56
Lars Pettersson	56
Lennart Kenndal	57
Fabian Laag	58
Åtalspunkten 7 - glasskivorna.....	59
Lars Pettersson	59
Fabian Laag	59
Lennart Kenndal	59
Åtalspunkten 8-10 – allmänt grovt fornminnesbrott	60
Lars Pettersson	60
Fabian Laag	61
Lennart Kenndal	61
Vittne Anne-Charlotte Carlsson	62
Generella beslagsyrkanden	63
Lars Pettersson	63
Lennart Kenndal	64
Fabian Laag	65
Joakim Hägg	65
Sakkunniga vittnen	66
Jim Hansson	66
Malin Blomqvist	73

DOMSKÄL	75
Bakgrund.....	75
Skuldfrågan	77
Aktuella straffbestämmelser	77
Åtalspunkten 1; Grovt fornminnesbrott; RAÄ 2:98; ”Kruset” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (block, jungfru, träring)	79
Allmänt om Raä 2:98, ”Kruset”	79
Utgör vraket ett fornminne?.....	80
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat sig ett block, en jungfru och en träring från nu aktuellt vrak?	80
Tingsrättens bedömning	81
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?.....	83
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal haft uppsåt till gärningen?	83
Rubricering.....	84
Särskilt yrkande.....	85
Åtalspunkten 2; Grovt fornminnesbrott; ”Stefansvraket” (Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg) (pumpvicka)	86
Allmänt om ”Stefanvraket”	86
Utgör vraket ett fornminne?.....	87
Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en pumpvicka från nu aktuellt vrak?	88
Tingsrättens bedömning	90
Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?	92

Avdelning 2

Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg haft uppsåt till gärningen?.....	92
Rubricering.....	94
Särskilt yrkande.....	94
Åtalspunkten 3:1; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; ”Bartmann” (Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg) (Bartmannkrus).....	95
Allmänt om Raä 2:137, ”Bartmann”	95
Utgör vraket ett fornminne?.....	96
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat sig flera lerkrus kalla de Bartmannkrus från nu aktuellt vrak?	96
Tingsrättens bedömning	97
Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?	98
Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg haft uppsåt till gärningen?.....	98
Rubricering.....	99
Åtalspunkten 3:2; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; ”Bartmann” (Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg) (Bartmannkrus).....	100
Utgör vraket ett fornminne?.....	100
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat flera lerkrus kallade Bartmannkrus från nu aktuellt vrak?	100
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?	100
Har Lars Pettersson haft uppsåt till gärningen?.....	101
Rubricering.....	101

Åtalspunkten 3:3; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; ”Bartmann” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (Bartmannkrus).....	102
Utgör vraket ett fornminne?.....	102
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat flera lerkrus kallade Bartmannkrus från nu aktuellt vrak? .	102
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?.....	102
Särskilt yrkande såvitt avser åtalspunkterna 3.1-3.3	102
Åtalspunkten 4; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:98; ”Kruset” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (lerkrus).....	103
Utgör vraket ett fornminne?.....	103
Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg tillsammans och i samförstånd tillägnat sig ett lerkrus från nu aktuellt vrak?	103
Tingsrättens bedömning	104
Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?	105
Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg haft uppsåt till gärningen?.....	105
Rubricering.....	105
Särskilt yrkande.....	106
Åtalspunkten 5; Grovt fornminnesbrott; ”Söder Öro Sankor” (Lars Pettersson och Fabian Laag) (järnkanon).....	106
Allmänt om Söder Öro Sankor.....	106
Utgör vraket ett fornminne?.....	107
Har Lars Pettersson och Fabian Laag tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en järnkanon från nu aktuellt vrak?	108
Tingsrättens bedömning	108

Avdelning 2

Har Lars Pettersson och Fabian Laag olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?	111
Har Lars Pettersson och Fabian Laag haft uppsåt till gärningen?	111
Rubricering.....	111
Särskilt yrkande.....	112
Åtalspunkten 6; Grovt fornminnesbrott; ”Stefansvraket” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (signalkanon, kritpipa och ölstoppsbotten)	112
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en signalkanon, en kritpipa och ölstop från nu aktuellt vrak?	112
Tingsrättens bedömning	113
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?.....	114
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal haft uppsåt till gärningen?	114
Rubricering.....	114
Särskilt yrkande.....	115
Åtalspunkten 7; Grovt fornminnesbrott; ”Stefansvraket” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (glasskivor)	115
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat sig glasskivor från nu aktuellt vrak?	115
Tingsrättens bedömning	116
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?.....	117
Särskilt yrkande.....	117
Åtalspunkten 8; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; ”Bartmann” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (allmänt ändrat och skadat mm Raä 2:137)	117

Åtalspunkten 9; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:98; ”Kruset” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (allmänt ändrat och skadat mm Raä 2:98)	118
Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?.....	118
Tingsrättens bedömning	119
Har Lars Pettersson haft uppsåt till gärningen?.....	119
Rubricering.....	119
Åtalspunkten 10; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; ”Bartmann” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (allmänt ändrat och skadat mm Raä 2:137)	119
Påföljder	120
Lars Petterson	120
Fabian Laag	120
Lennart Kenndal	121
Joakim Hägg	121
Generella särskilda yrkanden	122
Bevisbeslag p 1-4.....	122
Förverkandeyrkande med stöd av 2 kap 22 a § 1 st KML; p 5-7.....	122
Förverkandeyrkande med stöd av 2 kap 22 a § 3 st KML; p 8-9.....	122
Särskilt yrkande med stöd av lagen om visst stöldgods m.m.....	123
Talan om bättre rätt.....	124
Tingsrättens bedömning – fråga om avvisning av talan	127
Tingsrättens bedömning – fråga om bättre rätt.....	127
Övriga frågor	132
HUR MAN ÖVERKLAGAR,.....	132

YRKANDEN M.M.

Åklagaren har yrkat ansvar i enlighet med bilaga 1, och de däri gjorda justeringarna samt framställt de i bilaga 1 angivna särskilda yrkandena.

Staten har genom länsstyrelsen fört talan om bättre rätt till föremål i enlighet med bilaga 2.

Sammanfattningsvis har de tilltalade uppgett följande inställning till åtalspunkterna och de särskilda yrkandena.

Lars Pettersson har förnekat brott under åtalspunkterna 1-10 och gjort gällande att han, under åtalspunkten 6, av oaktsamhet tagit en kritpipa och under åtalspunkten 3:2 vidgått att han flyttat föremål. Vidare har han bestritt åklagarens särskilda yrkanden under åtalspunkterna 1, 5, 6 samt åklagarens generella särskilda yrkanden under punkten 5 men medgett det generella särskilda yrkandet under punkten 2.

Fabian Laag har förnekat brott under åtalspunkterna 1-10 och bestritt åklagarens särskilda yrkanden under åtalspunkten 7 samt åklagarens generella särskilda yrkanden under punkten 7 (såvitt avser BG 5:1-5:24), och 8, men medgett de generella särskilda yrkandena under punkten 3 och 4.

Lennart Kenndal har förnekat brott under åtalspunkterna 1-4 och 6-10 och bestritt åklagarens särskilda yrkanden under åtalspunkterna 3, 4, 6 och 7 samt åklagarens generella särskilda yrkanden under punkterna, 6, 8 och 9, men medgett de generella särskilda yrkandena under punkterna 1 och 4.

Joakim Hägg har förnekat brott under åtalspunkterna 2, 3:1, 3:2, och 7 och har alternativt vidgått att han framfört fartyget vid de aktuella tidpunkterna, men gjort gällande att det inte utgör brottslig gärning. Vidare har han bestritt åklagarens generella yrkanden under punkten 7 (såvitt avser BG 202: 3, 6, 31 och 34) samt punkten 12 (tidigare angivet under åtalspunkten 4, punkten 2).

Lars Pettersson, Fabian Laag, och Lennart Kenndal har var för sig, såvitt gäller talan om bättre rätt i första hand gjort gällande att talan ska avvisas och i andra hand att talan ska ogillas. Joakim Hägg har bestritt talan om bättre rätt.

Lars Pettersson, Fabian Laag, och Lennart Kenndal har varit frihetsberövade på sätt som framgår av avräkningsunderlag.

UTREDNINGEN

Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg är hörda över gärningarna. Åklagaren har åberopat vittnesförhör med Peter Åhlander, samt förhör med sakkunniga Peter Ullström, Jim Hansson och Malin Blomqvist.

Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat den bevisning som framgår av bilaga 1, och därutöver åberopat följande.

- Två skärmlipp från ”Sjöbasis”, aktbilaga som utvisar djupet kring vrakplatsen, *aktbilaga 176 och 177*, avseende åtalspunkten 1 och 4.
- Egenskaperna till Fabian Laags film (*aktbilaga 104* filen ”bilaga 1.4.1 dykfilm”) med information om att mediet skapades den 9 september 2020 till vederläggande av att filmen visar dykningen den 10 juli 2020.
- Utdrag från Lars Petterssons dykloggbok beträffande dyk nr 726 den 9 juli 2018 och dyk nr 727 den 9 juli 2018, *aktbilaga 187*.
- Skärmlipp från ”Sjöbasis” som visar positionen för det i åtalspunkt 5 aktuella vraket samt de positioner som Fabian Laag och Lars Pettersson i förhör pekat ut, *aktbilaga 188-191 och 193*.
- Utdrag från Lars Petterssons dykloggbok beträffande dyk nr 711 den september 2017, *aktbilaga 192*, avseende åtalspunkten 5.
- Utdrag över hur Fornsök för RAÄ 2:98 och RAÄ 2:137 såg ut före den 31 oktober 2018, *aktbilaga 197-200*.

Lars Pettersson har som skriftlig bevisning åberopat följande.

Avdelning 2

- Fotografier av pumpvickan tagna av Kustbevakningen den 24 augusti 2022, *aktbilaga 147*. Till styrkande av att det inte är samma pumpvicka, åtalspunkten 2.
- Fotografier av pumpvickan från syn vid tingsrätten den 8 september 2022, *aktbilaga 156 och 159*. Till styrkande av att det inte är samma pumpvicka, åtalspunkten 2.
- Fotografier av pumpvickan, s. 58 i tilläggsförundersökningsprotokoll I, *aktbilaga 79*. Till styrkande av att det inte är samma pumpvicka, åtalspunkten 2.
- Två utskrifter från dykforumet ”Dykarna”, *aktbilaga 161-163*. Till styrkande av att det är vanligt förekommande med lösfynd av det slag som är aktuella i målet.
- Fotografier från Lennart Kenndals hem av föremål som han har haft sedan 80/90-talet, *aktbilaga 165-172 och 174*. Till styrkande av att Lennart Kenndal inte gjort sig skyldig till brott samt att föremålen som tagits i beslag hos Lennart Kenndal inte lagligen kan förverkas.
- Utskrift från Riksantikvarieämbetets hemsida som illustration av hur en hänvisning där kan se ut, *aktbilaga 173*. Till styrkande av att allmänheten och sålunda även de tilltalade har befogad anledning att utgå ifrån att ett av myndigheten lämnat tydligt ”NEJ” gällande frågan om ett vrak är en fornlämning/fornfynd också betyder nej.
- Utdrag ur dykdagbok ingivet under huvudförhandlingen den 13 september 2022, *aktbilaga 196*. Till styrkande av att den kanon som påträffats hos Lars Pettersson togs upp vid den position som angetts i förhör den 12 januari 2021 och inte vid det så kallade ”Örö vraket” i åtalspunkten 5.
- Utdrag från Riksantikvariatämbetets internetjänst Fornsök, *aktbilaga 157*. Till styrkande av att RAÄ 2:98 och RAÄ 2:137 inte anges som fornminne (fornlämning).
- Utdrag från länken raa.se/om-riksantikvariatambetet/fragor-och-svar/magnetfiske, *aktbilaga 157*. Till styrkande av att Riksantikvariatämbetet hänvisar till Fornsök för att se var det finns fornlämningar.
- Utdrag från förundersökningsprotokoll (huvudprotokollet) s. 460, *aktbilaga 157*. Till styrkande av att det föreligger en skillnad i proportionerna i mått på den fotograferade pumpvickan mellan skaft och gaffel (20 mm) jämfört med måtten mellan skaft och gaffel på pumpvickan (4 mm) som tagits i beslag från Lars Pettersson, åtalspunkten 2.

Avdelning 2

- Bild på pumpvickan tagen den 9 juli 2020 jämfört med bild på pumpvickan tagen den 9 september 2022, s. 1 *aktbilaga 164*. Till styrkande av att det föreligger en differens på proportionerna mellan den upptagna pumpvickan (nedre bild s. 1) jämfört med den som tagits i beslag hos Lars Pettersson (övre bild s. 1) och företetts i rätten. Den avvikande differensen i proportionerna innebär, enligt försvaret, att det inte är samma pumpvicka, åtalspunkten 2.
- Utdrag ur dykloggbok daterad den 8 juli 2018 (se förundersökningsprotokoll s. 913) med anteckning 2:98 där angivet dykdjup angivits till 40 meter jämfört med utdrag ur dykloggbok daterad den 10 juli 2020 (se förundersökningsprotokoll s. 895) där angivet dykdjup angivits till 42 meter (djup enligt Fornsök är 42 meter), *aktbilaga 164*. Till styrkande av att dykning inte ägt rum den 8 juli 2018 på den aktuella platsen där RAÄ 2:98 är belägen enligt åtalspunkten 4.
- PM (förundersökningsprotokoll s. 425) ”Utlåtande rörande ett vraks placering kan bedömas utifrån påväxten av musslor och alger”, *aktbilaga 180*, till styrkande av att föremålen inte härrör från Stefansvraket som ligger på ett djup av 58 meter enligt åtalspunkten 7.
- Foton tagna på glasskivor med påväxt av havstulpaner, *aktbilaga 181*, till styrkande av att föremålen inte härrör från Stefansvraket som ligger på ett djup av 58 meter enligt åtalspunkten 7.
- Samt den bevisning som åberopats av de övriga tilltala i målet och har ingivits av deras offentliga försvarare.

Fabian Laag har som skriftlig bevisning åberopat följande

- Utdrag från Riksantikvariatämbetets internettjänst Fornsök, *aktbilaga 157*. Till styrkande av att RAÄ 2:98 och RAÄ 2:137 inte anges som fornminne (fornlämning).
- Utdrag från länken raa.se/om-riksantikvariatambetet/fragor-och-svar/magnetfiske, *aktbilaga 157*. Till styrkande av att Riksantikvariatämbetet hänvisar till Fornsök för att se var det finns fornlämningar.
- Utdrag från förundersökningsprotokoll (huvudprotokollet) s. 460, *aktbilaga 157*. Till styrkande av att det föreligger en skillnad i proportionerna i mått på den

Avdelning 2

fotograferade pumpvickan mellan skaft och gaffel (20 mm) jämfört med måtten mellan skaft och gaffel på pumpvickan (4 mm) som tagits i beslag från Lars Pettersson, åtalspunkten 2.

- Bild på pumpvickan tagen den 9 juli 2020 jämfört med bild på pumpvickan tagen den 9 september 2022, s. 1 *aktbilaga 164*. Till styrkande av att det föreligger en differens på proportionerna mellan den upptagna pumpvickan (nedre bild s. 1) jämfört med den som tagits i beslag hos Lars Pettersson (övre bild s. 1) och företetts i rätten. Den avvikande differensen i proportionerna innebär, enligt försvaret, att det inte är samma pumpvicka, åtalspunkten 2.
- Utdrag ur dykloggbok daterad den 8 juli 2018 (se förundersökningsprotokoll s. 913) med anteckning 2:98 där angivet dykdjup angivits till 40 meter jämfört med utdrag ur dykloggbok daterad den 10 juli 2020 (se förundersökningsprotokoll s. 895) där angivet dykdjup angivits till 42 meter (djup enligt Fornsök är 42 meter), *aktbilaga 164*. Till styrkande av att dykning inte ägt rum den 8 juli 2018 på den aktuella platsen där RAÅ 2:98 är belägen enligt åtalspunkten 4.
- PM (förundersökningsprotokoll s. 425) ”Utlåtande rörande ett vraks placering kan bedömas utifrån påväxten av musslor och alger”, *aktbilaga 180*, till styrkande av att föremålen inte härrör från Stefansvraket som ligger på ett djup av 58 meter enligt åtalspunkten 7.
- Foton tagna på glasskivor med påväxt av havstulpaner, *aktbilaga 181*, till styrkande av att föremålen inte härrör från Stefansvraket som ligger på ett djup av 58 meter enligt åtalspunkten 7.
- Utdrag/egenskaper från filerna ”Bilaga 1.4.1 dykfilm” samt ”GOPRO832”, *aktbilaga 201*, till styrkande av att mediet ”Bilaga 1.4.1 dykfilm” skapades samma dag (2020-07-09) som mediet ”GOPRO832” vilket utvisar händelser från 2020-07-10 (Bordning av KBV). Således är innehållet i filen ”Bilaga 1.4.1 dykfilm” även den från 2020-07-10. Åberopas till styrkande av att Fabian Laag dykt på egen hand och inte tillsammans och i samförstånd enligt åtalspunkten 1.
- Position till utvisande var lösfynd hittats och tagits upp samt position av vraket Örö, samt vidare vilken utrustning som använts för att fastställa positionen, *aktbilaga 201*. Till styrkande av att föremålet inte tagits upp på den av åklagaren avgivna platsen enligt åtalspunkten 5.

Avdelning 2

- Bild tagen på vas (beslag BG 166,5:14), *aktbilaga 201*. Till styrkande av att föremålet funnits i Fabian Laags ägo sedan lång tid tillbaka och inte är ett fornfynd.
- Bild tagen på en jungfru (beslag BG 166.5:6), *aktbilaga 201*. Originalkortet är taget 1986 och avser ett lösfynd som således inte ska klassificeras som fornfynd.
- Anmälan om sjöfynd, *aktbilaga 201*. Till styrkande av att Fabian Laag anmäler fynd som han är av uppfattningen inte är lösfynd.
- Samt den bevisning som åberopats av Lennart Kenndal och Lars Pettersson, i de delar av åtalet som avser honom, vilken ingetts av övriga tilltalade.

Lennart Kenndal har som skriftlig bevisning åberopat följande.

- Bild på pumpvickan från syn vid tingsrätten den 8 september 2022, *aktbilaga 156*. Till styrkande av att det inte är samma pumpvicka, åtalspunkten 2.
- Två utskrifter från dykforumet ”Dykarna”, *aktbilaga 161-163*. Till styrkande av att det är vanligt förekommande med lösfynd av det slag som är aktuella i målet.
- Fotografier från Lennart Kenndals hem av föremål som han har haft sedan 80/90-talet, *aktbilaga 165-172 och 174*. Till styrkande av att Lennart Kenndal inte gjort sig skyldig till brott samt att föremålen som tagits i beslag hos Lennart Kenndal inte lagligen kan förverkas.
- Utskrift från Riksantikvarieämbetets hemsida som illustration av hur en hänvisning där kan se ut, *aktbilaga 173*. Till styrkande av att allmänheten och sålunda även de tilltalade har befogad anledning att utgå ifrån att ett av myndigheten lämnat tydligt ”NEJ” gällande frågan om ett vrak är en fornlämning/fornfynd också betyder nej.
- Artikel s. 19 i Barometern den 10 september 2022 med citat av uttalanden av Jim Hansson efter att han vittnat i tingsrätten, *aktbilaga 211*. Till styrkande av att Jim Hanssons utgångspunkt är att alla beslag som han bedömt vara fornfynd kommer från vrak.
- Samtlig bevisning som åberopats och ingetts av övriga tilltalade till styrkande av att Lennart Kenndal inte har gjort sig skyldig till brottslig gärning.

Syn har hållits på den i beslag tagna pumpvickan placerad på matta och intill hink som ska ha förekommit vid upptagning av densamma.

Lennart Kenndal har återopat vittnesförhör med Anne-Charlotte Karlsson.

De hörda i målet har i huvudsak uppgett följande.

Allmänt

Fabian Laag

Hans intresse för sportdykning tog sin början när han var 7 år. När han var 16 år hängde han på dykklubben, men han var för ung för att få vara med. Efter att han gått dykutbildningen började han dyka med människorna på dykklubben. Han dök inte så mycket på vrak till en början. Intresset för dykning har funnits hela tiden. Han brinner fortfarande för dykning.

Det är spännande att dyka på vrak. Det är intressant att veta var det finns vrak och när nya vrak dyker upp. Den spårning de har gjort har varit för att de ska hitta vrak. De har haft mängder av positioner, men det innebär inte att det finns ett vrak på varje position. De har inte hittat något vrak på det sättet. De har kanske hittat två båtar. De vrak som de har dykt på är vrak på positioner som de fått från andra dykare och från fornsök. Han har upprättat en vrakfil i excel. Vrakfilen är han stolt över. Det är inte några hemligheter i filen. Han har med till exempel Mars i vrakfilen även om de inte har dykt där. De har inte dykt på något dykförbud. Hans ambition har alltid varit att lagstiftningen ska följas. Han känner till vad fornminneslagstiftningen innebär. Han vet att fornminnen är vrak som sjunkit före år 1850. Han har dykt på både äldre och nyare vrak. Det är inte alltid man ser så mycket av ett vrak. Ett vrak kan till exempel ligga nerbäddat i sanden eller vara helt inbäddade i sjögräs. Ungefär tio gånger har han varit inne på fornsök för att hitta information om vrak. Han har printat ut information från fornsök. Han har inte kontaktat myndigheter för att kontrollera om ett vrak är ett fornminne.

Avdelning 2

Runt år 2000 köpte han båten Lina tillsammans med ett par andra. De köpte Lina för att kunna åka ut och dyka tillsammans. De har även köpt en släpsonar som kostande runt 100 000 kr. De skulle ha den för att kunna leta vrak. Det är ett hjälpmedel för att hitta ett vrak när man vet var det ligger. När man har en position så åker man med sonaren och hittar vraket på det sättet. Det var Rickard som gjorde den affären. Rickard var med fram till år 2015 när han avled. Han avled i samband med dykning. Han var delägare i båten Lina från början. Från början var de fyra ägare på båten, han, Lennart, Rickard och Johnny. Det uppstod sedan en liten konflikt mellan Rickard och Johnny. Eftersom de ville vara fyra personer på båten för att kunna dyka två och två kom Lars in i bilden. Han har dykt med Lars i alla fall i 10-12 år. Han och Lars har samma intresse att dyka på vrak. Lars är en duktig, lugn och trygg dykare som är ordentlig när han dyker. Lars tänker på säkerheten och det känns som att han har koll på den han dyker med. Efter att Rickard gick bort 2015 kom Joakim in i bilden. Numera är det han och Lennart som har båten Lina ihop. Joakim och Lars följer med på dykresorna. Dykningen är dock inte allt. Det viktigaste med deras dykarresor är den sociala biten. De trivs inbördes med varandra. De uppskattar även till exempel att bada bastu och att äta god mat.

Han har plockat upp föremål från havsbotten under 80- och 90-talet. Det rör sig om ca 45 års dykning så han kommer inte ihåg datum när det har skett. När han började dyka på 80-talet var det rent allmänt så att man letade saker. De var och dök mycket i Västerviks hamn. Där kunde man hitta en flaska eller en kritpipa eller någonting liknande. Det gjorde alla. Han har även plockat upp gamla kopparmynt när han var med Västerviks dykarklubb. Det var koppardaler som hittades utanför Västervik. Mynten klassades som äldre. Det låg flera mynt där. De misstänkte att det var någonting annat än lösfynd och de lämnades in till Västerviks museum.

Han har en fru och tre gemensamma Henrik, Erik och Johan. Den chatt som åklagaren visade upp är en familjechatt. Tittar man på chatten i sin helhet så framgår det att den är ironiskt skriven.

Avdelning 2

Han har i ett SMS kommenterat att man ska lägga ner kustbevakningen. Det meddelandet skrevs nog för fyra år sedan, inför förra valet. Han skrev det inte för att han har någonting emot kustbevakningen. Han uppfattning är dock att man kan effektivisera kustbevakningen och att den kan integreras i polismyndigheten. Han anser helt enkelt att man är slösaktig med skattemedel så som det fungerar nu.

Han har varken läst eller skrivit någonting i Lars loggböcker. Där det står hans namn är det Lars som har skrivit dit det. Det är Lars dykloggböcker och det är Lars intresse. Han uppfattar det som att det skulle kunna liknas med hans intresse med att skapa vrakfilerna. Lars skrev ofta loggböckerna på kvällarna när han och Lennart hade gått och lagt sig. Lars och Rickard var uppe längre och skrev i loggböcker. Ibland fick ställde de frågor om någonting till honom och Lennart.

Lennart Kenndal

Han har dykt länge. Det är hans intresse. Han har dykt sedan tidigt 80-tal. Det har hänt att han har tagit upp grejer från botten. Han har tagit upp en hel del. De hade knappt några vrak som de kunde dyka på innan de köpte båten så det rörde sig nog inte om något fornminnesbrott.

När hans sambo kom in i bilden och de skulle flytta ihop fick han plocka ner en del saker. Han plockade då ihop sina lösfynd på två ställen. Sedan fick de en son, som är 17 år idag, och han skulle ha ett rum varpå han fick plocka ihop sina saker ytterligare. Han fick då ett skåp i hallen att ha sina föremål i och det som inte fick plats ställdes ut i en kartong. Dykningen ändrades på 2000-talet och de slutade att leta grejer. Han har fått lova sin sambo att inte ta hem fler grejer och det är lugnt för honom.

Lars Pettersson

Han har dykt sedan 80-talet. Vrakdykning är trevligt. Han har intresse av att läsa om det. I hans dykloggböcker loggas ett visst antal dyk och tider. Det är till exempel för att kunna styrka sina dyk inför certifikat eller dykresor och likande. Det finns bilder i dykloggböckerna där han har ritat och försökt illustrera vad han sett. Det kan vara så

Avdelning 2

att han skriver och ritar i dykloggboken flera timmar efter ett dyk, eller dagen efter. Om man dyker på sådana djup där man blir lite djupberusad kan man illustrera saker man inte sett.

Under 80- och 90-talet hade de inte resurserna för att dyka på vrak. De dök i stället från land och från öppen plastbåt. Om man åkte på en organiserad dykresa kunde man dyka på vrak. Det är inte alls sällsynt att man hittar lösfynd på botten. Det ligger lösfynd överallt. Om man dyker i gamla sund och gamla farvatten där skepp har gått så är det väldigt vanligt att hitta lösfynd. Han har plockat upp saker från havsbotten. Det är svårt att minnas exakt var och när eftersom det är så länge sedan. Ett lösfynd är något som man inte kan hänföra till ett vrak. Han har varit med om att ha tillstånd att dyka på vrak. Det var väl på 80-talet. Ibland var det grejer man fick behålla och ibland skulle sakerna till museer eller liknande.

Han och Lennart träffades när de arbetade inom byggnadsbranschen. De insåg att båda höll på med dykning. Detta var under 80-talet. De dök ibland tillsammans. De träffade lite andra dykare i Västervik genom dykarklubben där. Beroende på hur familjeförhållandena sett ut har han fortsatt med dykning. Han fick tre barn under 90-talet, men när det tilläts dök han. Under den här tiden dök han med andra personer från dykklubben. Han umgicks inte så frekvens med de andra under den perioden och därför blev han inte tillfrågad att vara med när de andra köpte båten Lina. Det uppstod lite gnabb mellan några av dem och Johnny löstes sedan ut från båten. Då fick han frågan om han ville ut och dyka med dem på båten. Syftet med dykarturerna är att umgås och slappna av. Man kommer ut lite och kan koppla av och ha det kul. Det fanns ingen märklig utrustning på båten. Dykbåtar som gör organiserade dykresor har sådan utrustning. Man kanske har koordinater till ett vrak, men för att hitta vraket måste man ha sådan utrustning. Det går att gå på ekolod men då måste man åka direkt över. Sonaren är inte verktyget för att hitta vrak utan det är mer för att hitta ett som man har positionen till.

I en dyklogg har han skrivit ”coast guard vid ytan, släppte grejerna”. Han skrev inte det för att det var olagligt att ta upp grejerna från skeppet. Vid tillfället dök de på

Avdelning 2

”Engelsmannen” som ligger på internationellt vatten. Engelsmannen är en stålbåt från 1900-talet. När han kom upp från dyket såg han att kustbevakningen låg nära eller helt i anslutning till Lina. Han ville inte utsätta sig själv eller de andra för eventuella utredningar. Det hade kunnat ta hur lång tid som helst även om de kom fram till att det inte var brottsligt att ta upp grejerna. Därför släppte han grejerna. Det var sådant porslin som går att hitta på en vanlig loppis. Det fanns inte något värde i grejerna. De tog sedan upp det dagen efter. I efterhand har han förstått att även de sakerna skulle ha anmälts, men det visste han inte då. Han ville inte ha besvär av kustbevakningen.

Joakim Hägg

Han är gift och har tre barn, bor i en villa i Oskarshamn och är god man åt en tjej. Han och Lennart arbetade på OKG samtidigt. Han var på verkstaden och Lennart var på kontoret. De började prata om dykning. Hans morbror var dykare och han hade varit med sin morbror en del. De hade ett liknande intresse. Han har inte någon ägarandel i båten Lina och han är inte med och lastar Lina. Han får ingen ersättning för att köra båten. Han är med för att han tycker att det är roligt att köra båt och vara ute på havet. Det är trevliga grabbar och de har riktigt roligt när de är ute. Att komma ut på havet en vecka är livskvalitet. Han känner Fabian och Lars genom dykbåten. Han tror att det är Fabian som brukar köpa in maten och sedan delar de på kostnaderna. De andra är väldigt erfarna dykare. Det märker man när de dyker på de här djupen. Att dyka på 60 meter är inte att leka med. Han dyker inte själv. Han är mycket intresserat av sjöfart och sådant. Han är uppväxt vid havet. Hans morfar var mästerlots, och hans morbror hade eget rederi. Det har fallit sig naturligt att tycka om havet.

Åtalspunkten 1 - Block jungfru, träring**Lars Pettersson**

Vid det aktuella dyket tog han upp tre trädetaljer. Han har inte undanhållit dem för någon. Syftet var att lämna föremålen till polisen. Vraket är inte en fornlämning. Det finns även en notering i hans dykloggbok att han varit i kontakt med polisen och skulle anmäla detta. Det är han som har gjort noteringarna och ritningarna i dykloggboken. Att det i dykloggboken står ”Intygas Lonely” betyder att han dök ensam. Enligt

Avdelning 2

dykloggboken verkar det vara samma båt som i åtalspunkten 4, men han har antecknat olika djup. Han hittade föremålen en bit ifrån vraket. Föremålen låg så pass nära att han antog att de tillhörde vraket. Han tror att han hade med en påse, en nätkasse, ner, la dem däri och tog med dem upp. Påsen höll han i handen på vägen upp. Han kan inte svara på varför han hade med sig nätkassen ner. Föremålen vägde kanske 10 kg. Tanken var att han skulle lämna dem till polisen. Det var fina föremål som låg utanför vraket. Han har inte tidigare gjort en anmälan till polisen. Han hade inte planerat att han skulle göra detta innan. Han tror att han dök först. I så fall dök de andra efter honom. Han vet inte om de gick i vattnet precis när han kom upp eller om de var kvar på båten när han kom upp. Beroende på väder kan man klara av att gå upp själv. Om han höll påsen i handen eller om han lade det över ryggen vet han inte. Man kan behöva ha båda händerna fria när man går upp. Han satte fast nätkassen på någon krok på något sätt. Han tog upp föremålen själv. Han kommer inte ihåg dyket i detalj. Han dök själv så han var ensam nere på botten. Ingen av de andra var med. Det fanns ingen plan. Han skulle ge föremålen till polisen så fort de kom i land.

Han kommer inte ihåg vad han har sagt i tidigare förhör (åklagaren läser upp förhör på s. 994 i förundersökningsprotokollet; *tingsrättens notering*). Ibland pratar man inte som man menar.

Kustbevakningen kom och frågade om de fick komma ombord. Sedan bordade kustbevakningen dem. De hade ingen anledning att säga nej till att kustbevakningen skulle få komma ombord. Han hade lagt föremålen i en plastpåse för att de inte skulle torka. Han lade plastpåsen i en låda eftersom det inte är så gott om plats på båten. En av personerna från kustbevakningen dök ner i lådan innan de fått order om husrannsakan. Han upplevde att kustbevakningen betedde sig konstigt. De var väldigt aggressiva i sitt bemötande vilket gjorde att han blev stressad av situationen. Han upplevde det nästan som att kustbevakningen hade bevakat dem med tanke på att kvinnan från kustbevakningen hoppade ombord och sade att ”grejerna är kvar”. Det var innan de gjorde husrannsakan. Han stod i styrhytten när kustbevakningen kom. Han tror att Lennart lagade mat och att Fabian hade lagt sig. Kvinnan från kustbevakningen tittade i lådan och sade att grejerna är kvar. Kustbevakningen sade

Avdelning 2

ingenting om fornfynd. De beslagtogs bara föremålen. Han har fått reda på i efterhand att man kan anmäla fornfynd till kustbevakningen men vid tidpunkten visste han bara att de skulle till polisen. Det fanns dokument i båten som han antar hade hämtats från fornsök, men han vet inte. Han har varit inne någon eller några gånger i fornsök. Han förlitade sig på uppgiften från fornsök att vraket inte var ett fornminne.

När han gjorde anteckningarna i sin dykloggbok trodde han att det var det vraket de dök på, men han kan ha haft fel. Det kan gå en, två eller fler dagar innan han antecknar i sina dykloggböcker. Han vill påstå att det han har antecknat stämmer, men han kan ha fel.

Fabian Laag

Han och Lennart dök tillsammans vid den aktuella tidpunkten och han filmade dyket. Det är den film som visats för rätten. Lars dök först. Han lade inte märke till någonting när Lars kom upp. Sedan dök han och Lennart. Filmen är från vraket RAÄ 2:98. Det måste vara någon defekt som gör att datumet inte stämmer på egenskaperna på filmen eftersom den är filmad vid detta dyket.

När han och Lennart kom upp så tog de av sig utrustningen och tog upp markeringsbojen. Som vanligt var de två som hjälptes åt. Han såg föremålen när de kom upp på båten. Det var Lars som hade tagit upp dem. Det var detaljer från båten som de hade dykt på enligt hans bedömning. Jungfrun kände han igen. Han gjorde inte någon bedömning av ålder. Han tyckte kanske det var lite märkligt att föremålen kom upp och visste inte varför föremålen kom upp. Dagen innan hade de ju slängt tillbaka föremålen. De har en ambition att följa gällande lagstiftning. Detta var inte en fornlämning så han hade ingen anledning att ifrågasätta Lars. Han var med och tog upp linan och föremålen var fästa i linan. Han kände inte till att det var fästa föremål innan de kom upp. Skillnaden mot dagen innan var att det vraket var en klar fornlämning. Lagstiftningen skiljer sig åt för en båt som är en fornlämning och en båt som inte är en fornlämning. Han har inte plockat upp någonting från båten och han har inte heller rubbat eller förstört någonting på båten. Det visar även hans film. Det låg en slev i

Avdelning 2

vraket som han bedömde var nysilver, vilket stärkte hans tro om att vraket inte var ett fornminne.

Det var ofta på kvällarna som Lars skrev i loggboken medan Lennart och han gick och lade sig. Det hände då att han fick frågor från Lars om vilka vrak de hade dykt på. De frågorna kunde han få när han höll på att somna så han var inte så intresserad av att svara.

Han upplevde inte att de var otrevliga mot kustbevakningen när de kom ombord. Snarare tvärt om. Kustbevakningen höll dem under uppsikt och de fick inte prata. Sedan gjorde de husrannsakan. Han visade kustbevakningen allt de ville se. De dolde ingenting. När allt var klart lämnade de båten. Det hittades inga föremål som tillhörde honom. De uppgav att de hade de där tre föremålen när de blev bordade. Han vet inte om han hörde Lars säga till kustbevakningen att han skulle anmäla föremålen. Han förutsatte att fynden skulle anmälas.

Lennart Kenndal

Han kommer ihåg dyket eftersom det var då allt drog i gång. Han hade Joakims plats och styrde till bojen, lade i 3-4 knop och sedan gick han sedan ner och började med maten. Sedan hörde han Lasse säga att de fick besök. Han fick gå ner och fortsätta laga mat. Det var nog när de väntade på husrannsakan. Sedan delades de upp så de inte kunde kommunicera så mycket. Han kommer ihåg att de dök på vraket 2:98 som ligger på ungefär 42 meters djup. Han skulle kunna tänka sig att vraket är från någon gång mellan 1850 och 1900. Han bedömer vraket efter skick, ankare och sådant. Han visste inte att grejerna hade kommit upp förrän kustbevakningen kom. Han stod i hytten och lagade mat. Det var skillnad dagen innan och den här dagen. Dagen innan var det ett fornminne de hade dykt på. De hade inte diskuterat Lars bedömning av åldern på vraket.

Vittne Peter Åhlander

Han arbetare som befälhavare på en av kustbevakningens båtar. Han har arbetat på kustbevakningen sedan 2005. Den aktuella dagen var de ute efter en annan båt där det fanns misstanke om att det döks på dykförbud, antingen på Mars eller på något annat. De åkte därför runt mellan Öland och Gotland och försökte identifiera olika ekolod. De var fyra personer på båten. När de åkte mot Öland träffade de på båten Lina. Han kände igen båten från ett ärende för tio år sedan då han hade fått tips om att båten Lina höll på med dykplundring och de hade fått in bilder på henne. Han blev därför nyfiken och de åkte fram och pratade med dem. De gick ombord på Lina och förklarade att de åkte runt och kollade dykbåtar eftersom det hade förekommit en del vrakplundring. Han och en kollega bordade båten först. Han frågade om de tagit upp någonting och från vilket vrak och fick till svar att de hade tagit upp en träbit. Det är ovanligt att någon berättar att de tagit upp föremål, det var kanske ett svar som man inte riktigt hade tänkt igenom. Han uppfattade det som att de försökte gömma en go pro-kamera i styrhytten, vilket han såg genom fönstret. När han frågade om de försökte gömma dem plockades kameran fram igen. Det var Lars som sade att de hade tagit upp en träbit och som försökte gömma kameran. Det väcktes misstankar om att det kanske inte stod helt rätt till. Personerna ombord på Lina var trevliga när de bordade även om de kanske inte var tillmötesgående. Lars verkade nervös. Lars var med och öppnade påsen. Det visade sig att det var två träbitar i påsen. Han kommer inte ihåg om de bad om att få titta i påsen. De kikade i säcken där det låg träföremål och såg att det var väldigt gamla träbitar som påminde om delar som ligger på Kronan. Han förklarade därför det för förundersökningsledaren som beslutade om husrannsakan på Lina. De hittade även en annan gammal grej, men den var inte upplockad vid det aktuella tillfället. Han frågade om dykloggböcker och fick till svar att de inte förde sådana. Han hade dock sett en dykloggbok så den togs i beslag. Datorn tror han lämnades eftersom den var uppkopplad för navigation. Go pro-kameran och träbitarna togs i beslag. Han vill minnas att det togs tre träbitar i beslag, de två som låg i påsen och den uttorkade, men det stämmer det som står i förundersökningsprotokollet. Det kan vara så att de inte tog den uttorkade delen i beslag och att det var tre träföremål i påsen.

Avdelning 2

Lars verkade nervös när han pratade och var bitvis forcerad. Han höll sedan ett förhör med Fabian som inte var lite pratsam. Han kommer inte exakt ihåg förhöret med Fabian. Det aktuella vraket var för honom okänt. Vrakets betäckning RAÄ 2:98 vilket inte sade honom så mycket. Han kan tänka sig att frågan om fornminne kom upp. Det var inget dykförbud på det aktuella vraket. De borde rimligtvis ha pratat om vraket.

De hade en fastmonterad sonar och en släpsonar. Om man letar man efter saker är det kanske normalt, annars är det inte många som har släpsonar. Man är ute och letar efter saker om man har en släpsonar. Det visade sig vara Lars dykloggbok som de hittade. Han bläddrade igenom den och såg att han hade ritat föremål. Om han minns rätt hade Lars även ritat de saker som man sedermera hade tagit upp. Det fanns även saker som hade ritats tidigare. Det var Lars som hade tagit upp föremålen, men som han minns det visste de andra om att Lars hade tagit upp föremål. Han vill minnas att Fabian sa i förhöret att han visste att Lars hade tagit upp föremålen.

Om Lars hade velat anmäla föremålen till kustbevakningen hade han fått fråga om det. Har man hittat någonting är den ens skyldighet att anmäla. Det ingår inte i kustbevakningens arbetsuppgifter att fråga varje person om de har någonting att anmäla. Med den lilla kunskap han har bedömde han att träföremålen i påsen var fornfynd och att det handlade om brott mot fornminneslagen. Detta var första gången han överhuvudtaget har gjort en husrannsakan på en båt för misstänkt fornminnesbrott.

Han kan inte säga att han känner igen situationen på filmen (den korta filmsekvens som Fabian Laag visat från ombord på Lina; *tingsrättens notering*). En batong syns så det stämmer att det filmen är från tillfället när kustbevakningen bordade Lina.

Åtalspunkten 2 – Pumpvickan

Fabian Laag

När de dyker fyller de upp sina dykflaskor själva. När man går ner på dessa djup använder man helium för att slippa kvävenarkos eller djupberusning som det också kallas. Syret blir giftigt på alltför mycket djup. Att fylla upp dykflaskorna är kostsamt. Därför är man väldigt aktsam med heliumet. Om man har haft 300 av helium vid det första dyket så kan man ha ungefär 100 kvar efteråt. Då kan man återfylla flaskan med vanlig luft upp till 300. De kallar det för en toppad heliumblandning. De dyker med det för att spara pengar och för att få ut mer dykning av pengarna. Han skulle inte dyka så på en ny båt som han inte har dykt på tidigare eftersom han då inte vet hur det ser ut. Det kan vara en trål över eller någonting liknande. Om han då har en kraftig djupberusning kan det bli farligt. De analyserar syrehalt inför dyket.

I detta fall, den 9 juli 2020, dök han på toppad helium. Det är ungefär en tredjedel av 20, 6-7 % helium, och resten är vanlig luft. En toppning var gjord på hans flaska. De har dykt på Stefansvraket i säkert tio år. Stefansvraket kan nog vara från 1600-talet. Han skulle säga att det är ett fornminne. De dök på 58 meter den gången. Totalt skulle han uppskatta att han har gjort ett par tusen dyk. Det är inte något obekant att ha en djupberusning eller kvävenarkos då. Han vet hur han påverkas av den toppade heliumet. De har praktiserat detta under många år och det är ingenting konstigt. Man påverkas dock inte alltid på samma sätt. Det finns flera saker som kan påverka kvävenarkosen, till exempel sömn, mat och livssituation. Han har till exempel varit med om att han fått kvävenarkos redan på 20 meters djup för länge sedan.

De hade varit inblåsta ett par dagar när de åkte ut till Stefansvraket. Han hade sovit gott, det hade inte varit något festande eller alkoholkonsumtion och han hade ätit frukost. Han kände sig allmänt väldigt bra. Det var han, Lars, Joakim och Lennart som var ute. Lars dök först. När Lars hade avslutat sitt dyk påbörjade han och Lennart sitt dyk. De checkade dykutrustningen innan de gick ner som vanligt. Han minns det som att Lennart låg före honom när de gick ned. Han kom ned och såg en stor stock jämte nedstigningen. Han såg ingen båt. Därefter är det i stort sett tomt. Han har inte något minne av tid eller vad han gör där nere. Det går ett antal minuter och han vet inte vad som händer där nere. Han kände sig inte stressad och han super-andades inte. Han

Avdelning 2

blev sedan stressad över att han hade överstigit dyktiden. Han såg Lennart och förstod inte att Lennart var kvar. Han gjorde därför något tecken att de skulle gå upp. Lennart simmade mot honom. Han har inte någon klar bild mot detta. Sedan satte han satte full fart uppåt utan att för den delen gå upp för snabbt. När han dyker på dessa djup går han snabbt upp till i alla fall 30 meter. Han upplevde att Lennart inte riktigt var med. I det skedet har man inte kontakt med varandra. När han kom upp på 30 meter var han orolig för tiden och gasen. Då insåg han att han hade brutit dyket fyra minuter för tidigt. Det har aldrig hänt tidigare. Han såg även att han hade gott om luft kvar och kunde pusta ut. Lennart kom också ifatt. Han gick sedan upp till 20 meter och där gör han något som kallas att byta gasblandning. Då byter han till en 50 procentig syrgas. Det är 50 procent syrgas och resten är luft. Enligt dyktabeller så är det precis så man ska göra. I det läget insåg han att han hade fäst någonting i uppstigningslinan, nere på botten i förankringsbojen. Det är linan som går ner från båten som de markerar huvudpositionen med. Det var då han insåg att någonting hade gått väldigt snett där nere. Han förstod inte riktigt varför han hade gjort det, men han tänkte att det som var fäst skulle nog inte sitta kvar utan skulle nog ramla av. I det läget, på ungefär 20 meters djup, skulle han säga att han var nykter. Han var rädd att det skulle ha hänt en olycka. I det läget prioriterade han inte att det var föremål fästa vid linan.

När de kom upp tog de upp bojen. De brukar vara två som tar upp bojen av praktiska skäl. De tre föremålen som var fästa på linan satt ihop. Tampen var snurrad runt dem. Det var någon typ av knut. När han såg föremålen kände han sig förvånad och tänkte att det inte hade blivit rätt. Han var förberedd på att det skulle komma upp föremål. Han kan inte förklara det. När föremålen kom upp var de ordentligt fästa vid linan och att de satt ihop. Han vill säga att han inte var på vraket. Han vet inte riktigt. Det var i anslutning till fornminnet han var. Han tänkte att det bästa var att lämna tillbaka föremålen. Han slog nog bort tanken på att de skulle lämna in föremålen. Det är föremålen som setts på filmen. Han förmodar att Lennart såg föremålen. Han kan inte säga vems röst det är på filmen. Hans uppfattning var inte att det var någon metall på föremålen. Det var vackra föremål. Sådana föremål är ju hans intresse. Han hade tänkt ta ett kort. Joakim var nog i styrhytten. Lennart hade vinschat med honom. Han tror att Lars har gått i väg men han minns inte riktigt. Normalt när de har dykt brukar Lars

Avdelning 2

gå och lägga sig eftersom han är känslig för sjösjuka. Han själv stod framme på däck. Lennart gick i väg och han kände att Lennart inte tyckte att det var okej. Blicken och att Lennart gick därifrån sade honom att Lennart inte tyckte att det var okej. Han gav en signal till Joakim att gå upp till position igen. Båten hade ju drivit i väg. Han ropade nog till Joakim eller något. Det var ett kort avstånd mellan honom och Joakim men motorn var i gång. De hittade tillbaka till positionen över vraket. Han förklarade inte varför de skulle gå tillbaka till position. Det var hans eget beslut. Han fick en nick eller någonting liknande när de var framme vid positionen. Han satte sig då på knä framme i fören och släppte sedan ned föremålen igen. Föremålen var ombord på Lina i max fem minuter. Han tog inte föremålen från fornminnet utan i närheten av det. Ingen annan har varit med och tagit upp föremålen.

Det har aldrig inträffat tidigare att han fått minnesförlust. Alla dykare som går längre ner än 20-30 meter blir utsatta för kvävenarkos, men inte på det här sättet. Det har han aldrig varit med om. Tidigare har han haft en störning när det har rullat runt och han har fått yrsel. Då var det balanssinnet som hade blivit påverkat.

Det är inte samma föremål som han plockade upp som beslagtogs hemma hos Lars. Kollar man på bilderna som tagits av föremålen så ser man att proportionerna är fel mellan de olika bilderna. Trä krymper i tvärgående och längsgående riktning när det torkar, men proportionerna borde vara lika. Det är olika proportioner. Det är alltså inte samma föremål. Hans minne är att det inte var ngt håll längst ut på ”gaffeln” på pumpvickan. Han har inte gett pumpvickan till Lars.

Lennart Kenndal

Han minns det aktuella dyket i juli 2020. De dök på Stefansvraket. Han vill säga att det är ett fornminne. Indirekt kan de ha pratat om åldern på vraket. De har ju pratat om vad de har sett. Lars gjorde sitt dyk först. Det är lite otäckt för Joakim att vara ensam i båten därute om det skulle hända någonting, till exempel att man behöver få upp en skadad dykare. De dyker med en bojlina. De måste hålla sig till den. De har samma lina. Den som sköter båten måste veta var de är och var de kommer upp. Troligtvis

Avdelning 2

dök de på samma gas. De brukar följa varandra ganska bra. Det kan vara så att han till exempel har hoppat över ett dyk och på så sätt hamnat i otakt och att han därför inte dök på toppad helium den gången. De har ingen heliummätare utan en syrgasmätare. De mäter syrgasen och räknar sedan baklänges. Om de ska dyka på 60 meter så brukar de sätta den på 19 procent för att slippa förgiftningen på syret. Han och Fabian dök ner. Det som avvek vid dyket var att Fabian inte var jämte honom. Han började då att titta efter var Fabian var och fick då syn på Fabian uppe på linan. Då var det kanske fem minuter kvar på dyktiden. Det har inte hänt tidigare. Sedan påkallade Fabian hans uppmärksamhet genom att signalera med lampan. Då simmade han fram till Fabian. Fabian pekade på datorn och stack sedan upp. Han följde då efter. Det är inte ofta det är Fabian som gör att de avbryter ett dyk. Han såg att Fabian var stirrig och ville upp. Det var ingenting att göra åt det. Det var bara att acceptera och se till att de kom upp helskinnade. Han låg under Fabian och höll koll på honom på vägen upp. Det brukar vara han som går upp först och Fabian brukar ligga lite längre. Han minns inte hur det var den gången men det brukar vara så. Han tänkte inte mer på det. Det är nog rätt som Fabian säger att han hjälpte till att vinscha upp när de kommit upp från dyket. Att dra in vinschen är ett jobb man brukar försöka slippa undan. Man behöver vara två personer som gör det. Den ena trycker och den andra håller på med linan. Det kan ha varit så att han hjälpte till med det. Det kan ha varit så att han stod på knappen. Han vet faktiskt inte. De dyker ju ofta med varandra så han minns inte vem som gjorde vad vilken gång. Han vet inte var Lars var. Det kan vara så att Lars lagt sig. Han minns inte om Lars hunnit ner. Joakim skötte sitt jobb. Han kommer knappt ihåg vad som kom upp i vinschen. Det var väl några grejer. Han förstod att Fabian hade knutit på någonting. Det var ingenting han visste om innan. Han har inget minne av att han skulle ha kommenterat på någon film. Det är ingenting han kommer ihåg. Han kan inte säga vems röst det är och han vill inte spekulera. Han såg nog föremålen och gick in till Joakim. Det stämmer nog som Fabian sade att han inte var glad över att det plockades upp grejer. Han var nog inte överlycklig utan gick in till Joakim. Han tittade nog ogillande på Fabian. Fabian tog kontakt med Joakim som åkte upp till positionen. Fabian kanske pekade tillbaka eller någonting så att Joakim förstod. Har man hållit på ett par år så känner man varandra. Det är ganska ovanligt att gå tillbaka till position.

Avdelning 2

Man gör inte det om man inte har något ärendet. Fabian berättade vad som hade hänt och det var lite oroväckande, men Fabian verkade klar.

Han hade inte koll på Fabian hela tiden under dyket eftersom man simmar ifrån varandra. Det kan gå 5-6 minuter när var och en tittar ut sin riktning och så. När man väl har gjort det så börjar man kolla efter kompisen. Det är inte ovanligt att man är borta 5-6 minuter. Sikten kan variera mellan 1,5 meter och 8 meter. Vid det här vraket brukar det kunna vara ganska dålig sikt. Det kanske var ungefär två meters sikt.

Lars Pettersson

Den aktuella dagen åkte de ut och dök vid Stefansvraket efter att ha varit inblåsta ett par dagar. De hade varit vid Stefansvraket några gånger tidigare. Han dök ensam på vraket den dagen. Han hade förmodligen gått upp innan Lennart och Fabian gick ner. Han har väldigt lätt att bli sjösjuk och går ofta och lägger sig. När Fabian och Lennart kom upp behövde Joakim hjälp att backa till båten eller få till båten så de kommer upp på säkert sätt. Sedan gick han och lade sig igen. Han låg och halvsjumrade och mådde lite halvtaskigt. Han måste ha ritat av föremålen samma dag eller dagen efter. Det kan vara så att han såg de där grejerna eller någon grej eftersom han har ritat av dem i sin loggbok. Förmodligen har han ritat av föremålen från ett fotografi. Han kommer inte ihåg. Hans minnesbilder från mycket av detta är en stor dimma. Om han såg dem live eller på ett foto kommer han inte ihåg. Det är ju ganska länge sedan nu.

Den beslagtagna pumpvickan har stått i hans jordkällare i många år. Det har han framfört i tidigare förhör. Han är inte ens säker på att den kommer från vattnet. Det kan vara så att den kommer från någon sjöbod eller liknande. Han har inget klart minne av var pumpvickan kommer ifrån. Han kan inte minnas när han har fått tag i den och vet inte hur länge den har legat hos honom, men den har legat där under lång tid. Han flyttade till bostaden 1987 och har bott där sedan dess. Det är inte samma pumpvicka på bilden som tagits på båten och den som beslagtogs hemma hos honom. Det är helt omöjligt att föremålet skulle ha förändrats så mycket på tre veckor. Då hade man behövt ha en maskin som torkar ur det eller någonting sådant. Han är inte någon

Avdelning 2

expert men erfarenhetsmässigt är en sådan förändring inte möjlig. Temperaturen i jordkällaren är strax under 15 grader. Det fryser aldrig och behåller 15 grader även i juli. På vintern kryper det kanske ner till 10 grader.

På ett sådant djup brukar dyken ligga på ungefär 20-25 minuter för man klarar inte av längre tid. Det blir så långa dekostopp. Eftersom man får ett överskott av kväve när man dyker så gör man dekostopp för att stanna upp och vädra ut. Man ska stanna på olika djup beroende på vad datorn säger. Det finns tabeller som visar vilka dekostopp man måste göra och hur mycket luft och så man har beroende på hur länge man har dykt. Dekotiden var 12 minuter, det vill säga den tid det tar att gå upp. Bottentiden var ungefär 20 minuter. Det är de tider som framgår av dykloggboken.

Han kan inte göra bedömningen hur gammalt vraket är. Han skrev uppenbarligen 1500-tal och 1600-tal i sin dykloggbok. Det kan vara så att det var datering på den kritpipan som hittades. Det är han som har skrivit anteckningarna i dykloggboken. Han har inte pratat med någon. Det är inte någon av de andra som är med om det. Vraket är inte klassat som fornminne. I det här fallet var det ju några föremål uppe på båten, men generellt sätt så ligger ju inte föremålen utlagda. Man kan bara uppskatta vad det är när man dyker på vrak. Det kan ju vara slam och grejer över som gör att man inte ser föremålen på botten så bra.

Joakim Hägg

Den aktuella dagen körde han som vanligt båten när de andra dök. Det var ingenting speciellt med den händelsen förutom att Fabian blev lite dålig. Han har ingenting med släpsonaren att göra. Han vet inte hur man hantera den. De andra dyker. De dyker på vrak. Det brukar gå till så att han blir tilldelad en position och när de kommer fram till positionen bojar de. Det är samma boj som de andra dyker ner på sedan. Ibland dyker de på flera vrak. Att det var just Stefansvraket som de dök på den dagen minns han inte. Han får en position som han kör på. Han är inne i styrhytten när han kör. När han har släppt i dykarna så kör han runt båten för att andra fartyg och båtar inte ska komma i närheten. Det är en risk för dykarna. Man vet inte när dykarna kommer upp.

Avdelning 2

När han gör det rör han sig på en diameter på upp till 500 meter. Ibland är diametern 100 meter. Vissa gånger cirkulerar han inte utan går med och emot dem. Oftast cirklar han dock runt för att det inte ska komma främmande båtar och störa dem.

De hade varit inblåsta innan den aktuella händelsen. När det blåser vill han gärna ha en annan med på båten. Lars var nog inne hos honom i styrhytten när han hade dykt klart. När de andra dök cirkulerade han runt bojen. Han frågar alltid dykarna innan när de vill att han ska närma sig bojen. Är det mycket sjö är det svårt att se dykarna när de kommer upp och då vill man vara i närheten. När Fabian och Lennart kom upp såg han på Fabian att han inte mådde så bra. Fabian verkade vara besvärad av någonting. Lennart kom in till styrhytten. Han är inte säker på om Lars var kvar i styrhytten när Lennart kom in, men om han minns rätt så var han och Lennart i styrhytten. Sedan tog de upp bojen. Som han minns det var det Lars och Fabian som tog upp bojen medan han och Lennart var i styrhytten. Som vanligt vid ett avslutat dyk åkte han fram till bojen och Fabian stod vid båtshaken och lotsade in honom. Sedan tog de in linan på båten. Det sitter en tung vikt i botten. De är ofta två som sköter det. Det är en man som tar hand om en rulle som drivs med hydraulik som man virar linan runt och en man som trycker på knappen eftersom knappen sitter ungefär 1,5 meter därifrån. Efter att de tagit upp bojen brukar han bukar driva medvind eller motvind. Han minns inte var vinden kom ifrån. Han ligger inte och kör i sidvind för då gungar det när det är sjö. Motorn är i gång hela tiden. Då ropade Fabian. Det hörs dåligt in till styrhytten så han antar att han stack ut huvudet för han brukar göra det. Fabian ropade att de skulle gå i position. Eftersom det är högt motorljud så måste de skrika eller ropa till varandra. Det är väl inte lika högt ljud längst fram på båten, där är det behagligt och man kan föra ett samtal, men längst bak på båten där motorn sitter låter det mycket. Det låter i styrhytten också. Han har nedsatt hörsel och han är dålig på att använda hörselsnäckor. Att Fabian skrek för att påkalla hans uppmärksamhet är inte någonting konstigt. Fabian kanske pekade, det minns han inte, men det kom fram att han skulle tillbaka till position. Han förstod inte varför han skulle gå tillbaka till position. Det var ingenting de pratade om sedan. Det är väldigt ovanligt att man ska återgå i position efter det att bojen är upptagen. Efter bojen är upptagen är hemfärden annalkande. Det var någonting som åkte i sjön. Han tror att Fabian nämnde att han hade gjort ett misstag.

Avdelning 2

Det var väl efteråt när Fabian kommit in i styrhytten. Han kan inte svara på om Lennart var med. Lars hade nog gått och lagt sig. Han minns inte hur orden föll. Efter dyket mådde inte Fabian bra. Fabian var lite snurrig. Han brukar ha lite koll på Fabian eftersom han har haft problem med sina ben. Han kan inte svara på vem det är som pratar på filmen som spelats upp.

Han minns inte vad det var för misstag som Fabian pratade om. Förmodligen sade Fabian att han hade kastat i saker som han hade tagit upp. Han tror inte att han ställde några följdfrågor till Fabian. Det hände ju aldrig annars att de går tillbaka i position efter att de tagit upp bojen. De kan ha pratat om det. Det var länge sedan nu. Han minns att Fabian mådde dåligt och var snurrig. Fabian gick och lade sig med en gång efter att han hade varit inne i hytten hos honom. Han tror inte de tog upp hans hälsotillstånd igen. Fabian var ju ganska pigg sedan när han vaknade. Fabian såg snurrig ut när han kom upp och det brukar han inte göra. Det var ingenting annat han tänkte på. Vad han kan minnas har han inte sagt någonting annat. Han såg på Fabian att han inte mådde bra. Om det var att Fabian var snurrig eller om han mådde illa vet han inte. Det var dels när han såg honom på båten, dels när han kom in i styrhytten som han såg det. Han minns inte att det var någonting konstigt med Fabians tal. Han minns bara att Fabian ville komma i bingen så snart som möjligt.

Han har inte sett någonting som har tagits upp vid det aktuella dyket. Han har inte sett innehållet i Lars dykloggbok innan åklagaren visade det. Man ser dåligt från styrhytten. Det är för att stäven går upp i en båge som en snipmodell gör. Det hänger också ofta dykardräkter på däck vilket gör att han inte ser vad som händer eftersom det hänger i vägen.

Sakkunnigvittnet Peter Ullström

Han är i grunden narkosläkare och det har han varit i över 30 år. I 25 år har han arbetat med dykarmedicin, civilt och militärt. Han utbildar räddningsdykarna i Sverige vad gäller dykarmedicin, både dykarna från polisen och kustbevakningen. Själv är han dykare sedan år 1975.

Avdelning 2

Dykarsjuka kommer av att kroppen inte kan ladda upp hur mycket gas som helst. Vid ytan har man laddat upp ett visst tryck med kväve och syre. Detta ökar med ökat djup. Man klarar att göra en direktuppstigning med ungefär dubbla kvävemängden. Det är ett djup på 10 meter ungefär. Om man går djupare än så måste man vidta åtgärder. Det finns olika tidsgränser.

Djupberusning eller kväveberusning beror på att alla gaser har en narkospotential på samma sätt som narkosgas på operation. Kväve är på så sätt också narkosgas, men inte potent på samma sätt. Känsligheten för djupberusningen som man får av kväve är i viss mån individuell och i viss mån påverkad av omgivande faktorer. En person som mått bra på 30 meters djup kommer att klara att dyka på 30 meters djup igen. Djupberusning och dykarsjuka är två helt olika saker. Det är som äpplen och päron.

En allmän beskrivning av djupberusning är enligt ”Martinis lag”. Martinis lag innebär att för varje hundra fot man dyker ner tar man en martini. Djupberusningen liknar väldigt mycket den vanliga berusningen av alkohol, men skillnaden är att den går ur direkt när man går upp en bit. Berusningen kommer avta om man går upp en bit och om man går ner igen kommer det tillbaka. Man blir lite glad och får viss motorisk ostadighet. I tryckkammare kan man se att en person kan få balanssvårigheter. För en sportdykare ger det ingen effekt på långtidsminnet. Omdömet kan påverkas i viss mån, men det finns extremt mycket erfarenhet kring dykning. Om omdömet skulle påverkas skulle det skulle det ske ett högre antal dykolyckor. Omdömet påverkas lite grann men för vana dykare är det inte ett problem. Det är lite samma sak som att man dricker ett par glas alkohol och vet sina gränser. Om man dyker på 58 meter motsvarar det två martinis. Den liknelsen är dock inte vetenskaplig. Djupberusning går i vart fall ur när man kommer upp igen. Det skulle inte märkas på en person som kommer upp att personen varit påverkad av djupberusning under dyket. Han har aldrig tidigare hört talas om att en person skulle tappa minnet helt vid ett dyk.

Det sättet som de tilltalade berättat att de dyker på, med toppad helium är farlig dykning. Han rekommenderar inte att göra så. Man måste alltid analysera gasen innan

Avdelning 2

ett dyk. Man ska aldrig gå ner med en gas man inte vet vad det är i. Att göra på detta sätt långt utanför vad som är regelmässigt. Det är inte korrekt att toppa upp gas och inte analysera den.

Utöver dykdjup och gasblandning finns det andra yttre omständigheter som kan påverka djupberusningen. Det kan till exempel påverka om man dyker under flera dagar på raken. Har man kväve kvar i kroppen kan det nämligen påverka. Efter tolv timmar är man dock ren i sportdykarsammanhang. Inom 48 timmar är alla tomma på kväve. Det är individuellt vad som kan påverka, men i huvudsak är det gasblandningen som påverkar. Den individualisering som finns är relativt liten. Vissa personer är känsliga och vissa personer är mindre känsliga. De som är känsliga märker detta tidigt i sin dyckarriär. Påverkan av andra faktorer än gasblandningen är marginell. Vad gäller dykarsjuka kan andra faktorer påverka mer.

Det finns andra sjukdomstillstånd som kan drabba en person vid ett dyk, till exempel en mindre stroke. Sådana sjukdomstillstånd har man kvar när man kommer upp till ytan. Det är inte någonting som försvinner på vägen upp. Sjukdomsfall kan alltid inträffa, men sannolikheten är mindre att en person skulle drabbas av någonting sådant på djupet jämfört med på land.

Han har gjort ett utlåtande i det här fallet på kustbevakningens förfrågan. Han visste nog inte att det var ett rättsfall i det läget. Det var förmodligen en muntlig förfrågan han fick, han kan inte svara på om han fick någonting skriftligt. Han har många dykare i gång samtidigt och minns därför inte tidsförloppet eller när han fick information om just det här ärendet.

Fabian Laag är en extremt van dykare. Att han skulle ha råkat ut för någonting nytt är svårt att tänka sig. Det hade förvånat honom om Fabian Laag inte hade någon berusning på det djupet med den gasblandningen.

Åtalspunkterna 3:1-3:3 – Bartmann**Joakim Hägg**

Det är många år sedan så han har inte några detaljerade minnesbilder av detta. Det är riktigt att han körde båten den 9 och 10 juli 2018. Han kan inte minnas vad det var för vrak de dök på. Det gick till på samma sätt som andra dyk. Han har inte gjort några iakttagelser av att någon tagit upp någonting. Det är mycket möjligt att han skulle ha sett om de andra hade tagit upp någonting. Han har inte fått någon känsla av att någon gömt saker på båten. Han har inte sett några filmen och han har inte noterat att det har filmats.

Det sitter en bärbar dator i styrhytten. När man kör med sonaren kommer bilderna upp på datorn. Han är inte den bäste på att avgöra om något som dyker upp på datorskärmen är ett vrak. Om han har sett någonting så har han fotat det.

Han vet inte vem annars än honom som Lars menade med ”gubben i hytten” i dykloggboken. Han har inte fått någonting.

Lennart Kenndal

Han har inte några minnen av aktuella dyk. Det var vanliga dyk. Han har inte bärgat några grejer så det är ingenting som har fastnat i minnet. Han har nog dykt på aktuellt vrak. Namnet kommer väl från att någon har försökt döpa vraket till något. De har nog inte pratat om detta mer än något annat vrak. Han vet vad ett bartmannkrus är, han har sådana hemma. Det kan vara ett fornfynd. Ett fornfynd är dock inte samma sak som en fornlämning. Han kan inte bedöma om ett vrak är ett fornminne, det är riksantikvariatämbetet som ska bedöma det. Han skulle inte riskera att röra någonting. Det bartmannkrus som visats på bild skulle han inte kalla ett lösfynd. Han skulle inte röra det.

Han har inte sett några anteckningar från Lars dykloggbok. De rörde inte lådorna på vraket, inte han i alla fall. På åklagarens fråga hur det kommer sig att han i förhör under förundersökningen den 11 januari 2021 uppgett följande ”Kenndal tillfrågas vad han

Avdelning 2

har för uppfattning om dyk 727 enligt Lars loggbok, han svarar att han kommer ihåg en massa lådor som inte gick att öppna”, har han uppgett att han bara sett järn.

Han har bartmannkrus i sitt hem. De är från 80- och 90-talet från när de simmade runt och letade efter sådant. De plockades upp under många dyk. Han har tillräckligt med föremål och det tycker hans sambo också. Som det är nu har han inte något intresse av att ta hem någonting mer. De flesta lösfynd han har hemma är upptagna strax utanför Västervik. Det är väl för att människor slängt sina sopor där som det fanns så mycket bråte. De blev lite av en sport att hitta olika saker. De hittade bland annat kritpipor och mycket keramik. Oftast var det trasiga grejer. De hittade även moderna saker, men det var ingenting som de tog hem. Föremålen som hittades vid dyk följde modet, vilket var kul att följa. Det blev ett intresse. När fartygen kom in skulle anlägga i Västervik tror han att kaptenen beordrade besättningen att städa båten för då städades det och slängdes saker överbord. Där han hittade krusen går det upp en bergvägg. Han tror att de har stått och slängt krusen mot bergväggen och ner i sjön. Ett helt krus är svårt att få att sjunka så de ville nog ha sönder dem först så de skulle sjunka. Kritpipor hittades också där men även på andra ställen. Det är också på ställen där båtar stannat upp och legat still en stund. Båtarna var ju tvungna att bli av med soporna innan de kom in i hamnen. Det var hela dykarklubben som hade ett allmänt intresse att leta efter saker vid dykning.

Fabian Laag

Han känner igen lasten på båten och han har ett minne av att han har simmat runt båten, men det har inte funnits något bartmannkrus och eller några flaskor där. De kan ju ha försvunnit innan han dök där. Han kommer inte ihåg vad de kallade vraket sinsemellan, men han kommer ihåg att det är RAÄ 2:137. Vrakets position har de fått från Fornsök. Vilket vrak de ska dyka på bestäms i samförstånd. Det beror på olika faktorer, till exempel väder, vind och tid. Vem som helst kan föreslå någon båt och sen får de andra hålla med eller motsätta sig. Det planeras normalt inte i förväg. Vädret kan till exempel ändra sig. Han känner inte igen att Lars kallar vraket för ”Bartmann” i sin dykloggbok. Han kände till vad bartmannkrus var innan detta. Det är ett vackert och

Avdelning 2

intressant föremål. Han vet inte varför de dök på just det vraket. Det släpptes positioner på olika båtar på fornsök och de ville dyka på så många som möjligt. Han kommer ihåg fyrkanterna som ligger där, men han vet inte vad det är. Fyrkanterna låg i lasten på båten som han bedömde det. Han kommer inte ihåg vad det var för last, men han kommer ihåg att det var fyrkanter. Han kan nog bedöma att detta skulle kunna vara en fornlämning, men det är inte han som ska bedöma sådana saker. Han har inget minne av att han såg ett trasigt bartmannkrus vid dyket 2018. Om han hade sett något borde han nästan komma ihåg det. Det har inte varit så bra sikt som på bilderna från boken när de har dykt. Man ser genom lampans sken men det är mörkt runt om. Han vet inte varför Lars har skrivit det i sinlogg. De ser ju olika saker när de dyker. Det kan ha funnits glasskivor som han har sett. Han har ingen uppfattning om vem ”gubben i hytten” är. Han har inte plockat upp något bartmannkrus och han har inte heller på något annat sätt rubbat något på båten.

Lars Pettersson

De har varit på den aktuella platsen vilket det finns vissa noteringar i hans dykloggbok om. Med tanke på att det är så pass länge sedan är det svårt att komma ihåg exakt. Det han ritar och skriver i sin dykloggbok beror på vad han har sett på botten och det beror på vad det är för djup, ljus och sikt. Det kan därför finnas oklarheter. Det är ju en bedömning och en uppskattning från hans sida vad det är han har sett. Det är hans dykloggbok. Lennart och Fabian har inte skrivit sina namn själva utan det betyder nog att det var Lennart och Fabian som var med på dyket. Beroende på väderförhållandena kan någon behöva stanna kvar i båten.

Det stämmer att han har skrivit ”ett krus bartmann trasigt” i dykloggboken. Det har han förmodligen gjort för att han har sett trasiga delar av ett bartmannkrus på botten. Han visste vad ett bartmannkrus var redan innan detta. Han minns inte var på båten han såg kruset. Med tanke på de uppgifter som Riksantikvarieämbetet skrivit på fornsök har de dykt på vraket med tro att det inte var ett fornminne. Han kan inte göra bedömningen om det är ett fornminne eller inte. Det är en myndighet som bedömer det. Det kan vara ett fornminne. Han kan inte komma ihåg vad han menar med

Avdelning 2

”gubben i hytten”, vilket han har skrivit i dykloggboken. Det kan vara Joakim Hägg men han vet inte varför det skulle vara det. Han har ritat några fyrkanter så det var förmodligen så att det fanns någonting sådant på platsen. Det verkar som att han filmade dagen efter med tanke på att han skrivit det i dykloggen. Det kan ha varit någon annan som filmade. Det är ingenting de pratar nämnvärt om. Att han har skrivit ”se 727” borde vara att han menar se dyk 727. Det kan vara så att det ska vara en punkt efter ”hals”.

Syftet med dyken är att de är intresserade av att dyka på olika vrak. Detta var ju förhållandevis nysläppta positioner som de inte visste om. Det var av en händelse de stötte på det i fornsök. Eftersom uppgifterna var så pass tillförlitliga så var det ju lätt att hitta till vraken. Han har inte reflekterat över uppgiften att detta inte var ett fornminne. Han har inte tagit upp någonting från det här vraket, han har inte gett någonting till någon på båten och han har inte sett någon annan ta upp någonting. De dyker inte tillsammans där nere. Det är på 38 meters djup så hans bedömningar vara oriktiga. Uppgifterna kan vara väldigt vaga.

Åtalspunkten 4 – kruset**Lars Pettersson**

De var ute och dök den aktuella dagen och som vanligt har han ritat av det som han såg på båten. Det han ritar ska man, som tidigare sagt, vara försiktig med. Det är på 40 meters djup och då är man påverkad av djupet. Han tog inte upp något krus. Han kan inte svara på om den 8 juli 2018 var den första gången de dök på just det vraket. De kan ha dykt på det tidigare. Han kan inte svara på varför det blev det vraket den dagen. Det beror på väder och vind. Kårehamn var nog närmsta hamn. Fabian och Lennart var troligtvis med eftersom han har skrivit deras namn. Beteckningen 2:98 kommer nog från fornsök. Han är inte så ofta inne och kollar på fornsök. Fornsök har uppgivit vissa uppgifter och sedan har han misstänkt att vraket var från 1600- eller 1700-talet. Det är därför han har skrivit det i sin dykloggbok. Han grundande den bedömningen på det han såg när han kom ner. Han har svårt att bedöma hur gammalt vraket är. Det är beroende på vad han sett där nere, men det är mörkt och inte så bra sikt. Att han har

Avdelning 2

skrivit att det är mörkt var en beskrivning av dyket. Det var sommar och det är sämre sikt på sommaren. Han kommer inte ihåg det här dyket mer än något annat dyk.

Att han i sin dykloggbok skrivit ”mörkt, mycket delar, sprida träbitar, botten stock, mast fäste” var väl för att det var det som han uppskattade att han hade sett nere på botten. Han anser inte att det krus som han har ritat i sin dykloggbok och den som beslagtagits hemma hos honom är speciellt lika varandra. Han har nog ritat det för att det är ovanligt. Det kruset som påträffats hemma hos honom plockade han upp på 90-talet. Han kommer inte ihåg exakta förhållanden från dyket på 90-talet när han plockade upp kruset. Det han minns är att de dök utanför Vikskär. De hade inte möjlighet att dyka med elektronisk utrustning. Det är lättare idag med tanke på de uppgifter som finns på nätet, på bland annat fornsök, men det finns även andra hjälpmedel, till exempel dyktidningar. De fridök och simmade längst botten. Kruset låg halvvägs ner i dyn. Det är sällan sådana gamla grejer ligger helt frilagda. Han har inte sett sådana saker ligga helt öppna. Det är slam och föremålen ligger nedsjunket. Det kruset som hittades hemma hos honom är ett lösfynd. Det fanns ingenting där han plockade upp det. Han har svårt att tala om skillnaden på det krus han målat i dykloggboken och det han hade hemma hos sig. Det krus som han har ritat av var inte helt frilagt. Det kommer han ihåg. Han såg inte hela kruset. Han har kanske inte reflekterat över solarna på kruset. Kruset har legat i en gammal låda hemma. Hade han sett att det var solar på ett krus på 40 meters djup hade det varit intressant att rita. Han ritat det han ser. Med tanke på djup och sikt så ska man vara försiktig med det han har ritat. Han kan ha sett någonting och någon annan kan ha sett någonting annat med tanke på bland annat djupberusningen. Det kruset som hittades hemma hos honom är inte det från vraket den 8 juli 2018.

Han har varit inne någon eller några gånger och tittat på fornsök. De papper han har haft har legat i båten så han behövde inte gå in och kolla på det mer. Det står ”fornlämning: nej” på fornsök i fråga om det här vraket. Han har litat på de uppgifterna.

Avdelning 2

Uppgifterna om djup och tid som han antecknar i sin dykloggbok är uppgifter från hans dykdator. Det är inte alltid så att han skriver dykloggboken direkt efter dyket. Ibland skriver han på kvällen eller dagen efter ett dyk. Han har inte fått skäl att ifrågasätta att hans dykdator inte stämmer. Han har troligtvis skrivit fel om det är något som inte stämmer. I det här fallet har dykdatorn loggat att han har dykt på 40 meters djup och en tid på 30 minuter. Det tar en viss tid att gå ner och en viss tid att gå upp.

Joakim Hägg

Han minns inte den aktuella dykningen, men han körde säkert båten den dagen eftersom hans mobiltelefon var med. Det var Fabian, Lennart och Lars som var med den här dagen. De dök säkert. Han har fotat sonarbilden. Han tycker att det är intressant. Det är det enda han ser av vraket. Han har fotograferat med sin mobiltelefon. Förmodligen för att han var nyfiken. Det kan vara så att om de är på väg till en position och de passerar en annan position så kommer det föremålet fram i sonaren. Det finns en sonar med fasta ögon och en släpsonar. Det kan vara kul att se vrak. Han har varit inne i fornsök, men inte vid det här tillfället. Om han är inne i fornsök så går han in och kollar på olika data. Om han har sett att det står ”fornminne: nej” så är det inte ett fornminne. Det har inte någon betydelse för honom om det är ett fornminne eller inte. Man får ju generellt dyka på fornminnen. Han vet inte hur det skulle gå till om någon skulle ta upp ett lerkärl från botten. Förmodligen skulle han ha märkt om någon hissade upp något föremål. Det beror väl på siktförhållanden och om saker är i vägen för honom att se. Han är ju i styrhytten. Han har inte sett något föremål plockas upp.

Innan de åker ut med båten brukar Fabian trycka in GPS-positionen på GPS:en och när man ska köra kommer det upp en streckad linje som man kör efter. Det är inte alltid han vet var de ska utan han kör bara efter linjen och sedan ser man när man är framme. Då brukar han säga till dykarna att de är framme.

Lennart Kenndal

Han kan inte komma ihåg just det här dyket. Det faller in i alla andra. Han har inte sett Lars plocka upp något krus. Han kan inte minnas någonting särskilt om det här dyket. Det är någonting som inte stämmer med det som visats upp. RAÄ 2:98 är större. Han har film på att han varit där, även om han inte kommer ihåg just det här dyket. Lars har ritat någon bottenstock i sin dykloggbok. Det är söndertrålat, men RAÄ 2:98 är större. Han är inte övertygad om att det är ett fornminne, det vill säga att det förliste före 1850-talet. De har ju behandlat vraket som att det är ett fornminne. Lars har inte talat om sina bedömningar för dem. De diskuterar vad de ser. Det som är fint med det vraket är de två ankarna som står. Man kan inte datera det där riktigt.

Hans uppfattning är att det är väldigt slätt på botten runt det här vraket, som på många ställen utanför Öland. Det syns även på dykfilmen. Han kan inte tänka sig att någon kan plocka upp någonting från botten om man befinner sig på 40 meters djup. Det är för långt till botten då.

Fabian Laag

De har inte letat upp vraket med sonaren. De kör på positioner med GPS:en. Bilden från förundersökningen s. 914 är en bild som har tagits med sonaren. Det är RAÄ 2:98 på bilden. I samband med att de ska ut och dyka och de passerar vrak kör de ibland en liten omväg och använder sonaren. Det är ju lite också för att glädja Joakim. Det är det enda han ser av vraket.

Det påstås att de har dykt på RAÄ 2:98 den 8 juli 2018. Av Lars dykloggbok står det att det är 40 meter djupt. Det är inte säkert att de har dykt på det vraket. Om det hade varit dykare i vattnen när sonaren fotograferade hade dykarna synts på bilden som vita fält. Det är den fasta sonaren som sitter på båten som har tagit bilden, inte släpssonaren som är tagen i beslag. Om det är RAÄ 2:98 som de dök på är Lars i så fall 70 centimeter över vraket under hela dyket. Det är inte några flummiga uppgifter utan det är fasta uppgifter från dykdatorn som registreras. Han ifrågasätter inte positioneringen

Avdelning 2

av Joakims dator. Det är vanligt förekommande att de fotar vrak med sonaren utan att dyka på det vrak de fotat.

Han känner inte igen att de har dykt på den båten den dagen. Lars beskriver att det är spridda delar på botten. Det stämmer inte med det vrak vi de dök på den 10 juli 2020 som det finns en film från. Där är det inte frågan om spridda delar utan ett sammanhängande vrak. Det är mycket tydligt på dykfilmen. De har alltså inte dykt på 2:98 den aktuella dagen. Han kan inte komma ihåg vilken båt de dök på den dagen. Det kan ha varit någon av de andra 15 båtar som ligger utanför Kårehamn. Lars måste ha skrivit fel.

Han har sett att kustbevakningen undersökt vraket med undervattensfarkoster enligt förundersökningsprotokollet och att det är på 37,7 meters djup. Man ser dock tydligt att den inte är nere i vraket utan ligger mer parallellt. Det stämmer mycket väl med att den ligger två meter över botten. Han vet att Lars skriver av sin dykdator. Det är exakta uppgifter. Han har sett på avstånd att Lars har dykdatorn till hands när han skriver i sin dykloggbok. Det händer att Lars ställer frågor till honom om ett dyk när han sitter och fyller i sin dykloggbok.

Botten där RAÄ 2:98 ligger är på 42 meters djup. Vrakets högsta punkt sticker sedan upp 1,3 eller 1,4 meter över botten. På 40,7 meters djup stöter du alltså på högsta punkten på båten. Det är väl någon avrundning som har skett så att det blir 40,7 meter.

Åtalspunkten 5 – järnkanonen**Fabian Laag**

Det är två olika positioner som är relevanta. Dels positionen där det ligger en del av en fartygslämning dels en position där han och Lars bärgade en järnkanon.

Fartygslämningen är ingenting som de har hittat. Han fick reda på att det fanns en del av en fartygslämning där av en vän från dykarklubben i början av 80-talet. Efter att de köpte båten "Lina" kunde de dyka på vraket. De åkte till Örö sankor en gång om året.

Avdelning 2

Han har dykt på den här fartygslämningen många gånger. Det finns bättre vrak att dyka på men det här ligger ganska nära när de åker till Örö för att bada bastu. Vid ett tillfälle när de var ute vid Örö fick han höra av en man att det hade flutit i land en del av ett fartyg där. Han tippar på att mannen som berättade om vraket som flutit i land var i 70 årsåldern och det var mannens pappa som hade sett det och berättat det för honom.

Vraket är överväxt med gräs och det är svårt att se detaljer. Man borde därför dyka på det och göra en noggrann bedömning. Det finns regler för hur man klassar fornminnen. Han har dykt på regalskeppet "Kronan". Vraket på Örö har inte legat i så länge. Det syns även på bilderna. Kanonerna var, precis som Jim Hansson berättat, väldigt värdefulla på 1600-talet. När regalskeppet "Kronan" förliste var man nere och bärgade kanonerna redan vid förlisningen. Det är ett bevis för hur värdefulla de var. Kanonen eller kanonerna vid vraket vid Örö ligger på 6-8 meters djup och ankaret ligger längre upp. Det är dyrgripar. Från Örö till vraket är det ungefär 2 000 meter. Man kan alltså ro dit. Det är därför märkligt att det inte har bärgats någonting. Utifrån det och historien som han hörde från den äldre mannen på Örö stämmer det att det flöt iland där i slutet av 1800-talet. Det stämmer överens med att kanonerna inte bärgades. Hade det sjunkit tidigare hade det bärgats.

Det är samma plats han pratar om som Lars kallar söder om Örö sankor. Han och Lars avsåg att åka ut och dyka den aktuella lördagen och söndagen. Huvudsyftet med resan var dock att bada bastu. Han hade inte något minne av att de var någon annanstans och dök på lördagen. Han har pratat med Lars och om det stämmer så är det så, men han kom inte ihåg det vid förhörstillfället. De var ute och dök på Luleå. Han dök inte men Lars dök. Den filmen de såg inledningsvis, filmen med plankorna, den båten heter Luleå. Det är ett malmfartyg. Det togs inte upp något då. Därefter blåste det upp och det stämmer nog att han mådde dåligt. Det var nog en av anledningarna till att han inte dök därute. Därefter satte de kurs mot Örö och badade bastu. De hade planerat att dyka utomskärs på söndagen. På söndagen blåste det dock väldigt kraftigt. Det var därför inte aktuellt att åka ut på sjön. De ville dyka helt enkelt och stannade därför på platsen som de gett positioner till. Där var det lä och gick att dyka. Han dök först kanske i ungefär en halvtimme. Han hade inte något speciellt att rapportera från sitt

Avdelning 2

dyk. Sedan dök Lars. Han vet inte hur länge Lars var i, kanske tio minuter, innan han kom upp och sade att han hade hittat en järnkanon som han ville bärga. Därefter tog Lars med sig tampar och sådant till botten och var borta en bra stund. Det var han som gav Lars tamparna från båten. Sedan kom Lars upp igen och tamparna var i vattnet. De har en gammal dykbag som fylldes med luft. De drog sedan upp kanonen och fäste dem i båten. Det var kanske inte lätt att dra upp den men det var inte några större problem. De transporterade kanonen genom att binda fast vid relingen på båten. Efter det puttrade de hemåt mot Västervik där kanonen togs upp. De fick lasta den på en hästtransport för att Lars skulle få hem dem. Det hjälpte han till med. Den såg ut som en rostklump. Han såg inget värde i den. Detta var på söndagen den 3 september 2017. Han kan inte säga att han känner igen platsen, han dök ju inte där. Han har inte sett filmen förrän nu. Det var ingenting olagligt med det. Han såg inte att det stod 1664 på den. Den var relativt gammal det tänkte han säkert. Den kunde väl vara äldre än 1850. Situationen hade ju blivit annorlunda om Lars hade hittat den på ett vrak, men det skulle inte finnas ett vrak där. Han har simmat på kanoner som lösfynd tidigare.

Han har inte läst Lars dykloggbok och har ingen kommentar till vad Lars har skrivit i den. Han har inget minne av att Lars har tagit med ett metallföremål. Det är ingenting som är standardutrustning. SMS-konversationen de hade om kanonen var skämtsamt. Han kan inte se att det är en kanon på filmen som är hans. Han trodde det där var en del av ett ankarspel. Ankaret ligger precis över. Det verkar ligga trä runtomkring. Den filmen är ju från delen av fartygslämningen som ligger norr om Örö. Det är en film som funnits hemma hos honom. Det är en film från det stället, men annat datum. Han har nog inte dykt där sedan det datumet. Han har nog inte dykt på platsen sedan den tredje juni 2017. Det är ca 10-15 minuter från positionen där de hittade kanonen till Örövraket. Med de vindar som var den 3 september 2017 hade de inte kunnat dyka på Örövraket. Det är den positionen som han uppgav i förhör som är den positionen där de bärgade kanonen.

Lars Pettersson

Han och Fabian skulle ut och dyka den helgen. De skulle till Örö och bada bastu. De åkte ut till vraket Luleå. Det var tufft väder utomskärs redan då. Han kommer inte ihåg om Fabian dök. Han hade skrivit att han skulle bärga bräder, men gick ju inte med tanke på sjön. Sedan åkte de ner till Örö och bastade. På söndagen skulle de ut och dyka utanför igen men det gick inte för de ville inte ”mata krabborna” (dvs spy, *tingsrättens notering*) som man brukar säga. De dök därför på en mer skyddad plats. Fabian dök först och sedan dök han. Han hittade en kanon som de sedan tog upp. Fabian var inte med i vattnet när han hittade kanonen. Det var han som gjorde iakttagelser av kanonen i vattnet. Han gick då inte upp helt och håller utan var uppe vid ytan, eller om han stod på stegen, och pratade med Fabian om att han hade hittat någonting där nere som han ville ta upp. Han misstänkte att det var en järnkanon. De transporterade sedan hem kanonen. För att få hem den till garaget fick han åka hem och hämta hästtransporten. Det var inte planerat. Det gick till på det sätt som Fabian berättat. Metallföremålet var bara något han hittade för att inte tamparna skulle flyta upp, han kommer inte riktigt ihåg.

Både han och Fabian visste att han hade noterat en position någonstans, men han mindes inte var. Av en händelse tittade han i den där väskan och där låg en tom dykloggbok. Han tänkte att han inte hade skrivit i den, men när han kollade i den visade det sig att han av någon anledning hade antecknat positionen i den tomma dykloggboken. Den positionen kan ju också räknas till söder om Öre sankor. Området är stort. Första gången han fick frågan om att peka ut positionen där de bärgade kanonen var när de satt frihetsberövade. Då var det en kvinna som tog fram en telefon med sjökort och bad honom peka på positionen. Han pekade fel. Vid ett senare förhör pekade han ut rätt position. Då fick han en större skärm att peka på. Han kanske inte pekade ut exakt rätt position då heller, men i närheten av den rätta positionen i alla fall. De har varit nere i Örö ett par gånger och badat bastu. Han hade inte varit främmande för att röra sig i området i skärgården. Han har inte något namn på stället där de hittade kanonen. Det är söder om Örö sankor. Anteckningen i den tomma loggboken skrevs i samband med att de var ute. Det hör inte till vanligheterna att hitta en kanon så han ville anteckna positionen där den hittades för att kunna åka tillbaka och dyka där

igen. Han hade nog inte med sig den skrivna dykloggboken ut vid detta tillfälle. Han hade med sig den som var tom, den låg i väskan, den andra låg tydligen hemma så att han fick fylla i den i efterhand. Väskan var alltså med men det var bara den tomma dykloggboken som låg däri. Han hade väl missat att lägga i de senaste dykloggböckerna, som han annars brukar ha med sig. Han undrar också varför han inte förde in positioneringen någonstans där han visste att han skulle kunna hitta det.

Att han antecknade ”ren knackad” i dykloggboken var väl för att han hade skrapat av den. Det var först då som han började se vad det var. Kanonen låg på en plank. Han hade inte någon fundering på om det hade kunnat vara någon lämning av något. inte på den platsen. Han misstänkte inte att det kunde vara ett fornminne. Han tolkade att det var ett lösfynd. Det fanns inget vrak i närheten. Huruvida hans bedömning av årtal är riktig eller inte är oklart precis som de andra gångerna han gör bedömningar av årtal. Det kan vara så att hans lekmannabedömning var att det var 1600-tal. Han vet inte hur gammalt vraket vid Örö är och när det vraket sjönk. Järnkanonerna var inte av något större värde. Den bedömningen han gjorde var att järnkanonen var ett lösfynd som inte var av sådan karaktär att man behövde anmäla det. Den var bara av järn, inte av ädelmetall. Han gjorde inte någon anmälan. Han har iakttagit en eller två kanoner på Örövraket. Om han minns rätt såg han en kanon vid dyket i juni 2017 och en kanon vid dyket 2020. De har sett kanoner vid flera tillfällen. Det ser inte likadant ut varje gång man dyker. Det är därför svårt att veta om det är samma kanon eller flera.

Åtalspunkten 6 – signalkanonen mm

Lars Pettersson

Det han minns från det aktuella dyket är att bojen hamnade en bra bit från vraket. Han tror att han dök med Fabian. Syftet var att dyka på Stefansvraket. Han uppskattar att han hittade pipan ungefär 20 meter från vraket. Man hade säkert kunnat ha en tanke att den hängde ihop med vraket, men han tänkte inte på det. Det var ju ett bra stycke från vraket. Det var när han skulle simma tillbaka till uppstigningslinan som han hittade den. Den låg på sandbotten. Han såg inte vraket när han hittade kritpipan. Han såg även en rund träbotten som han bedömde var en ölstopsbotten, men det kan ha varit

Avdelning 2

en skiva av något annat slag. Det var djupt och han var därför inte riktigt glasklar med vad han såg. Om någon annan hade sett det han såg hade de kanske bedömt att det var någonting helt annat. Stefansvraket ligger ju på ca 55 meters djup. På det djupet blir man lite upprymd och exakt vad man ser, storlek och avståndsbedömning påverkas. Tydligen har han gjort notering om 1600-talet i sin dykloggbok. Att han har skrivit ”ytterligare en pipa” i sin dykloggbok syftar till att han har sett en pipa nere på botten.

Det är Rickard som är på bilden som håller i kritpipan. Han minns inte vem som var fotograf. Kritpipan togs sedan med hem. Kritpipor finns överallt. Han vet inte hur många kritpipor som han har haft hemma, kanske omkring 50-100 stycken. De har dykt sedan 80-talet och det har hittats kritpipor både här och där, såväl i vikar som på stränder och i grund. Överallt kan man hitta dem.

Signalkanonen hittades på 90-talet i Kungsgrundet, som ett lösfynd. När han hittade den uppfattade han det som ett trärör. Den har inte plockats upp från Stefansvraket. Signalkanonen har förvarats hemma hos honom sedan 90-talet. Han kan inte förklara anteckningen i dykloggboken, men det togs inte upp någon signalkanon vid det aktuella tillfället. Signalkanonen är ett ”bättre fynd” än en kritpipa. Hade det tagits upp en signalkanon borde den också ha fotats.

Han kommer ihåg förhöret skapligt (förhör från s. 1015 i förundersökningsprotokollet; *tingsrättens notering*). Han har dock funderat och kommer ihåg bättre nu.

Lennart Kenndal

Han minns inte om han dök före eller efter Lars. Han minns inte om han överhuvudtaget dök den dagen. Inte heller minns han om det var han som tog fotografiet av Rickard med kritpipan och Lars i bakgrunden, eller om det var någon annan. Det borde ha varit han eller Fabian som tagit bilden. Eftersom Lars har antecknat ”se foto av Lennart” i sin dykloggbok kan det ju ha varit han som tog bilden. Rickard hade ofta en kamera som han lade i styrhytten som alla tog bilder med. Sedan sammanställde Rickard bilderna efter dykresorna. Han kan inte uttala sig om vad

Avdelning 2

Rickard är nöjd över på bilden. Det är inte säkert att han såg att Rickard höll en kritpipa i handen om det var han som tog bilden. Fotot verkar vara taget utanför dörren till styrhytten. Det kanske var han som körde båten. Det är ingenting som har etsat sig fast hos honom så det går inte att säga om han reagerade på detta.

Det tunnlocket som tagits i beslag hemma hos honom är som en 10-litershink. Det kan inte vara från ett ölstop. Det skrämmar honom att man gör sådana bedömningar. Det som togs i beslag hemma hos honom var svart, fint och oljat. Det låg under ostkupan och det passade bra. Det kommer från ett tidigare dyk.

Fabian Laag

Han har egentligen inget som helst minne från dykningen som har skett den aktuella dagen. Det kan stämma att han har varit parkamrat med Lars. Eftersom han har problem med dykarsjuka brukar han ligga kvar på deko lite längre. Han kan därför ha varit kvar på deko när bilden togs. Han har inget minne av han sett en kritpipa eller att det tagits upp saker. Om Lars har skrivit i sin dykloggbok att han gjorde två dyk var det säkert så, men med tanke på hans hälsa och det som gjorde att han fick ändra sin dykning, är han inte säker. Han känner inte till att bilden togs och han känner inte till kritpipan.

Det stämmer att det fanns en kamera i styrhytten som alla fotade med. Det var Rickard som sammanställde bilderna efteråt. Det borde i så fall vara Lennart som har tagit bilden. Han har inte något minne av att han själv skulle ha tagit bilden. Lars brukar gå upp först eftersom han själv ligger kvar på deko.

De har inte en allmän inställning i gruppen till att ta upp saker. Han kan bara beskriva sin egen reaktion. Han har inte sett någon signalkanon. Det är inte troligt att man skulle kunna gömma en sådan sak. Han har inte heller sett någon ölstopsbotten.

Åtalspunkten 7 - glasskivorna**Lars Pettersson**

Han minns inte att han såg bubblan som är mitt på glasskivorna. De var inte så färgade och de var tunnare som han minns det. Det är inte alltid så att man ser ett helt föremål när man är på botten utan det kan vara så att man bara ser en del av det. Tjockleken och färgen ser man tydligt. Eftersom han har skrivit så i sin dykloggbok måste det ha varit något hål och att han såg glas inne i hålet. Det trasiga piphuvudet som han såg låg utanför vraket. Vraket är inte helt. Det finns mellanrum där man kan titta in det. Det var en stor gissning att glaset skulle komma från en lykta eller liknande. De glasskivor som han upplevde att han såg var inte någonting ovanligt. Han vet inte varför han antecknade det i dykloggboken. Det är inte antecknat vilken färg de hade, men han vill bestämt säga att glasskivorna inte var gröna utan genomskinliga. Han har inte sett någon annan ta upp glasskivor. En glasskiva är större än en skärva. En skärva är trasig. Han upplevde den som fyrkantig.

Fabian Laag

Det är stor skillnad på glasskivor och glasskärvorna. De glasskivor som tagits i beslag hemma hos honom hittade han för i vart fall 25-30 år sedan. Han hittade dem intill en bergsvägg. Han hade sett sådana föremålen hemma hos Lennart innan. De plockades inte upp vid samma dyk. Han vet inte om Lennart var med när han hittade sina. Det var på 80- eller 90-talet som glasskivorna hittades. De dök från land vid dessa tillfällen och han gjorde bedömningen att det var ett lösfynd. Tittar man med förstoringsglas ser man sediment på glasskivorna. Havstulpaner växer inte så djupt som på 58 meter.

Det är troligt att han var parkamrat med Lars, men han kommer inte ihåg dyket. Han har inte sett glasskivorna vid dyket, men han och Lars dyker inte på samma ställe.

Lennart Kenndal

Han har inte varit med på det här dyket som Lars hänvisar till så han kan inte kommentera det.

Vad gäller de glasskivor som tagit i beslag hemma hos honom har han tagit upp dem på samma sätt som Fabian berättat om. Det var lösfynd som han hittade på den tiden när de oftast dök från land. De syns på bilder som framkallades 1999. Bilderna togs väl från mitten till slutet av 90-talet. Havstulpaner behöver också ljus och mat. Han har aldrig sett havstulpaner på dessa ljus.

Åtalspunkten 8-10 – allmänt grovt fornminnesbrott

Lars Pettersson

Filmerna talar för sig själva, man ser att han har rört, tittat och lyft på saker. Det är riktigt att han borstat på föremål. Han har inte tagit upp någonting. Han har en blå handske och han har en sådan svart konsol. Det är troligtvis han som har filmat. De andra två dykarna är Lennart och Fabian. Det är inte några andra som dyker. Han kan inte svara på vem som har vita/gula fenor. Han kan inte komma ihåg deras exakta utrustning. Det kan vara så att hans fångstkasse är blå. Han har inget minne av att han lägger saker vid uppstigningslinan. Han tittade på olika delar som fanns på botten och flyttade dem någon decimeter. Om det var bartmannkrus kan han inte uttala sig om. Det var inte en fornlämning. Det framgår av myndigheternas papper. Han kan ha haft fel när han har skrivit 1600- till 1700-tal i sin dykloggbok. Han vet inte vad han skulle ha skadat. Det är inte så att han har flyttat saker 10 meter. Det han har skrivit i sin dykloggbok är det han har tittat på.

Han har ett intresse av att dyka och titta på det som är på botten. Han har inte tagit upp någonting vid detta tillfälle. Det kan vara möjligt att han har missförstått vilket vrak de dykt på. Han skriver dykloggböckerna sent på kvällen eller flera dagar efteråt. Han tycker att det ligger träbitar överallt. Han vill ju tro att det är det vraket som åklagaren gör gällande att det är. Av filmen upplever han att det är ett sammanhängande vrak. Det kan vara så att han har skrivit fel. De dyker inte på vrak där det står att det är fornminne. Om det hade stått ”fornminne: ja” hade de troligen inte dykt där. Det är få som är klassade som fornminne. De som är klassade som fornminne är det dykförbud på till exempel Kronan, Mars och Svärdet.

Fabian Laag

Han vet inte hur många filmer och bilder han har hemma från alla dyk. Allt detta har gått igenom efter husrannsakan. Det finns inget som visar att han har rubbat eller flyttat på saker. Han har visat sin egen dykfilm som uppskattningsvis filmades ett par timmar innan bordningen. På filmen ser man att ingenting rörs. Han är omedveten om vad de andra gör när han dyker. Det är omöjligt att se vad den andra personen gör. Han har inte sett föremål rubbas eller flyttas. Det är oerhört svårt att identifiera vrak och bedöma ålder på vrak. Han menar inte att Jim Hansson har fel, men det är inte enkelt att under dykning att se vad det är för vrak.

Det stämmer nog att det var Lars som filmade de aktuella dyken, men han kommer inte ihåg. Det stämmer säkert att det är han, Lars och Lennart som dök vid detta tillfälle. Han har ett par svarta fenor, svarta torrhandskar och en svart fångstkasse. Han vet inte vem som har vita och gula fenor. Lars har blå torrhandskar. Han är en av ljuskäglorna som rör sig nere på botten i filmen. Det är inte säkert att man ser om någon har placerat en fångstkasse vid uppstigningslinan när förhållandena är som på filmen. Det är olämpligt att röra vrak. Det är inte bekräftat att detta är ett fornminne. Om det skulle vara ett fornminne ska man inte göra så. Lars kom med och började dyka med dem efter 2005. Han har dykt med Lennart under ännu längre tid. Han kan inte påstå att sådana här saker förekommer. Han har tagit upp föremål från vrak. Om han har gjort det har han polisanmält.

Han är inte av uppfattningen att genomsnittslivslängden på båtarna var 25 år. Livslängden är väsentligt längre än så. Det kan såklart variera mycket om man kollar på till exempel Vasa. Det är förlisningsdatumet som är det viktiga vad gäller om ett vrak är ett fornminne eller inte, inte datumet på själva båten. Det finns båtar som är hundra år.

Lennart Kenndal

Den dykning man ser på filmerna är inte den dykning som de känner igen. Han tycker det är trevligare att ligga lite högre upp och lysa ner och få en överblick hur det ser ut. Det är beroende av sikten hur högt över ett vrak han brukar ligga. På detta vrak vill

Avdelning 2

han ligga kanske 1,5-2 meter över för att få en vy över vraket och för att undvika att fastna i saker. Han har inte sett filmerna förrän kustbevakningen visade dem. Det är säkert han som är en av ljuskägorna på filmerna. Han har många olika fenor. Ibland har han en av varje. De går sönder när han tar på sig dem. Han har inte längre fenor som är vita eller gula. Han känner inte igen dem och han har ingen teori om vem personen med vita eller gula fenor är. Vilken färg han hade på sina fenor vid de aktuella dyken kan han inte svara på. Han hade en ny svart fångstkasse. Det är nog Lars som har filmat. Han har ingen uppfattning om vilken ljuskägla på filmerna som är han. Han känner igen vraken. Det behöver inte vara förbjudet att röra föremål på eller vid ett vrak. Själv avstår han från att göra det. Vraket behöver inte vara ett fornminne. Ett fornminne skapas när en båt har sjunkit före 1850. Allt som ser gammalt ut är inte en fornlämning. Det finns båtar från 1700-talet som seglade in på 1800-talet. Det är svårt för vanliga dödliga att bedöma vad som är fornlämning. Hade vraket varit ett fornminne hade han inte gjort så. Lars var ändå försiktig i sina rörelser. Det går inte att säga att han har förstört någonting. Han försöker hålla sig undan de andra dykarna när de dyker. Annars kan man råka bli bländad av de andras ljuskäglor. Han ser bara lamporna på de andra dykarna, han ser inte personen. Inte heller lägger man märke till fångstkassar, men fångstkassar ingår i standardutrustningen. Man kan ha med sig fångstkassen för att stoppa sten i.

Han ifrågasätter att genomsnittslivslängden på skeppen var ca 25 år. Den uppgiften har Jim Hansson nog skapat eftersom han vill att allt ska vara fornminnen. I Jim Hanssons avhandling om vraken i Karlskrona skrev han att skeppen var omkring 100 år.

Vittne Anne-Charlotte Carlsson

Hon och Lennart träffades i juli 2000. De flyttade ihop i Lennarts hus. Bilderna som har visats upp var så det såg ut när de träffades. Grejerna som syns på bilderna är föremål som Lennart hade plockat upp innan de träffades. Hon vet inte om allt är från havet. Det är alltid känsligt när man flyttar ihop eftersom man kanske inte har samma smak. De började byta ut saker allt eftersom. När de tömde hennes boende i Älmhult behövde de ta väck lite av Lennarts saker eftersom hon skulle få plats med sina saker.

Avdelning 2

Lennart bodde själv med sina pojkar innan hon flyttade in. De fick en gemensam son 2005. Då behövde de ett ytterligare rum. Hyllan på väggen med alla föremål som syns på bilderna fick flytta till Lennarts före detta svärföräldrar. Sakerna packades ihop. Några av Lennarts lite mindre föremål fick stå i ett vitrinskåp. De satte upp en Billy bokhylla och Lennart fick halva bokhyllan till sina saker. Hon samlade ihop det som var okej att ha inne och satte i det skåpet. Resten packades i lådor. Det togs inte hem fler grejer efter det. De var överens om detta. Hon har inte sett någonting mer och hon är inte av uppfattningen att han har tagit hem fler saker. Hon känner igen föremålen från bilderna som visas upp. Det är föremål som fanns där när hon flyttade in.

Generella beslagssyrkanden**Lars Pettersson**

Föremålen som har tagits i beslag från hans hem är lösfynd som han har hittat. De kan ha hittats när han har varit och dykt i gamla farleder och på gamla skeppsplatser på 90-talet. Det är ju lösfynd som har beslagtagits hemma hos honom. Det är länge sedan vilket gör att det är svårt att komma ihåg exakt vilket föremål som plockades upp var och när. Vissa av träföremålen har han försökt behandla med linolja och terpentin för att de inte ska gå sönder. Föremålen på s. 718 i förundersökningsprotokollet, p. 9 och p. 10, anser han inte är föremål som kommer från tiden före 1850. Inget föremål är upplockat från något vrak eller i närheten av ett vrak. Samtliga föremål plockades upp på 90-talet eller möjligtvis under början av 2000-talet. Det var på tiden innan han började följa med på dykresor på båten Lina. Vissa av föremålen kan vara från tiden före 1850, men de behöver inte vara det. Han kan inte bedöma vilken av alla kritpipor som är från Stefansvraket. Kritpipor finns på många platser. Det är inte något ovanligt. Föremålet på s. 753, p. 85, i förundersökningsprotokollet skulle han kunna ha hittat i en bergsskrev. Han har inte uppfattat det som en prydnad från ett skepp med tanke på att det var ett lösfynd. Han upplevde att det var någon rest av att någon hade eldat någonting. Föremålet på s. 755, p. 89, i förundersökningsprotokollet vet han inte om det hänger ihop med p. 85. Han vill påstå att det var en sak, inte två saker. Det var ett fynd, inte två fynd. Föremålet på s. 759, p. 97, i förundersökningsprotokollet återfanns hemma hos honom men han är inte säker på vad det är eller om det är upptaget från

Avdelning 2

ett dyk. Det kan vara från en auktion eller någonting liknande. Han kommer inte ihåg. Det kan komma från en trälåda som han har ropat in på auktion. Det skulle kunna vara en ornamenterad figur i bly. Han kan inte bekräfta att föremålet skulle ha hittats vid samma tillfälle som p. 85. Han tycker inte de är så lika. Föremålet på s. 760, p. 98, i förundersökningsprotokollet är han osäker på om det ens är en kanonkula.

Lösfynd kan man hitta på alla möjliga platser. Han har hittat sådana fynd bland annat i Lindödjupet, Gamlebyviken, Jungfrusund och Idö sund. Han har aldrig hittat flera föremål tillsammans.

Lennart Kenndal

Det första fyndet han hittade vid ett dyk och tog med hem står hemma. Det är en kastrull som han plockade upp på 70-talet. Det hittade han utanför Askersund. Kustbevakningen beslagtog inte den. När sambon flyttade in slutade han att plocka upp föremål. Bland annat har han hittat föremål när han simmat runt utanför Almvik och runt Oskarshamn där det finns reparationsplaster och skrotplatser. Han hittade mängder med till exempel block. Föremålen är upplockade före år 2000, vilket han vet eftersom det var då hans sambo kom med i bilden.

Kritpiporna han har hittat sträcker sig mellan 1600-talet till 1900-talet. Alla kritpipor är inte fornfynd. Det finns inte någon anledning att anmäla när han hittar en kritpipa. Man ska anmäla om man till exempel hittar ädla metaller. Det här är saker som har slängts under 300 år. De kommer inte från vrak.

Han är helt säker på att föremålen inte kommer från något vrak. Något föremål kan komma från auktion. Vissa block har han själv försökt sätta ihop eftersom de varit trasiga saker. Vissa föremål minns han bättre än andra.

Jungfrun med järnskacklorna (s. 599 i förundersökningsprotokollet; *tingsrättens notering*) måste han hamnat i sjön på senare tid och kan inte vara ett fornfynd.

Avdelning 2

Gaffeln på s. 602, p. 35, i förundersökningsprotokollet har en inskription där det står 1752. Den är i svartjärn och har aldrig legat i vatten. Den är aldrig ens diskad. Det är en gammal gaffel som var med i ett gammalt dödsbo. Man kan säga att det är ett arv.

Trefotsgrýtorna på s. 624, p. 157 och 158, i förundersökningsprotokollet kan han nog instämma i att de är från före 1850.

Han måste ha sin dykdator för att kunna dyka. Annars måste han ha klockor och skivor som han skriver på. Dykdatorn använder han fortfarande, eller gjorde tills den togs i beslag. Han tog över den efter Rickard eftersom hans hade gått sönder.

Fabian Laag

De beslagtagna föremålen är upplockade runt Västervik, till exempel från Spårösund, Skeppsbrofjärden och norra Lindödjupet. Han har plockat upp föremålen under 80- och 90-talet. Det är lösfynd. Det är lång tid sedan föremålen plockades upp och han kan därför inte vara säker på att han kommer ihåg exakt var och när de plockades upp. Han har anmält fynd som han plockade upp så han är bekant med hur det fungerar. Det var ett föremål han hittade på ett vrak utanför Öland. Det lämnade han in till polisen.

Den beslagtagna släpsonaren har inte använts till någonting som har med de aktuella åtalspunkterna att göra. De kan använda den när de är ute och letar efter nya båtar, men den har inte använts på de vrak som är aktuella i det här målet. De sonarbilder som finns i förundersökningsprotokollet är inte tagna med släpsonaren. Den ger en helt annan bild.

Joakim Hägg

Tallriken på s. 785, p. 3, i förundersökningsprotokollet kommer från dykbåten Lina. Den hittades där i ett stuvutrymme. Det var Fabian som hittade den och det har framkommit att det var Rickard som hade det stuvutrymmet. Det var kanske 2017 eller 2018.

Avdelning 2

Linsen på s. 787, p. 6, i förundersökningsprotokollet och trefotsgrytan på s. 799, p. 31, i förundersökningsprotokollet har han fått av sin morbror. Han vet inte hur gammal linsen är, men trefotsgrytan har han förstått nu är gammal.

Jungfrun på s. 801, p 34, i förundersökningsprotokollet fick han när han hade jobbat på Bombardier i Kalmar och var med och rensade fabriken. Det fanns en jungfru kvar och den fick han. Han kan tänka sig att den kanske är från mitten av 1900-talet.

Nakterhuset kommer från vraket Ada Gorthon. I Bläsinge finns det en minnesplats för de omkomna på Ada Gorthon. Han tyckte att det skulle vara fint om de fick någonting från Ada Gorthon också. Så fort han fick nakterhuset och kom hem började han därför forska lite i Gordon Lines som han visste ägde Ada Gorthon. Han fick reda på att de inte fanns längre. Han forskade vidare. Det var oklart om någon ägde vraket. Det har tagit lite tid. Nakterhuset har han haft i källaren. Han hade kanske kunnat ligga på lite så hade det kanske gått snabbare men han prioriterade det inte. Ada Gorthon sjönk under andra världskriget. Anledningen till att han bestrider det särskilda yrkandet är inte för egen vinning utan för att han vill lämna in det till mannen som driver det lilla museet i Bläsinge. Han fick nakterhuset den 14 juli 2016. Han visste att det var ett föremål på väg upp när det togs upp. Det var han som körde båten vid tillfället. När föremålet låg på däck sade Lennart till honom att han skulle ha det. Han minns att Lennart och Lars dök, men han minns inte om Fabian var med. De skulle kanske ha anmält det som sjöfynd. Vid tidpunkten när det togs i beslag hade han inte fått tag i rederiet som äger vraket. Han har inte vid något annat tillfälle sett någonting tas upp.

Sakkunniga vittnen**Jim Hansson**

Han arbetar som marinarkeolog sedan år 2006 på Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM). Han har en magisterexamen i arkeologi och har lång erfarenhet av marinarkeologiskt arbete. Han håller på med exploateringsarkeologi. Antalet dykdagar per år varierar, men han kan ha till exempel 60-70 dykdagar per år.

Avdelning 2

Han håller främst på med skepp och sjöfart från 1500-tal och framåt, men han besitter en väldigt bred kunskap. I det aktuella ärendet bad Kustbevakningen honom att hjälpa till som expert. Han har gått igenom ROV-filmer och dykfilmer från kustbevakningen och undersökt och tolkat materialet såsom han beskrivit det i sin PM.

När han gör en bedömning av vrak försöker han läsa vrakplatsen, vad det är för skepp, varför det byggdes, varför det hamnade på botten och hur det har förfallit. Han kollar på skeppsdelen, typologin, hur de är utformade och han jämför med objekt från tidigare undersökningar. Man får en samlad bild när man kollar på alla delar av ett vrak. Han har gjort bedömning av de olika vraken i det aktuella ärendet och han har även tittat på en del fynd. Han känner sig trygg med sina bedömningar.

Han har gjort en bedömning av RAÄ 2:98. Stockankare är en gammal företeelse. Det är typiskt äldre ankare och finns dokumenterat på flera olika vrak. På s. 9 i tilläggsprotokollet finns en referensbild från vraket Bodekull. Det är en undervattensfotograf som tagit bilden och man ser den vinklade stocken som är tvådelad. Det är typiskt denna period, 1600-tal och sträcker sin in på början av 1700-talet. På s. 11 i tilläggsprotokollet finns en bild på en vakare, vilket är en typ av flöte som används om man till exempel lägger ankare i en hamn och vill låta ankaret ligga kvar och vill kunna hitta tillbaka till det. Bilden är tagen under vatten. Det kan se ut på det sättet. Det kan skifta ganska mycket beroende bland annat vilken tid det är på året. Sent på vintern eller tidig vår är det inga partiklar i vattnet och sikten blir därför krispigare. På sommaren kan det vara så att man inte ens ser vissa vrak. Växtligheten ökar på sommaren.

Han kan inte svara på vilket djup RAÄ 2:98 ligger på. Man får gå på det djup som framgår av ROV:n. RAÄ 2:98 är ett fornminne. Det är han helt säker på. Det finns inga moderna inslag alls på vraket, så det är svårt att tro att någon skulle tro att detta förläste efter år 1850. Det finns järn, men det mesta är i trä.

Han kände inte till vraket vid Örö där det hittades en kanon. Det är inte vanligt att man hittar så många kanoner. Bedömningen är att det är ett mindre 1600-tals fartyg.

Avdelning 2

Det finns detaljer och galjoner som man ser efter 1650 som ligger på platsen. Vrak med kanoner hittar man inte hur som helst. Även vraket vid Örö är ett fornminne. Det saknas detaljer som pekar på att det är från efter år 1850. Kanonerna är inte moderna kanoner.

Han kände inte till det Stefansvraket tidigare. När han har gjort bedömningen av vraket har han utgått från typologi och skeppstekniska detaljer. Det finns inget utrymme för tvivel. Stefansvraket är även det ett fornminne. Han har utforskat det väldigt noga. Det finns skepp med samma typ av detaljer.

Han kan inte alla vrak i huvudet, det finns tusentals. Han har även tittat på vraket RAÄ 2:137. Det finns lådor på vraket som ser ut att vara av metall som han fortfarande inte vet vad det är. Det finns även bartmannkrus som är daterbara och glasflaskor. Det ser ut att vara ett handelsfartyg. Han är säker på att det är ett fornminne.

Bilden på s. 43 i tilläggsprotokollet fick han av fotografen. Han är säker på att det är samma skepp, det vill säga RAÄ 2:137. Han har sett bilder och ROV-filmer och jämfört lasten. Det är samma skepp. De har aldrig sett sådan last tidigare. Det låg även stångjärn där. Handeln med stångjärn tog fart under 1600-talet. Av den anledningen kan även det anses ligga till grund för bedömningen av vraket. Bilden på s. 46 är från samma fartyg. Det är han helt säker på. Deep Sea Productions var där och fotade i mars eller april 2017. Bilden är inte manipulerad vad han vet. Det kan definitivt se ut så där när man dyker. Det beror på sikt och förhållanden. De har lagt 14 år på den boken som bilden är med i så de har ju varit på platsen och fotat vid ultimata förhållanden. De har inte ändrat någonting på botten, i så fall har det hanterats i photoshop eller någonting liknande efteråt. Det kan ligga föremål på botten utan slam. Vissa området har mer slam och visa mindre beroende på till exempel strömmar. Fartyget är ett fornminne. Han tror inte att det skulle vara ett senare skepp och ändå ha med sig bartmannkrus. Det har han väldigt svårt att tänka sig.

Han är helt övertygad om att det är samma pumpvicka som tagits i beslag som har plockats upp från Stefansvraket och fotograferats i juli 2020. Det är ett ovanligt fynd.

Avdelning 2

Om man ser det i närbild är det ingenting som säger att det inte är samma. Föremålets har torkats och det har inte gjorts någon konservering. Han har bara hittat sådana på Vasa tidigare. En sådan pumpvicka ingår i en gammal länspump. Pumpvickan är det som hävstången i pumpen vilar på. De kan se olika ut. De har aldrig hittat en sådan förutom på Vasa. Han har kontrollerat detta med sina kolleger och myndigheter. Det finns inget utrymme för tvivel. Han kan inte svara på om träbiten som syns under på bilden från den 9 juli 2020 ligger löst eller om den har suttit i en hållare. Om pumpvickan har torkat kan träbiten ha ramlat av. Olika träslag fungerar olika när de torkar. Att hitta en pumpvicka i en jordkällare låter otroligt, men han kan inte säga att det inte var så. Det är dock väldigt rimligt att pumpvickan kommer från Stefansvraket. Han har tittat på vrakplatsen. Pumpvickor i trä användes såvitt han vet inte efter år 1850. Det finns så få sådana föremål som hittats. Sannolikheten är inte stor att den är från senare tid. Efter tre veckor i en jordkällare så skulle pumpvickan förändras på sätt som skett. Det har bekräftats av en konservator på Vasa. Det är inte ofattbart att det sker en så stor förändring. De har referensprover. De prover de har betet sig precis på samma sätt. Om ett föremål krymper proportionerligt eller inte är svårt att svara på. Det beror på vad det är för trä och om det är kvistar eller inte. Pumpvickan är ett litet föremål. Större föremål förändras mer vad gäller form.

Han bedömning är att signalkanonen är från 1600-tal eller möjligtvis från början av 1700-talet. I Skokloster finns en stor samling av sådana som är mycket lika. Signalkanonen har samma datering som Stefansvraket och det framstår som väldigt rimligt att den kommer därifrån.

Järnkanonen som finns på s. 877 i förundersökningsprotokollet kommer från andra hälften av 1600-talet. Det stämmer även med den förmodade vrakplatsen och de skeppstekniska detaljerna. På s. 29 i tilläggsprotokollet finns en bild på inskriptionen i järnkanonen. Inskriptionen visar siffrorna 1664. Den kan ha varit med en bit in på 1700-talet. Järnkanonerna var lättare och billigare att tillverka än bronskanonerna därför var det lite mer slit och släng med dem. Den svenska stormaktstiden pågick under 1600-talet vilket är anledningen till att mycket som påträffas på botten är från den perioden. Hans bedömning är att det är väldigt stor sannolikhet att järnkanonen

Avdelning 2

kommer från vraket i Örö. Det ligger två kanoner kvar som har ungefär samma mått. De har aldrig varit med om att det har hittats okända vrak med kanoner. Det är möjligt men det vore sensationellt. Att järnkanonen skulle ha hittats som ett lösfynd låter osannolikt. Det är dyrbara grejer och därför ingenting som man tappar eller slänger överbord. Det skulle i så fall vara i en hamnmiljö eller vid en örlogsbas. Man bärgade kanoner och man skulle ha plockat upp en kanon. De har aldrig stött på att det skulle ligga en kanon som ett lösfynd. Det är ingenting de känner till har hänt. Om skeppet hade varit känt borde man ha bärgat kanonerna tror han. Det är väldigt osannolikt att en järnkanon skulle ha hittats som ett lösfynd. Kanonerna var det mest värdefulla man hade ombord. Därför surrade man kanonerna. Han känner sig säker på att järnkanonen kommer från vraket vid Örö eftersom myndigheten aldrig har hittat något sådant som lösfynd. Det finns inga uppgifter om det. Om man skulle hitta en kanon ska det anmälas enligt sjöfyndslagen.

Glasskivorna som finns på s. 906 i förundersökningsprotokollet hade han velat se på plats på vraket för att kunna bedöma vad det är. Han tror att de har suttit i en lykta, kanske i en lanterna. Det är handblåst glas. Han har kollat detta med sina kolleger som är bättre på just sådant. Han kan inte tro att glasskivorna skulle komma från efter år 1850. Glaset var slätare då. Det finns fartyg som slopats med flit och det finns fartyg som har förlist. Om de hade fått se glasskivorna i sin rätta miljö och på sin rätta plats så hade de kunnat göra en helt annan bedömning. Om man får se en orörd vrakplats kan man se hur de olika sakerna har hamnat på olika platser och hur det har förfallit. Om grejerna ligger på sin rätta plats är det lättare att få hela historien. Att ta bort grejer är som att ta bort sidor i en bok. Det blir svårare att läsa.

Det går att hitta fragment i naturhamnar och likande, men man hittar inte hela grejer. Han har inte hittat något sådant i alla fall. Att hitta ett helt krus som det på s. 911 i förundersökningsprotokollet har han aldrig varit med om att någon har hittat. I stadsmiljö går det att hitta saker, men inte hela. Det är rimligt att kruset kommer från RAÄ 2:98, baserat på till exempel formen, mynningen och halsen. Ett sådant föremål går att bärga, men de hade behövt ta det varsamt. Han har uppskattat kruset till

Avdelning 2

ungefär 20 liter. Det finns liknande krus i små storlekar och i större. Det är sällan man hittar så stora krus som 20 liter.

Ett bartmannkrus som det på s. 916 i förundersökningsprotokollet är inte vanligt att man hittar. Det går att hitta fragment av bartmannkrus. Sådant kan även ligga djupt ner så att man behöver gräva fram det. De har aldrig hittat dem som lösfynd. Han känner inte igen att man slänger sopor i vattnet på sätt som de tilltalade har beskrivit. Man kan hitta gamla byggsopor och sådant. Några laster har han aldrig sett att man dumpat. Bartmannkrusen återanvändes. Han tror således inte att man bara skulle slänga dem överbord.

Det går att hitta lösfynd, till exempel nära en hamn eller nära ett vrak. Om lösfynd hittas finns det oftast ett vrak i närheten som de kan kopplas till. Lösfynd kan alltså hittas, men det ska anmälas så man kan utreda om det finns vrak i närheten. Det är extremt ovanligt att hitta lösfynd som inte går att koppla till en fornlämning. Han har inte varit med och hittat sådana lösfynd.

Föremålet på till exempel s. 890 i förundersökningsprotokollet är ett block. Det sitter i riggen. Det kommer från andra hälften av 1600-talet eller början av 1700-talet. De var droppformade innan Vasa. Jungfru är ett föremål som sitter i repen som stagar upp masterna. Det sitter nere på skrovet så att man kan spanna styrbordsmasterna. Föremål med samma karaktär och mått, som en jungfru till exempel. De har aldrig stött på flera jungfrur som ett lösfynd.

Om någonting gick sönder på båten kan det väl vara så att det hivades i havet. Det är sällan de hittar hela saker, det är ofta skärvor. Det är svårt att säga hur långt bort ett föremål kan ligga från ett vrak utan att räknas som ett lösfynd. En explosion kan ju ha orsakat att delar av fornminnet ligger flera hundra meter bort. Det är därför man vill titta på ett fynd. Om man kan knyta ett fynd till ett vrak är det inte ett lösfynd. Enligt sjöfartslagen ska man rapportera lösfynd till behörig myndighet, det kan vara länsstyrelsen, polisen eller kustbevakningen. Han har inte dykt själv i Västervik men det är ovanligt med lösfynd. Det behöver inte vara ett vrak som är fornlämningen.

Avdelning 2

Stadslaget i Västervik är en fornlämning. Sådana fornlämningar kan också gå ut i vattnet. Även så kallade sjökrogar är fornminnen. Sjökrogar fungerade som en vägkrog för fartygen, fartyg lade till där som vid en rastplats. Byggnaden var då på land och det klassas som ett fornminne, men även området i vattnet runt omkring klassas som fornminne.

När de gör ingrepp i ett fornminne krävs tillstånd av Länsstyrelsen och det har att göra med att så fort man flyttar på något måste man dokumentera det. Det är för att det ska gå att återskapa igen. Om de skulle göra så som på filmen (filmerna som framgår av PM på s. 23-24 i förundersökningsprotokollet; tingsrättens notering) så hade de behövt ha tillstånd. Man ändrar en del av läsbarheten av vraket. De flyttar även på sakerna. När man flyttar på föremål kan det exempelvis påskynda nedbrytning. Det kan vara så att man exponerar nya saker. Han tar sällan upp föremål i sitt arbete och gör man det måste man ha en plan för konservering. Till exempel skulle man kanske inte ha bärgat Vasa nu när man vet hur svårt det är att hålla henne i trim. Föremålen ska ligga kvar på botten där de mår bäst. Konservering är dyrt, framför allt om föremålet består av både trä och järn. Det är svårt att bedöma men det finns nog hopp för pumpvickan. En konservator behöver svara på om man kan rädda pumpvickan.

Han fick en förfrågan och fick i uppdrag att kolla på föremålen. Han skulle arkeologiskt dokumentera. Att han kallade det ”plundringsärende” från början var nog för att det var den uppfattning han fick. Det är nog hans eget ord ”plundringsärende”. Han fick till sig att de togs på bar gärning och han antog nog att det var ett sådant ärende. Efter att han började arbeta med ärendet körde han på förutsättningslöst rent arkeologiskt. Vid bedömningarna pratade han mycket med kolleger och myndigheten har en stor jämförelsebank. Främst är det deras erfarenhet som ligger till grund för bedömningarna. Han är trygg och väldigt säker i sina bedömningar. Han vet inte om det finns med i utredningen att de jämfört med vrak som sjunkit efter 1850. Det är en helhetsbedömning som görs.

Listan som finns från s. 406 och framåt i förundersökningsprotokollet är hans bedömning av de olika föremålen. Det som han har markerat med grönt har han

Avdelning 2

bedömt som fornfynd, det gula har han inte kunnat bedöma och det röda anser han inte är fornfynd. Han har tittat bland annat på typologi och inslag av olika material när han har gjort bedömningarna. Kritpipor är till exempel typiskt sett ett fornfynd. Det går att följa hur mycket tobaken har kostat under olika perioder genom att titta på huvudet på en kritpipa. Vad gäller trefotsgrutor är formen på handtagen daterbara. Om han har varit det minsta tveksam har han färgat det gult och inte grönt.

Malin Blomqvist

Hon arbetar på Riksantikvarieämbetet med information om fornlämningar. Hon är arkeolog. Tidigare var hon grävande arkeolog. Hon arbetar med Riksantikvariatämbetets sida Fornsök. Fornsök är sökfönstret för ett register över fornlämningar och övriga historiska lämningar. Det är Riksantikvariatämbetet som har databasen och som tillhandahåller söktjänsten. Registret har inte en juridisk status utan är ett söksystem. Alla fornlämningar är inte registrerade. Det dyker upp nya hela tiden. Även fornlämningar som är kända behöver inte vara registrerade ännu. Det finns en del kringinformation, inte i själva tjänsten, men på hemsidor som Riksantikvariatämbetet har. Där har de försökt vara så tydliga som möjligt med bland annat information om felkällor, att saker kan ha ändrats efter registrering och att allt inte är registrerat. Kunskapen om fornlämningar har ändrats. Något som till exempel har registrerats som en boplat kanske visade sig inte vara en boplat men kanske inte har hunnit registreras om ännu.

Att det står "fornlämning: nej" avseende RAÄ 2:137 kan vara för att man har hittat vraket, eller vad det är, via sonardata men att ingen arkeolog har varit nere och tittat på om det är ett vrak eller huruvida det är en fornlämning. Det kan även vara så att man har varit nere och kollat på det och sett att det inte är ett vrak. Det kan alltså vara ett fornminne men inte registrerat. Arkeologer måste dit och kolla för att se om det är ett fornminne eller inte. Man bör ta kontakt med Länsstyrelsen om man undrar om någonting är en fornlämning eller om man har andra frågor. Det går också bra att ta kontakt med Riksantikvariatämbetet. Om ingen dykt på vraket gör man bedömningen att det, såvitt de vet just då, inte är en fornlämning. En fornlämning är en fornlämning

Avdelning 2

oavsett om det är registrerat som det eller inte. Det framgår om man läser den kringinformation som finns om fornsök. Det är möjligt att de skulle vara tydligare. Det står i kringinformationen att uppgifterna har tillkommit under väldigt lång tid och att det kan finnas fel och brister.

Angående den information om RAÄ 2:137 som läses upp (aktbilaga 157, bilaga 1; tingsrättens notering) har man fastställt att det är ett vrak. Huruvida det är en fornlämning eller inte vet man inte. Det de menar är naturligtvis att det inte behövs någon ytterligare prövning om det är fartyglämning. Den definitiva klassificeringen är att det är en fartyglämning och inte en sanddyn eller liknande. Det är den underlagsinformation som Sjöfartsverket har skickat. I det här fallet är det inte någon marinarkeolog som har dykt på fartyglämningen. Ingen har således kunnat avgöra hur gammalt vraket är. Om man inte är säker på att det är ett fornminne så skriver man alltid nej. Om en arkeologisk bedömning hade gjorts hade det stått att den antikvariska bedömningen var att det var ett fornminne. Arkeologen hade eventuellt även skrivit en kort kommentar. Eftersom det står ”ingen antikvarisk bedömning” innebär det att ingen arkeolog har varit där och dykt.

Göran Ekberg är marinarkeolog. Hon vet inte om han fortfarande arbetar. När han arbetade med detta arbetade han på det som numera är Statens maritima och tranporthistoriska museer (SMTM). Det kan nog stämma att han är en av de mer seniora marinarkeologerna. Han har gjort själva registreringen.

Riksantikvariatämbetet har kommunikatörer och personer som är duktiga på hemsidor som de arbetar med.

Maritim information avser till exempel hur högt vraket sticker upp över havsbotten, om det finns master och vart skeppet var på väg. Det är en hel del sådan information som är speciellt för fartyg.

Om man söker i fornsök finns det olika tecken och färger på de träffar man får. Den turkosblå färgen betyder att det är just den lämningen som motsvarade den sökning

som gjorts. Det har inte någonting att göra med om det är en fornlämning eller inte. RAÄ 2:137 är, om man kollar på det tecken som kom upp vid sökningen, en ”ingen antikvarisk bedömning & ej kulturhistorisk lämning” och eftersom det motsvarade den sökningen som gjordes är den turkos. Om det inte hade varit en fornlämning skulle det vara den mörkblå pluppen för ”övrig kulturhistorisk lämning & möjlig fornlämning” som kom upp.

DOMSKÄL

Bakgrund

De tilltalade i målet har sedan en lång tid varit vänner och haft olika anknytning till varandra, både privat men även som arbetskollegor. Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson har alla ett stort dykintresse från tidigt 80-tal och framåt och de är alla tre osedvanligt erfarna dykare, som var för sig gjort ett stort antal dyk med gedigen kunskap om var och vad som kan anträffas under vattenytan och dess koppling till Östersjöns sjöfartshistoria. Fabian Laag har uppgett sig vara mycket intresserad av vrak och att han har ett omfattande vrakregister. Lennart Kenndal har uppgett sig dela Fabian Laags intresse och att alla som är intresserade av vrak följer sjömättningsfartygs rapporteringar och använder sig av sonarsystem för att lokalisera dem. Han har också ett stort intresse för bland annat kritpipor. Lars Pettersson har å sin sida nogsamt för dykloggar över sina dyk sedan tidigt 1980-tal och uttryckt ett stort intresse för fornminnen och att dyka.

I början av 2000-talet köptes en andelsdykbåt in, Lina, och delägare var då, utöver två andra dykare, Fabian Laag och Lennart Kenndal, som numer äger dykbåten Lina till ½ var idag. Ca 2005 började Lars Pettersson följa med och blev en av dykarna på Lina. Fabian Laag och Lennart Kenndal har också införskaffat en släpsonar och en fast sonar till båten för att avläsa undervattensförhållandena med och övrig teknisk utrustning som erfordras för att kunna lokalisera vrak och lämningar under ytan. Man har även införskaffat moderna gps-navigationsinstrument. De tre har samstämmt berättat om hur Lina möjliggjort för dem att komma ut och dyka på, tidigare för dem, otillgängliga platser, då de tiden innan Lina varit hänvisade att till stor del utgå med

Avdelning 2

dyken från strand, och platser till vilka de lätt kunde ta sig. Under 2015 och framåt kom Joakim Hägg med på båten för att manövrera båten under dykresorna. Vid dyk från båt behövs alltid minst, beroende på rådande väderförhållanden, en person uppe på däck för att manövrera båten när det är dykare i vattnet.

Ostridigt i målet är att Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson, var för sig, har haft en stor samling sjöhistoriska föremål hemma hos sig. Det har i målet inte ifrågasatts att de beslag som tagits tillhört den person där beslaget verkstälts och även att stor del av beslagen sannolikt kan dateras till tid tidigare än 1850. De har i stort berättat att de föremål som är uppe för prövning av beslag i huvudsak utgörs av föremål som hittats vid dyk från stranden runt omkring Västervik och dess skärgård, under åren 1980-90 till tidigt 2000-tal. De har också, var för sig berättat att fynden är så kallade lösfynd, dvs enstaka fynd som inte återfunnits i anslutning till något vrak eller samlingar av flera föremål. Åklagaren har å sin sida fört talan både om ansvar med därtill kopplade särskilda yrkanden men även fört fram särskilda yrkanden utan anknytning till vad som är uppe till prövning i ansvarsdelarna i målet, där han menar att de i beslag tagen egendom inte utgör lösfynd utan i stora delar utgör fornfynd med stöd av kulturmiljölagen (1988:950) (nedan KML) där det i beslag inte utgör hjälpmedel till brott men även under en punkt gjort gällande att det beslagtagna utgör stöldgods.

Därtill har staten genom länsstyrelsen gjort gällande att de med stöd av KML äger bättre rätt till vissa angivna i beslag tagna föremål vilka av SMTM ansetts utgöra fornfynd.

Vad gäller frågan om skuld redovisas nedan under respektive åtalpunkt parternas inställningar.

Skuldfrågan**Aktuella straffbestämmelser**

Kulturmiljölagen (1988:950) (KML)

Det skydd som lagen ger är i huvudsak ett skydd mot fysiska åtgärder som minskar det kulturhistoriska värdet hos egendomen i fråga eller, i vissa fall, hos omgivningen. Vad som är skyddad egendom föreskrivs antingen direkt i lagen.

Av 2 kap 21 § samma lag följer

”Till böter eller fängelse i högst sex månader döms för fornminnesbrott den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. tillägnar sig, förvärvar, gömmer, skadar, ändrar eller avyttrar föremål som enligt 4 § ska tillfalla staten eller hembjudas till staten, eller
2. olovligen rubbar, tar bort, gräver ut, täcker över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändrar eller skadar en fornlämning.

Om brott som avses i första stycket har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt, döms för grovt fornminnesbrott till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om

1. gärningsmannen har använt särskild utrustning eller på annat sätt visat särskild förslagenhet,
2. eller gärningen utförts vanemässigt, avsett fornfynd av större värde eller omfattning eller medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne.

För försök eller förberedelse till grovt fornminnesbrott döms det till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.”

Av 3 § 4 § samma kapitel framgår

”2 kap. 3 §

Fornfynd är föremål som saknar ägare när de hittas och som

1. påträffas i eller vid en fornlämning och har samband med denna,
2. eller påträffas under andra omständigheter och kan antas vara från tiden före 1850.

2 kap. 4 §

Fornfynd som avses i 3 § 1 tillfaller staten.

Fornfynd som avses i 3 § 2 tillfaller upphittaren. Han eller hon är dock skyldig att erbjuda staten att få lösa in det mot betalning (hembud) om

1. fornfyndet innehåller föremål som helt eller delvis består av guld, silver, koppar, brons eller annan legering med koppar, eller
2. fornfyndet består av två eller flera föremål som kan antas ha blivit nedlagda tillsammans.

Avdelning 2

Fornfynd som påträffas på havsbotten eller dess underlag utanför gränserna för nationell jurisdiktion och som bärgats av ett svenskt fartyg eller förts till Sverige tillfaller staten.

En fartygslämning som påträffas på havsbotten eller dess underlag utanför gränserna för nationell jurisdiktion och som bärgats av ett svenskt fartyg eller förts till Sverige tillfaller staten, om det kan antas att fartyget förlist före 1850.”

Ur kommentar till KML, Kulturmiljölag (1988:950) 2 kap 3 §, Lexino 2016-02-02

Thomas Adlercreutz, framgår bland annat följande angående lösfynd och fornfynd kopplat till fornminne.

”2.2 Fornfynd som tillfaller upphittaren, med hembudsskyldighet

De fynd som det här handlar om är de som inte har något samband med en fornlämning: ”lösfynd”.

Huvudregeln är att lösfynd tillfaller upphittaren, men i vissa fall med skyldighet för denne att anmäla/hembjuda fyndet till staten för inlösen. Hembudsskyldigheten avser lösfynd som kan antas vara från tiden före 1850 och består antingen 1) helt eller delvis av guld, silver, koppar, brons eller annan legering med koppar, eller 2) av två eller flera föremål som kan antas ha blivit nedlagda tillsammans: ”depåfynd” (2 kap. 3 § 2 stycket och 4 § 2 stycket).

Det kan väl också tänkas fall där fynd görs på eller vid en fornlämning av föremål som inte har samband med denna. Om föremålet är från tiden före 1850 tillfaller det upphittaren, men kan förstås vara föremål för hembudsskyldighet på grund av sin beskaffenhet.....

.....

2.3 Fornfynd som tillfaller upphittaren – utan hembudsskyldighet

Vad gäller för den som hittar en stenyx eller en krukskräva ute på en åker? Det rör sig ju inte om något ädelmetallfynd eller depåfynd. (Under perioden 1828–1873 omfattades även föremål av sten och trä av hembudsplikt, se Hedenlund, s. 378.)

Ett lösfynd av det slag som nämndes kan vara ett tecken på att en forntida boplatz finns i närheten. *I sådant fall tillfaller ju fyndet staten.* Men om fyndet inte har något samband med en fornlämning i närheten, kan upphittaren fritt förfoga över det. Givetvis är det en fördel om vederbörande ändå anmäler fyndet till närmaste museum, men något lösenanspråk eller straffrättsligt ansvar kan det inte bli fråga om. Även om fyndet skulle vara från en boplatz, men denna inte är tidigare känd, lär upphittaren inte ha gjort sig skyldig till någon oaktsamhet om han inte anmäler fyndet. Möjligen skulle kraven kunna ställas högre på en person med arkeologisk insikt. Den som både vill gardera sig mot straffrättsligt ansvar och göra arkeologin en tjänst anmäler alltså även lösfynd i den här kategorin....”

Åtalspunkten 1; Grovt fornminnesbrott; RAÄ 2:98; ”Kruset” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (block, jungfru, träring)

Allmänt om Raä 2:98, ”Kruset”

Av handlingarna framgår att fartygslämningen påträffades 2015-02-21 vid sjömätning utförd av Sjöfartsverket med sjömätningsfartyget Baltica. Vraket finns registrerad i Fornsök (Riksantikvarieämbetets register). I vittnet Jim Hanssons beskrivning av vraket i ”Arkeologisk bedömning av vrak, SMTM (Statens maritima och transporthistoriska museer), 2021-05-21, framgår att man bedömt att vraket är ett större kravellbyggt skepp som enligt Sjöfartsverkets (SjöV) multibeamdata (Fornsök) så är vrakplatsen ca 28 m lång. Bredden gick inte att avgöra enligt SjöV. Sannolikt handlar det om ett skepp som varit drygt 30 m långt. Då vraket är sönderfallet är första intrycket att det är väldigt eroderat. I själva verket finns mycket av skeppet kvar men mycket av skrovet ligger nedfallet på botten. Ett antal skeppstekniska detaljer har noterats vid genomgången av KBV's (Kustbevakningens) ROV filmer. Detaljer som ger en bra uppfattning om vilken fartygstyp det är samt ligger till grund för en sannolik datering av lämningen.

I det förliga partiet noterades två stockankare med något vinklade stockar i trä. SMTM's slutsats och bedömning blev att man utifrån ROV- filmerna bedömde att fartygslämningen är en fornlämning. Detta utifrån skeppets skeppstekniska detaljer, jämförelser av historiskt källmaterial, SMTM's egna undersökningar av liknande skeppstyper och typologiska bedömningar. Fynden som beslagtagits och sannolikt bärgats från detta vrak stämmer väl överens dateringsmässigt och typologiskt med bedömningen av vrakplatsen som SMTM gjort. Vraket dateras utifrån detta till 1600-talets andra hälft. Lämningen är sannolikt ett större lastskepp av skeppstypen Flöjt. Flöjterna började dyka upp under slutet av 1500-talet och var sedan under hela 1600-talet och fram till 1700-talets mitt de vanligaste lastskeppen i Östersjön (Eriksson 2014:1).

Av handlingarna framgår även att Lars Pettersson i sina dykloggar benämnt vraket som ”Kruset” att han uppskattat dateringen av vraket först till 1500-tal och därefter till

1600-1700-tal. Av åberopat vrakregister framgår även att Fabian Laag benämnt vraket som ”Kruset”.

Utgör vraket ett fornminne?

Åklagaren har åberopat robust bevisning såvitt gäller dateringen av nu aktuellt vrak. Genom vittnesförhör med sakkunnig Jim Hansson, karaktären på återfunna beslagtagna föremål tillsammans med den uppskattning Lars Pettersson själv gjort i sina dykloggar gör tingsrätten bedömningen att det är utrett att vraklämningen utgör ett fornminne, ett vrak som förlist innan 1850. Betydelsen av att man i Fornsök uppgett ”Fornminne – nej” ändrar inte denna bedömning då är det utrett genom förhöret med vittnet Malin Blomqvist som uppgett att ”Fornminne – nej”, inte kan ges den betydelsen att det inte utgör ett fornminne, då det inledningsvis vid sökningen på nu aktuellt vrak uppges att man ej genomfört någon arkeologisk undersökning. Vidare har åklagaren åberopat Riksantikvarieämbetets hemsida där man anvisar kontakt med Länsstyrelsen för att försäkra sig om bedömning av relevant objekt. Således finner tingsrätten det visat att Raä 2:98, även benämnt ”Kruset” utgör ett fornminne. Av detta följer att fynd påträffade i eller vid en sådan fornlämning och har samband med denna eller påträffas under andra omständigheter och kan antas vara från tiden före 1850, jämlikt 2 kap 3 § KML, således utgör fornfynd.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat sig ett block, en jungfru och en träring från nu aktuellt vrak?

Det är i målet ostridigt att samtliga tilltalade var på båten Lina den aktuella dagen, att de dök på nu aktuellt vrak och att i vart fall Lars Pettersson bärgat de i åtalet aktuella föremålen/ fornfynden. Det är inte heller ifrågasatt att Lars Pettersson först utfört sitt dyk ensam och att Fabian Laag och Lennart Kenndal därefter dykt tillsammans.

Lars Pettersson har uppgett att han tagit upp de aktuella föremålen, men att han hade för avsikt att lämna över dem till polisen. Det är han som fört dyklogg och det är han som ritat bilderna. Han har vid huvudförhandlingen berättat hur han fått upp sakerna,

Avdelning 2

i en fångskasse som han hängt över sin rygg. Dessa uppgifter går isär från vad Fabian Laag har uppgett som har berättat att han inte själv har tagit upp något utan det var grejer fästa på bojlinan när han tog upp densamma. På åklagarens fråga hur det kommer sig att han berättat i förhör samma dag som händelsen att ”Föremålen samlades ihop och lades vid draggen sen bärgade vi dem.” har Lars Pettersson uppgett att han inte riktigt minns det och att man ibland kan prata utan att mena det riktigt. Han har tidigare inte anmält något fynd till polisen.

Fabian Laag har även han vidgått att han dykt den aktuella dagen, och film har även förevisats från dyket. Dateringen visar fel på en dag, vilket Fabian Laag menar framgår av att vittnet Peter Åhlander syns i bilden efter inspelningen från vraket, och det är från samma dag, som också uppvisar en dag fel. Av filmen framgår inte annat än att dykaren dyker kring vraket utan att röra något. Fabian Laag har också i förhör berättat att han och Lennart Kenndal tog upp markeringsbojen med bojlinan, på vilket sakerna var fästa.

Lennart Kenndal har å i sin sida sagt att de uppgifter Fabian Laag uppgett stämmer. Han har dock själv lämnat uppgifter som inte stämmer överens med vad Fabian Laag uppgett i vissa delar. Han har enligt egen uppgift inte varit med och tagit upp bojen utan han har uppgett sig tagit Joakims plats i styrhytten och styrt mot bojen och att han därefter gått för att laga mat.

Även vad vittnet från kustbevakningen (nedan KBV) Peter Åhlander uppgett ger stöd för att nu aktuella föremål tagits upp den aktuella dagen och att föremålen var mycket gamla vilket han likställde med lämningar från vraket Kronan. Han, liksom vittnet Jim Hansson och de tilltalade dykarna, är alla erfarna dykare.

Tingsrättens bedömning

I målet kan åtalspunkterna i målet inte värderas helt separat från varandra utan måste ses i ett sammanhang där de åtalade i målet, då främst Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal under mycket lång tid känt varandra och ägnat sig åt bland annat vrakdykning tillsammans. De har som anförts ovan en osedvanligt stor kunskap vad

Avdelning 2

gäller dykning, vrak och lämningar i Östersjöns vatten och då framförallt i skärgården i och i anslutning till Västervik men även i farvatten runt Öland mm. Efter en tid har därefter även Joakim Hägg anslutit sig till de övriga tilltalade, men då främst som den person som framfört dykbåten.

En förutsättning för att komma ut och kunna dyka på vrak på djup ej tillgängliga från land fordras att man har tillgång till en dykbåt. Båten Lina ägs av Fabian Laag och Lennart Kenndal, liksom den maritima utrustningen i form av släpsonar, fast sonar, GPS-instrument mm. Man har vidare i förhör berättat hur svårt det är att faktiskt lokalisera ett vrak till sjöss, även i de fall man har en känd position, och att viktigt att ha tillgång till teknisk utrustning för att kunna göra detta. Man har även gemensamt berättat om att man måste ha minst en person uppe på båten när det är dykare i vattnet, varför de tilltalade, enligt tingsrättens bedömning är helt ömsesidigt beroende av varandra och då även när det gäller att hantera och forsla eventuellt upptagna föremål.

Därtill visar utredningen i målet att samtliga tre, Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal, inte varit främmande att ta upp fornfynd, att de tagit hem desamma under lång tid, vilka i och för sig har hävdats vara lösfynd, vilket tingsrätten behandlar främst nedan under de av åklagaren framställda generella särskilda yrkandena. Mycket besvärande för samtliga, men då främst för Fabian Laag, är det förhållandet att han själv så sent som dagen innan lyft bland annat en pumpvicka från ett vrak han själv uppgett sig veta vara ett fornminne.

Sammantaget gör tingsrätten bedömningen att de uppgifter åklagaren har åberopat ur förhör med Lars Pettersson, att de agerat tillsammans, att de lagt ihop saker tillsammans, får även visst stöd i den dykordning de dykt i, där Lars Pettersson dykt först, och att man bärgar föremålen först senare när Fabian Laag och Lennart Kenndal avslutat sina dyk, styrker åklagarens påstående att de tre agerat gemensamt och i samförstånd. Det Lars Pettersson uppgett att han tagit upp föremålen själv och att han avsett att lämna över fornfynden till polisen gör tingsrätten bedömningen att det är en efterhandskonstruktion och ska lämnas utan avseende särskilt med beaktande av att

Avdelning 2

han gjort gällande att han inte uppfattat vraket vara ett fornminne och det förhållandet att han, enligt egen uppgift, inte någon gång tidigare anmält något fynd till polisen. Vidare talar det förhållandet att Fabian Laag och Lennart Kenndal genom att tillhandahålla båt och teknisk utrustning möjliggjort bärgande av fornfynd för att de agerat gemensamt och i samförstånd. Därtill tillkommer båtens storlek (mindre och lättöverskådlig), de tilltalades starka dykgemenskap och intresse därför men även deras inbördes kännedom om varandra menar tingsrätten att det är uteslutet att någon av de tre inte ska haft vetskap om vad som pågick. Under dessa förhållanden och då som anförts ovan att de varit helt beroende av varandra, är det visat att de tilltalade agerat gemensamt och i samförstånd.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Som redovisats ovan är det objektivt styrkt att de tre tilltalade tillägnat sig de tre föremålen under åtalpunkten. Åklagaren har därutöver gjort gällande att de **också** rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen. Det sakkunniga vittnet Jim Hansson har berättat om inverkan av att flytta, ta ändra etc i en fornlämning och likställt det med som att riva sidor ur en bok, när man inte har fynden på sin rätta plats vilket gör att vraket, boken, blir svårare att läsa. Så som gärningsbeskrivningen får förstås gör åklagaren gällande att de tilltalade **utöver** sitt tillägnande av de tre föremålen, som i och för sig enligt tingsrättens mening måste innebära att man de facto rubbar, ändrar och skadar fornlämningen, därutöver agerat enligt gärningsbeskrivningen. Åklagaren har inte åberopat någon bevisning som visar att de tilltalade utöver det ett tillägnande av de tre föremålen inneburit för fornminnet, varför åklagarens talan såvitt gäller detta gärningsled ska ogillas.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal haft uppsåt till gärningen?

De tilltalade har var för sig hävdats att de inte har haft uppsåt till vrakets ålder och att det är ett fornminne med hänsyn till att de tagit del av Riksantikvarieämbetes register

Avdelning 2

”Fornsök” i vilket vid sökning på Raä 2:98 ”Kruset” ostridigt finns en uppgift antecknat, ”Fornminne – nej”, vilket de ansett sig kunna förlita sig på.

Fråga är då om en isolerad uppgift i ett offentligt myndighetsregister om att de två i målet aktuella vraken Raä 2:98 och Raä 2:137 inte utgör ett fornminne ändrar denna bedömning? Att i ett myndighetsregister ange ”nej” vid påståendet om huruvida vraken utgör ett fornminne är självklart olyckligt och i vissa fall direkt missvisande och skulle i de fall en oinsatt person tagit del av uppgiften vara sådan att den personen, om den skulle förlita sig på uppgiften, vidtog en enskild handling med stöd av uppgiften, skulle kunna bedömas sakna uppsåt, med hänsyn taget till samtliga omständigheter.

Dock är det tingsrättens bedömning att det för en person, som har som sitt stora intresse i dykning, vrak och marinarkeologi och marinhistoria, tillsammans med samtliga övriga omständigheter, med ett isolerat ”nej” inte är en uppgift som ensamt får betydelse vid bedömning av om gärningen begåtts med uppsåt utan måste bedömas från fall till fall med beaktande samtliga omständigheter.

Tingsrätten finner det uteslutet att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal, var för sig, mot bakgrund av vad som anförts ovan om deras respektive specialkunskaper inom området, inte skulle ha förstått att vraket förlist tidigare än 1850, och då utgör ett fornminne, varför det är styrkt att envar av dem haft uppsåt till gärningen.

Rubricering

Som försvårande omständigheter har åklagaren angett att brottet ska anses grovt eftersom gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Inte heller här kan varje enskild händelse ses var för sig utan de tilltalade har under mycket lång tid tagit upp en mängd fornfynd varav flera fornfynd inte omfattas av

Avdelning 2

åtalet på grund av att brotten har preskriberats och det rör ett mycket stort antal dyk och företrädesvis flera dagar i sträck åt gången. Dykningarna har pågått under decennier. Under dessa förhållanden gör tingsrätten bedömningen att gärningen skett vanemässigt. Brottet innefattar att man rotar fram och därefter avlägsnar fornfynd från fornminnen vilka inte går att återställa varför det även är fråga om omfattande förstörelse av fornminne. Slutligen har man använt sig av mycket tekniskt avancerad utrustning i sitt sökande efter dykbara vrak varför även detta utgör en försvårande omständighet. Av skäl som anförts ovan är gärningen att bedöma som grovt fornminnesbrott.

Särskilt yrkande

Av 2 kap 22 a § 1 st KML följer

”Fornfynd som varit föremål för brott enligt detta kapitel, och som inte enligt 4 § första stycket ändå skall tillfalla staten, skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för fornfyndet får dess värde förklaras förverkat. Även annat utbyte av ett sådant brott skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller vad någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett sådant brott, eller värdet av det mottagna, om mottagandet utgör brott enligt detta kapitel.

Metallsökare som har använts vid brott enligt detta kapitel skall förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt.

Utöver vad som sägs i andra stycket får egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt detta kapitel förklaras förverkad, om det behövs för att förebygga brott eller det finns andra särskilda skäl till det. Detsamma gäller egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt detta kapitel, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. I stället för egendomen får dess värde förklaras förverkat.”

Prop 2004/05:135, Specialmotivering till samma lagrum.

Bestämmelsen om förverkande av andra hjälpmedel än metallsökare har flyttats till ett nytt tredje stycke. Ändringen innebär i sak att möjligheterna till förverkande utvidgas till att även omfatta sådan egendom som, utan att den använts vid brottet, varit avsedd att användas vid brottet. Det förutsätts emellertid att brottet har fullbordats eller att

Avdelning 2

förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse. Även enligt denna bestämmelse krävs att förverkande varit nödvändigt för att förebygga brott eller det finns andra särskilda skäl till det

Lars Pettersson har motsatt sig ett förverkande av i beslag tagna block, jungfru och träring. Fornfynden har varit föremål för brott enligt 2 kapitlet KML, varför det föreligger lagliga förutsättningar att förverka de i beslag tagna fornfynden.

Åtalspunkten 2; Grovt fornminnesbrott; ”Stefansvraket” (Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg) (pumpvicka)

Allmänt om ”Stefanvraket”

Av handlingarna framgår att fartygslämningen som kallas för ”Stefansvraket” inte var känt sedan tidigare av SMTM och finns inte heller registrerat i Fornsök. I vittnet Jim Hanssons beskrivning av vraket i ”Arkeologisk bedömning av vrak, SMTM, 2021-05-21”, framgår att SMTM utifrån ROV- filmerna bedömt att fartygslämningen är en fornlämning. Detta utifrån skeppets skeppstekniska detaljer, jämförelser av historiskt källmaterial, SMTM’s egna undersökningar av liknande skeppstyper och typologiska bedömningar. Man antecknar särskilt att fynden som beslagtagits och sannolikt bärgats från detta vrak väl stämmer överens dateringsmässigt och typologiskt med bedömningen av vrakplatsen som SMTM gjort. Vraket dateras utifrån detta till 1600-talets andra hälft. Lämningen har bedömts sannolikt vara ett större lastskepp och kan, likt Raä 2:98, vara av skeppstypen Flöjt, se under ap 1. SMTM har bedömt att Stefansvraket kan dateras till 1600-talets andra hälft med dragning mot slutet. Man konstaterar att fartygslämningen till stora delar har kollapsat och att vrakplatsen är utspridd med en relativ intakt babordssida. Men att vraket är det bäst bevarat framme vid det förliga partiet och att man tydligt kan se den bukiga fören.

Av handlingarna framgår även att Lars Pettersson i sina dykloggar, så tidigt som 2005, dyk 536, benämnt vraket som ”Stefansvraket” och att han uppskattat dateringen av vraket till 1500-tal, samt att han noterat att Fabian Laag varit med på dyket och att han

Avdelning 2

”Körde upp ett block med säck”. Vid ett senare dyk, 2007, dyk 562, har Lars Pettersson skrivit om att en stor jungfru de hittat förra året låg kvar. I loggboken finns även en post-it-lapp på vilket han skrivit ”nu har vi hittat delar som kan datera vraket vid första uppskattning 1640-tal ca.” På lappen finns också en avritad kritpipa som troligen med hjälp av stämpeln på pipan daterades till 1660-tal. Även Fabian Laag uppges vara med under dyket. Även under 2008, dyk 584, daterar han vraket till 1640-tal. Av åberopat vrakregister framgår även att Fabian Laag benämnt vraket som ”Stefansvraket” och har även i förhör uppgett att han uppskattat vraket troligen vara från 1600-tal och att det absolut är ett fornminne.

Även Lennart Kenndal har uppgett att han uppfattat vraket som gammalt med intressant konstruktion, och att det är ett fornminne.

Utgör vraket ett fornminne?

Åklagaren har även såvitt gäller ”Stefansvraket” åberopat robust bevisning såvitt gäller dateringen av nu aktuellt vrak. Genom vittnesförhör med sakkunnig Jim Hansson, karaktären på återfunna beslagtagna föremål tillsammans med den uppskattning Lars Pettersson själv gjort i sina dykloggar som mycket väl stämmer överens med SMTM’s bedömning gör tingsrätten bedömningen att det är utrett att vraklämningen utgör ett fornminne, ett vrak som förlist innan 1850. Således finner tingsrätten det visat att även ”Stefansvraket” utgör ett fornminne. Av detta följer att fynd påträffade i eller vid en sådan fornlämning och har samband med denna eller påträffas under andra omständigheter och kan antas vara från tiden före 1850, jämlikt 2 kap 3 § KML, således utgör fornfynd.

Så som det får förstås har Fabian Laag gjort gällande att de saker han bärgat inte legat i anslutning till vraket utan intill en stock som stuckit upp. Han har samtidigt i förhör uppgett att han ansett sig göra minst skada om han slängde tillbaka sakerna på positionen för vraket vilket talar för att han ansett sig skadat ett fornminne genom att ta upp föremålen. Då det är fråga om flera föremål, vilka alla kommit från vraket, samt det förhållandet att Lars Pettersson uppgett att det han ritat av i sin dyklogg sannolikt

Avdelning 2

är något han sett i anslutning till vraket, gör tingsrätten bedömningen att föremålen utgör fornfynd.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en pumpvicka från nu aktuellt vrak?

Det är i målet ostridigt att samtliga tilltalade var på båten Lina den aktuella dagen, att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal dök på nu aktuellt vrak och att i vart fall Fabian Laag bärgat den i åtalet aktuella pumpvickan vilket utgör ett fornfynd och att de samtliga bedömt vraket vara ett fornminne. Det är vidare ostridigt att Lars Pettersson dök först och att Fabian Laag och Lennart Kenndal dök tillsammans därefter medan Joakim Hägg manövrerade båten.

Fabian Laag har uppgett att han tagit upp flera föremål; pumpvicka, block och jungfru, men att han drabbats av minnesförlust nere vid vraket, vilket han själv bedömt vara djupberusning i kombination med andra stressfaktorer när han var på väg mot blytljuset fäst vid uppstigningstampen så att man kan hitta upp. Han minns dock att han sett en stor stock sticka upp men att han inte sett vraket när han dök ned. Han har vidare beskrivit att han blivit stressad och trott att han överskridit dyktiden när han men att det började klarna för honom under uppstigningen och när han dekomprimerade. Han började då tänka på vad som gått snett under dyket. Han har uppgett att han mindes att han fäst något på uppstigningstampen vid ankringsbojen, att han lagt en tamp runt tre saker men tänkt att de nog ramlar av i alla fall när de tar upp ankringsbojen. Han har berättat att han känt sig ”nykter” vid 20 m dekonivå. Han har vidare uppgett att han och Lennart Kenndal hjälpts åt att plocka upp bojen och att de vinschar upp den tillsammans av praktiska skäl. Rösten på filmen som åklagaren spelat upp kan han inte säga säkert tillhöra Lennart Kenndal och att han inte vet vems röst det är. Han tror att Lars Pettersson gått och lagt sig. Fabian Laag har uppgett att han inte fått någon minnesförlust vid något tidigare dyktillfälle. Vidare har han berättat att upplevt att Lennart Kenndal inte tyckt det var ”ok” att ta upp sakerna. Fabian Laag bestämde sig för att det skulle bli minst skada om han släppte tillbaka sakerna igen,

Avdelning 2

varför han bad Joakim Hägg att gå tillbaka till position, där han släppte tillbaka det han tagit upp.

Lars Pettersson har fört dyklogg även över detta dyk, 754, och det är han som ritat bilderna vilket Fabian Laag bekräftat kan stämma med de föremål han tog upp. Han har uppgett sig inte minnas om han sett sakerna eller om han ritat av något fotografi men har uppgett att det kan vara så att han sett grejorna eftersom han ritat av dem i sin loggbok. Den pumpvicka han hade hemma hos sig i sin jordkällare är en annan pumpvicka som han inte minns varifrån den kommer. På åklagarens fråga om det han uppgett i förhör den 12 januari 2021 stämmer, fup s 1012,

” LP: om det är fel vad ska jag säga då? Skicket på pumpvickan stämmer inte för att vara upplockad i juli förra året.

Han kan inte minnas när och var han plockat upp den men det var inte juli 2020. Den är från ett annat dyk inte där och då.”

har Lars Pettersson inte kunnat svara på.

Lennart Kenndal har å i sin sida vidgått att han kan ha tryckt på knappen (till vinschen, *tingsrättens notering*) och att han nog inte var så glad över att Fabian Laag tagit upp ”lite grejor”. Han förstod inte att Fabian Laag tagit upp grejor förrän det kom upp. Han såg inte värdet på det, att det inte var något att ha. Med detta har han uppgett sig mena att det kunnat vara det om det varit något spektakulärt värt att ta vidare till myndigheterna. På närmare frågor kring hur det gick till när sakerna togs upp har han uppgett att det borde varit Lars Pettersson och Fabian Laag som tagit upp dem, vilket är den slutsats han även gjorde vid förhör under förundersökningen den 7 maj 2021. Vad gäller pumpvickan är han av den uppfattningen att det inte är samma pumpvicka som bärgades som sedan togs i beslag.

Slutligen har Joakim Hägg uppgett att han tror att Lars Pettersson dök först och därefter Fabian Laag och Lennart Kenndal. Som han minns det var Lars Pettersson och Fabian Laag i förstäven efter dyken och att Fabian Laag efter ca 20 minuter ropade att de skulle gå tillbaka på position, vilket är ovanligt. Därefter ska Fabian Laag sagt till honom att han gjort ”ett misstag”, och Joakim Hägg upplevde det som att Fabian Laag var snurrig och inte som vanligt. Vad gäller den röst åklagaren har spelat upp i

Avdelning 2

samband med bärgningen av fornfynden så har Joakim Hägg inte velat uttala sig om vem det är som pratar på inspelningen. Han såg inte att något togs upp och sikten från styrhytten är inte så bra när det hänger dykardräkter mm på en vajer utanför hytten.

Tingsrättens bedömning

Tingsrätten gör ingen annan bedömning än den som redovisats under åtalspunkten 1 såvitt gäller frågan om Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal agerat gemensamt och i samförstånd. Utöver vad som anförts under punkten 1 konstaterar tingsrätten att rösten som åklagaren spelat upp är besvärande lik Lennart Kenndals röst men då det saknas röstidentifiering går det inte utesluta att det kan vara någon av de övriga dykarna på båten. Istället visar det faktum att man inte säger vem det är som talar på filmen att de fyra vännerna gör vad de kan för att skydda varandra i fråga om eventuell skuld.

Vad gäller pumpvickan har starka invändningar förts fram såvitt gäller identitet mellan den under åtalet upptagna pumpvickan och den pumpvicka som sedan kom att tas i beslag hemma hos Lars Pettersson. Mätningar har gjorts och återopats liksom fotografier som har jämförts och syn har hållits på den i beslag tagna pumpvickan och man har gjort gällande att den omöjligt kan vara samma pumpvicka. Mot detta har åklagaren återopat sakkunnigvittnet Jim Hansson som uppgett att han är helt övertygad om att det är samma pumpvicka. Man har bärgat en pumpvicka från regalskeppet Gustav Vasa men därutöver går inte att finna något annat tidigare känt fall. Han har uppgett att det inte finns utrymme för tvivel huruvida det är samma pumpvicka. Såvitt gäller torkningsprocessen har han konsulterat en mycket kunnig konservator som jobbat med Gustav Vasa skeppet och hur pumpvickan nu ser ut i torkat format. I den marinarkeologiska bedömningen av fyndet har utlåtande från konservator Malin Sahlstedt, Vasamuseet 2022-01-04 infogats: (tilläggsprotokoll I, s 52-53)

” Så snart ett vattendränkta träföremål flyttas från en våt till en torr miljö förändras det. Förändringen går fortast i början (timmar-dagar-veckor beroende på volym och nedbrytningsgrad) då skillnaden i omgivande klimat är som störst, och avtar med tiden tills jämvikt råder mellan fukthalt i träet och luftfuktighet i omgivningen. Hur kraftig förändringen är beror av hur nedbrutet träet är, ju mer

Avdelning 2

nedbrutet, ju större förändring. När vattnet avgår från träet krymper det, flera gånger mer i träets tvärriktningar än i dess längdriktning, vilket medför längs- och tvärgående sprickbildning, krackelering i ytan och vridning. Efter det att upptorkning skett och jämvikt råder med omgivande luftfuktighet, förändras träets dimensioner endast mycket litet, i det att det sväller och krymper med vanliga variationer i luftfuktigheten. Ytan kan vara skör på grund av krackelering, och även hela föremålet om det varit kraftigt nedbrutet med avsevärd sprickbildning som följd, men faller generellt inte självmant isär, i regel finns en relativt opåverkad kärna. Däremot riskeras materialförluster vid hantering. En kommentar till bilderna är att föremålet uppvisar typiska spår av snabb upptorkning (sprickbildning, krackelering) och att det är fullt möjligt att detta skett mellan upptagningsstillfälle och första foto (BG171-(16)), vad jag förstår alltså inom loppet av cirka tre veckor, och att förändringen därefter, andra foto (DSC_5111) ytterligare ca fem veckor senare, inte är påtaglig.”

SMTM gör i sitt utlåtande bedömningen att det är samma föremål på båda bilderna, fig 39 och 40.

Tingsrätten, som inte har någon anledning att ifrågasätta åberopad expertis gör ingen annan bedömning än SMTM och finner således att det är fråga om samma pumpvicka. Åklagaren har således förmått visa att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillägnat sig nu aktuell pumpvicka. Man har hjälpts åt att få upp den man har forslat hem den och förvarat den i Lars Petterssons jordkällare. Vad gäller Lars Petterssons invändning att det inte är samma pumpvicka och att han har haft den nu i beslag tagna pumpvickan länge hos sig bedömer tingsrätten som en efterhandskonstruktion, särskilt då Lars Pettersson i vart fall har en stor förklaringsbördan varför han skulle ha ett så unikt föremål i sin jordkällare och varför han inte har kunnat tala om varifrån den kommit.

Vad gäller denna åtalspunkt står dock även Joakim Hägg åtalad i första hand som medgärningsman och i andra hand som medhjälpare, genom att framföra båten när de andra dök.

I praxis krävs det ofta av medgärningsmannen att han har främjat gärningen på ett mer påtagligt sätt än medhjälparen. Även då det visat sig att Joakim Hägg även han har ett stort maritimt intresse, så är han inte en erfaren dykare vars största intresse varit vrakdykning. Inte heller har han tillhandahållit någon särskild utrustning eller deltagit i

Avdelning 2

bestämmandet av var dyken skulle äga rum utan har snarare bara varit dykarna behjälpliga med båten och tillförsäkrat dykarna deras säkerhet i vattnet. Även såvitt gäller Joakim Hägg har även han tagit emot vissa bärgade föremål, som t ex nakterhuset från fartyget Ada Gorthon, vilket behandlas under det generella särskilda yrkandet under punkten 12. Under dessa förhållanden ska Joakim Hägg anses vara medhjälpare och inte medgärningsman.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Som redovisats ovan är det objektivt styrkt att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillägnat sig den aktuella pumpvickan under åtalspunkten och att Joakim Hägg varit medhjälpare därtill. Åklagaren har därutöver gjort gällande att de **också** rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen. Vad gäller den effekt en sådan gärning får på ett fornminne hänvisas till vad som anförts under punkten 1. Även under denna punkt får det förstås att åklagaren gjort gällande att de tilltalade **utöver** sitt tillägnande av pumpvickan, som även den i och för sig enligt tingsrättens mening måste innebära att man de facto rubbar, ändrar och skadar fornlämningen, därutöver agerat enligt gärningsbeskrivningen. Det är genom Fabian Laags uppgifter tillsammans med Lars Petterssons anteckningar ostridigt att man utöver pumpvickan bärgat ett block och en jungfru, vilket man gjort gällande släppt tillbaka till vrakplatsen. Att ta upp dessa föremål har man således ytterligare rubbat och ändrat fornlämningen även då man enligt uppgift släppt tillbaka desamma då dessa har flyttats från sin ursprungliga plats. Mot bakgrund av detta är det styrkt att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal också rubbat och ändrat fornlämningen. Under dessa förhållanden har även Joakim Häggs framförande av båten utgjort ett straffbart agerande i egenskap av medhjälp därtill.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg haft uppsåt till gärningen?

Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal har var för sig uppgett sig veta om att vraket är äldre än 1850, samt att de har kunskap om att vrak, förlista innan 1850, utgör fornminne. Joakim Hägg har inte uttalat sig om vraket annat än att han för

Avdelning 2

dyk båten till den position han blir anvisad att gå till, och att de på båten inte pratar om vraken de dyker på mer än t ex att det var ett bra dyk.

Fabian Laag har uppgett att han har en minneslucka från aktuellt dyk, och att det först klarnat för honom när han påbörjat sin uppstigning, och gjort gällande att han saknat uppsåt till gärningen.

Mot Fabian Laags uppgifter har åklagaren åberopat ett vittnesförhör med sakkunnigvittnet Peter Ullström som har hörts ifråga om effekterna av att dyka på nu aktuellt djup, 58 meter, och djupberusningens inverkan på omdömet. Enligt Ullström kan djupberusning inte förklara en minneslucka på sätt Fabian Laag berättat och att djupberusning under de i målet angivna förhållandena högst motsvarar känslan av att inta två martinis och att denna djupberusning försvinner momentant när man börjar stiga upp mot ytan. Han har aldrig hört talas om att man tappar minnet helt. Hade det varit så inom dykningen så hade man försökt få bort det. Det finns ju andra sjukdomstillstånd man kan få, till exempel en mindre stroke eller något liknande men det skulle man ha kvar när man kom upp till ytan då det inte försvinner på vägen upp, som djupberusning gör. Effekten av djupberusning avtar omedelbart när man stiger upp mot ytan. Det som Fabian Laag beskrivit är inte djupberusning.

Tingsrätten som inte har anledning att ifrågasätta vittnet Peter Ullströms, en expert inom dykmedicin, uppgifter såvitt gäller djupberusning gör bedömningen att åklagaren har förmått motbevisa Fabian Laags uppgifter att han vid tidpunkten för dyket skulle ha drabbats av djupberusning som skulle medföra en kortare minnesförlust. Till detta kommer Fabian Laags egna uppgifter att han beskrivit att han redan under uppstigning har en minnesbild av att han fäst tre saker vid bojlinan som han förväntade sig skulle ramla av när de tog upp bojlinan och att han känt sig normal när han kommit upp till ytan. Till detta tillkommer det förhållandet att tingsrätten funnit det styrkt att de tagit upp bland annat pumpvickan och behållit densamma. Åklagaren har således förmått styrka att Fabian Laag har haft uppsåt till gärningen, då han haft full insikt om regler och vrakets ålder.

Avdelning 2

För ansvar fordras både för medhjälparen och medgärningsmannen att de har uppsåt till den brottsliga gärningen och gör något för att främja densamma.

Samtliga övriga på båten har deltagit på sätt som beskrivits ovan. Under dessa förhållanden är det visat att även de haft uppsåt till gärningen. Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal ska därmed dömas för medgärningsmannaskap till gärningen och Joakim Hägg ska dömas för medhjälp till gärningen.

Rubricering

Som försvarande omständigheter har åklagaren angett att brottet ska anses grovt eftersom gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Vad gäller bedömningen skett vanemässigt och användandet av särskild utrustning hänvisar tingsrätten till bedömningen under åtalspunkten 1. Brottet under aktuell åtalspunkt innefattar att man rotar fram inte bara en pumpvicka utan också andra föremål och därefter avlägsnar fornfynd från fornminnet vilka inte går att återställa varför det även är fråga om omfattande förstörelse av fornminnet även då man släpper tillbaka de föremålen, som då rubbats från sin ursprungliga plats. Av skäl som anförts ovan är gärningen att bedöma som grovt fornminnesbrott.

Särskilt yrkande

Nu aktuell pumpvicka har varit föremål för brott enligt 2 kapitlet KML varför det föreligger laglig grund för förverkande av densamma.

Åtalspunkten 3:1; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; "Bartmann" (Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg) (Bartmannkrus)

Allmänt om Raä 2:137, "Bartmann"

Fartygslämningen påträffades 2015-02-21 vid sjömätning utförd av Sjöfartsverket med sjömättingsfartyget Baltica. Fartygslämning, ca 20,5 m l och 5,6 m br. Lämningen har ett uppstick på ca 4,2 m. I vittnet Jim Hanssons beskrivning av vraket i "Arkeologisk bedömning av vrak, SMTM (Statens maritima och transporthistoriska museer), 2021-05-21, framgår att man bedömt att vraket är en fartygslämning som är byggd på kravell (bordläggningsplankorna står på varandra). Vraket är relativt nedbrutet. I aktern står dock stäven och rodret fortfarande på sin plats. Även rorkulten sitter kvar. Vraket finns registrerad i Fornsök.

"SMTM's slutsats och bedömning"

SMTM bedömer utifrån Deep sea productions bilder och ROV- filmerna att fartygslämningen är fornlämning. Detta utifrån främst typologisk datering av Bartmannkrus. Bartmannkruset som är av större modell har en form som daterar den till slutet av 1600- talet eller början av 1700- talet. Fynden som beslagtagits och sannolikt kan kopplas till detta vrak stämmer väl överens dateringsmässigt och typologiskt med bedömningen av vrakplatsen som SMTM gjort. Fynden som kommer från vad som kallas för Bartmanvraket (Lennart 154, 155, 156 och 159) kan dateras genom emblemen (skäggiga gubben, Bartman) samt formen till 1675-1680- talen (Gaimster 1997:316). Även Lars 100 som är ett större krus, dock utan Bartman emblemet. Formen ser identisk ut som det som syns på fig 30. Sannolikt kommer även detta krus från raä. 2:137. Bartmannkrus återanvändes ofta vilket gör att SMTM's bedömning blir att dateringen på vraket bör ligga runt sekelskiftet 1600-1700- talet. Detta tillsammans med dateringarna på vraket gör att det är mycket sannolikt att även de ovan nämnda bärgade krusen kommer från detta vrak. Avsaknaden av tunnor med Osmundjärn samt de kvadratiska lådorna/tackorna stödjer också dateringen."

Av handlingarna framgår även att Lars Pettersson i sina dykloggar benämnt vraket som "Bartmann" och av åberopat vrakregister framgår även att Fabian Laag benämnt vraket som "Bartman". Av förhöret med Lennart Kenndal har han uppgett att han inte skulle riskera och röra någonting. Han skulle inte kalla Bartmannkruset som syns på bilden (från Deep sea productions, *tingsrättens notering*) ett lösfynd. Han skulle inte röra det.

Utgör vraket ett fornminne?

Åklagaren har åberopat robust bevisning såvitt gäller dateringen av nu aktuellt vrak. Genom vittnesförhör med sakkunnig Jim Hansson tillsammans med SMTS's rapport innehållande bland annat fotografier från vraket, karaktären på återfunna beslagtagna föremål tillsammans med den uppskattning Lars Pettersson själv gjort i sin dyklogg gör tingsrätten bedömningen att det är utrett att vraklämningen utgör ett fornminne, ett vrak som förlist innan 1850. Såvitt gäller betydelsen av att man i Fornsök uppgett "Fornminne – nej" gör tingsrätten samma bedömning som under åtalspunkten 1. Således finner tingsrätten det visat att Raä 2:137, även benämnt vraket med den tidstypiska beskrivningen "Bartmann" av Lars Pettersson och Fabian Laag, att vraket utgör ett fornminne. Av detta följer att fynd påträffade i eller vid en sådan fornlämning och har samband med denna eller påträffas under andra omständigheter och kan antas vara från tiden före 1850, jämlikt 2 kap 3 § KML, således utgör fornfynd.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat sig flera lerkrus kalla de Bartmannkrus från nu aktuellt vrak?

Det är i målet ostridigt att samtliga tilltalade var på båten Lina den aktuella dagen och att de dök på nu aktuellt vrak. De har alla utom Joakim Hägg kunnat beskriva de speciella lådor som finns i vraket. Samtliga har bestritt att man skulle ha tagit upp några Bartmannkrus eller delar därav. Joakim Hägg har inte sett att några föremål skulle ha tagits upp de aktuella dagarna, men det stämmer att han tagit bilden av vraket från sonaren då det kommer upp bilder på datorn när man kör med sonaren. Lars Pettersson har uppgett att det är han som fört dyklogg. Han har också i förhör uppgett att han troligen sett trasiga Bartmannkrus vid vraket eftersom han skrivit så i sin dyklogg men att han inte minns var på vraket han såg kruset och att han även innan huvudförhandlingen visste vad ett Bartmannkrus var. Flera beslag av delar av Bartmannkrus har tagits i beslag. Tingsrätten ifrågasätter inte att flera av de beslag som återfunnits hos Lennart Kenndal är från tiden innan 2000 med hänsyn till dateringen på av Lennart Kenndal åberopat fotografi. Från dagen för dykningen har även åberopats en film som visar följande.

Avdelning 2

FUP s 23, ”2018-07-09, RAÄ 2:137 (Bartmann)

Filnamn: 20180709_152245.MOV från BG 170-1

Dykare i vattnet: Lennart, Lars och Fabian.

Filmat av: Lars Pettersson.

Timeline:

- 2:45 – gul fångstkasse med innehåll, hålls av person med svart torrhandske. Troligen Lennart.
- 4:16 – hand med blå torrhandske rotar/lyfter vrakdel. Troligen Lars.
- 5 – hand med blå torrhandske lyfter trasig flaska.
- 5:47 – hand med blå torrhandske lyfter trasig flaska.
- 7:09 – hand med blå torrhandske gräver fram botten av ett Bartmannkrus från under brädor.
- 7:35 – hand med blå torrhandske lyfter trasig flaska.”

Tingsrättens bedömning

Tingsrätten konstaterar att det av dykloggen framgår att samtliga tre, Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal genomfört dyket tillsammans. Detta vinner även stöd i film från dyket, som visar att förutom Lars Pettersson, som vidgått att han filmat och är den som burit blå torrhandskar, att en annan dykare har med sig fångstkasse med föremål i. Utredaren har noterat att man gjort bedömningen att de svarta torrhandskarna troligen bars av Lennart Kenndal det aktuella dyket, vilket dock inte kan anses visat då det framgår av utredningen att även Fabian Laag (vilket framgår av åklagaren åberopat fotografi på Fabian Laag vid annat dyk) dykt med svarta torrhandskar. Dock gör tingsrätten bedömningen att det inte funnits några andra dykare på platsen än de tilltalade vid aktuell tidpunkt, varför handskarna i vart fall burits av endera Lennart Kenndal eller Fabian Laag. Av dykloggen, som genomgående i målet har påvisat mycket hög tillförlitlighet, framgår att han bland annat noterat ett trasigt Bartmannkrus, vilket även framgår av filmen att Lars Pettersson grävt fram från ”under brädor”, och att detta står noterat tillsammans med att han skrivit 10 trasiga flaskor, ”hals till gubben i hytten”. Under dessa omständigheter gör tingsrätten bedömningen att det bärgas i vart fall ett Bartmannkrus utöver ”hals till gubben i hytten”. Med ”gubben i hytten” framgår av utredningen att man avsett, enligt Joakim Häggs egna uppgifter, honom själv.

Avdelning 2

Vad gäller sedan frågan om de agerat gemensamt och i samförstånd gör tingsrätten samma bedömning som både under åtalspunkten 1 och 2, vilket särskilt, såvitt gäller denna åtalspunkt, är tydligt genom vad som framgår av dykfilmen tillsammans med Lars Petterssons dyklogg. Under dessa förhållanden och då som anförts ovan att de varit helt beroende av varandra, är det visat att de tilltalade agerat gemensamt och i samförstånd.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Som redovisats ovan är det objektivt styrkt att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillägnat sig i vart fall ett Bartmannkrus den aktuella dagen och att Joakim Hägg varit medhjälpare därtill. Åklagaren har därutöver gjort gällande att de **också** rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen. Vad gäller den effekt en sådan gärning får på ett fornminne hänvisas till vad som anförts under åtalspunkten 1. Även under denna punkt får det förstås att åklagaren gjort gällande att de tilltalade **utöver** sitt tillägnande av Bartmannkrus, som även den i och för sig enligt tingsrättens mening måste innebära att man de facto rubbar, ändrar och skadar fornlämningen, därutöver agerat enligt gärningsbeskrivningen. Det är genom dykloggen från aktuellt dyk visat att man utöver Bartmannkruset tagit upp en hals till ”gubben i hytten” och genom dykfilmen visat att man ytterligare rubbat och ändrat fornlämningen. Mot bakgrund av detta är det styrkt att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal också rubbat och ändrat fornlämningen. Under dessa förhållanden har även Joakim Häggs framförande av båten utgjort ett straffbart agerande i egenskap av medhjälp därtill.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg haft uppsåt till gärningen?

De Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal har var för sig hävdatt att de inte har haft uppsåt till vrakets ålder och att det är ett fornminne med hänsyn till att de tagit del av Riksantikvarieämbetes register ”Fornsök” i vilket vid sökning på Raä 2:137

Avdelning 2

”Bartmann” ostridigt finns en uppgift antecknat, ”Fornminne – nej”, vilket de ansett sig kunna förlita sig på.

Vad gäller frågan om betydelsen av Fornsökts uppgift ifråga om vraket utgör ett fornminne för respektive tilltalads uppsåt tingsrätten samma bedömning som under ovanstående åtalpunkter. Således bedömer tingsrätten det uteslutet att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal, var för sig, mot bakgrund av vad som anförts ovan om deras respektive specialkunskaper inom området, inte skulle ha förstått att vraket förlist tidigare än 1850, och då utgör ett fornminne, varför det är styrkt att envar av dem haft uppsåt till gärningen, detta särskilt då envar av dem har redovisat sig ha kunskap om Bartmannkrus och när de anses förekomma i historien.

För ansvar fordras både för medhjälparen och medgärningsmannen att de har uppsåt till den brottsliga gärningen och gör något för att främja densamma.

Samtliga övriga på båten har deltagit på sätt som beskrivits ovan. Under dessa förhållanden är det visat att även de haft uppsåt till gärningen. Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal ska därmed dömas för medgärningsmannaskap till gärningen och Joakim Hägg ska dömas för medhjälp till gärningen.

Rubricering

Som försvårande omständigheter har åklagaren angett att brottet ska anses grovt eftersom gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Vad gäller bedömningen skett vanemässigt och användandet av särskild utrustning hänvisar tingsrätten till bedömningen under åtalpunkten 1. Brottet under aktuell åtalpunkt innefattar att man rotar fram inte bara ett Bartmannkrus utan också ett flertal andra föremål av vilka vissa tas med upp och vissa rubbas från sin ursprungliga plats vilket allt inte går att återställa varför det även är fråga om omfattande förstörelse

Avdelning 2

av fornminnet. Av skäl som anförts ovan är gärningen att bedöma som grovt fornminnesbrott.

Åtalspunkten 3:2; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; ”Bartmann” (Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg) (Bartmannkrus)

Utgör vraket ett fornminne?

Som tingsrätten funnit ovan är Raä 2:137, ”Bartmannkruset” ett fornminne/lämning.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat flera lerkrus kallade Bartmannkrus från nu aktuellt vrak?

Under denna åtalspunkt finns endast en film återopad, vilken inte i någon del påvisar att man hanterat något Bartmannkrus. Inte heller kan något beslag med säkerhet kopplas till just detta dyk även då sekvensen i filmen med fångstkassen med något i är graverande så går det inte med säkerhet säga att det är Bartmannkrus man tagit upp. Under dessa omständigheter har åklagaren inte förmått styrka att de tilltalade under aktuell dag tillägnat sig flera lerkrus enligt åtalet, varför åtalet ska ogillas i denna del.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Av utredningen framgår att Lars Pettersson dykt och agerat på sätt som framgår av filmen.

”2018-07-10, RAÄ 2:137 (Bartmann)

Filnamn: 20180710_154404.MOV från BG 170-1

Dykare i vattnet: Lennart, Lars och Fabian.

Filmat av: Lars Pettersson.

Timeline:

- 2:43 – hand med blå torrhandske försöker lyfta och borstar sen av ett föremål. Troligen Lars.
- 4:55 – hand med blå torrhandske lyfter upp änden av ett längre träföremål, mast eller rorkult.
- 8:36 – hand med blå torrhandske lyfter upp och flyttar 3 störar av fyra som står i en lucka.
- 12:55 – blå fångstkasse med något i.

Avdelning 2

- 20 – blå fångstkasse. Tillhör Lars.”

Att agera på detta sätt innebär att i vart fall Lars Pettersson olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen på sätt åklagaren har gjort gällande. Lars Pettersson har vidgått att det är han som filmat och som förekommer på filmen men att han saknat uppsåt till det förhållandet att vraket utgjorde ett fornminne.

Övriga tilltalade har förnekat gärningen även i denna del. Det förhållandet att Lars Pettersson tog med sig en fångstkasse under dyket, att han hade något som inte utifrån nu aktuell bevisning går att bestämma vad, talar i viss mån för att det torde stå klart även för övriga på båten vad som varit syftet med dyket, särskilt då både Fabian Laag och Lennart Kenndal var med på dyket. Det kan dock inte uteslutas att de tilltalade emellanåt även dyker utan syfte att bärga något eller fysiskt påverka det vrak de valt att dyka på. Åklagaren har inte utöver aktuell film fört bevisning om omständighet som skulle göra att man även denna dag dök i syfte att bärga något från vraket även om det med hänsyn till modus operandi synes vara det mest troliga. Under dessa förhållanden ska åtalet ogillas i den del det riktar sig mot Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg.

Har Lars Pettersson haft uppsåt till gärningen?

Som noterats ovan har Lars Pettersson invänt att han saknat uppsåt då han förlitat sig på uppgiften i Fornsök. Tingsrätten gör såvitt gäller denna invändning samma bedömning som under åtalspunkten 3:1, varför åklagaren har förmått visa att Lars Pettersson har haft uppsåt till gärningen, och ska dömas för fornminnesbrott med den begränsning som angetts ovan.

Rubricering

Som försvårande omständigheter har åklagaren angett att brottet ska anses grovt eftersom gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Vad gäller bedömningen skett vanemässigt, omfattande förstörelse av ett fornminne och användandet av särskild utrusning hänvisar tingsrätten till bedömningen under åtalspunkten 3:1. Av skäl som anförts ovan är gärningen att bedöma som grovt fornminnesbrott.

Åtalspunkten 3:3; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; ”Bartmann” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (Bartmannkrus)

Utgör vraket ett fornminne?

Som tingsrätten funnit ovan är Raä 2:137, ”Bartmannkruset” ett fornminne/lämning.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat flera lerkrus kallade Bartmannkrus från nu aktuellt vrak?

Under denna åtalspunkt finns inte annat än positionering åberopad, vilket i sig endast visar att de varit på platsen den aktuella dagen. Åklagaren har inte i någon del framfört någon bevisning som påvisar att man hanterat något Bartmannkrus. Inte heller kan något beslag med säkerhet kopplas till just detta dyk. Under dessa omständigheter har åklagaren inte förmått styrka att de tilltalade under aktuell dag tillägnat sig flera lerkrus enligt åtalet, varför åtalet ska ogillas i denna del.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Tingsrätten gör samma bedömning såvitt gäller det andra ledet i gärningsbeskrivningen som det första ledet. I avsaknad av bevisning ska åtalet under punkten 3.3 ogillas i sin helhet.

Särskilt yrkande såvitt avser åtalspunkterna 3.1-3.3

Av 2 kap. 22 a § följer

”Fornfynd som varit föremål för brott enligt detta kapitel, och som inte enligt 4 § första stycket ändå skall tillfalla staten, skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.”

Avdelning 2

Vad gäller i beslag tagna trasiga Bartmannkrus går respektive beslag i denna del inte med säkerhet knytas och identifieras till just denna åtalspunkt. De i beslag tagna Bartmannkrusen kan också varit upptagna för mer än 10 år sedan varför ett eventuellt brott i så fall skulle vara preskriberat.

Det saknas i praxis stöd för att förverka i beslag tagna fornfynd i icke prövade brottmål då eventuellt brott numer är preskriberat varför i beslag tagna Bartmannkrus inte kan förverkas med stöd av 2 kap 22 a § 1 st KML.

Huruvida staten genom Länsstyrelsen har bättre rätt till nu i beslag tagna föremål hanteras nedan under generella särskilda yrkanden.

Åtalspunkten 4; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:98; "Kruset" (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (lerkrus)

Utgör vraket ett fornminne?

Som tingsrätten funnit ovan är Raä 2:98, "Kruset" ett fornminne/lämning varför föremål därifrån utgör fornfynd.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg tillsammans och i samförstånd tillägnat sig ett lerkrus från nu aktuellt vrak?

Åklagaren har gjort gällande att de tilltalade varit och dykt på nu angivet vrak. Till stöd för sin talan har han bland annat åberopat positioneringar både med mobilpositioneringar samt positionering på databild från sonaren som Joakim Hägg tagit, men även uppgifter ur Lars Petterssons dyklogg. Det har främst från Fabian Laag gjorts gällande att det kunnat vara ett annat vrak de dök på den aktuella dagen, då djupuppgiften i Lars Petterssons dyklogg enligt honom inte överensstämmer med förhållandena vid vraket. I Fornsök anges ostridigt att vraket ligger på ett djup om 42 meter, och att dykdjupet varierar från 40.7- 42 m. Även Lennart Kenndal har framfört att det skulle varit omöjligt för Lars Pettersson att bärga ett krus från botten om han dykt på 40 meter. Lars Pettersson har å sin sida gjort gällande att han hittat kruset i

Avdelning 2

Vikskär många år tidigare, innan han hade tillgång till den utrustning de har idag och att det är det krus han har haft hemma i en låda.

Tingsrättens bedömning

Vad gäller positioneringen gör tingsrätten bedömningen att det är visat att de tilltalade befunnit sig på positionering som överensstämmer med nu aktuellt vraks positionering. Att Lars Pettersson skulle ha misstagit sig och skrivit fel dykplats menar tingsrätten mot bakgrund av övrig bevisning uteslutet. Skillnaden på dykdjup har åklagaren förklarat med att havsbotten lutar, och även fört fram bevisning därom. Den sträcka åklagaren använt sig av ger dock utrymme för tolkningar. Istället har vi Lars Petterssons angivna dykdjup om 40 meter i hans dyklogg, vilket är att jämföra med Fabian Laags egna uppgifter som framgår av hans dykregister där det står noterat 41 meter vid vraket "Kruset". Även det förhållandet att dykdjup i Fornsök uppgetts att variera mellan 40.7 m- 42.0 m ger stöd för att ett exakt djup för hela vraket är svårt att få fram då det föreligger variationer på havsbotten och således kan variera från akter till fören av vraket. Även om vraket skulle ligga på ca 41-42 meters djup gör tingsrätten bedömningen att Lars Pettersson haft möjlighet att nå kruset. Att så även är fallet får stöd av vittnet Jim Hanssons uppgifter som uppgett att ett helt krus av nu aktuell storlek är extremt sällsynt (ca 20 liter) att man hittar ett sådant men att det kan stämma överens med att kruset följt med ned när fartyget förliste. Han har också berättat om hur ovanligt generellt det är att hitta hela krus av modellen Bartmann, då de återanvändes, och utgjorde ett dåtidens första pantsystem. Tingsrätten noterar samtidigt att det av bilder från vraket framgår att ett tillsynes oskadat Bartmannkrus ligger i anslutning till detsamma, vilket stödjer hypotesen att kärl kunnat följa med till havets botten vid förlisningen utan att gå sönder. Vidare går det inte att bortse från att Lars Pettersson uppskattat kruset till ca 20 liter och gjort en avbildning som överensstämmer väldigt väl med det i beslag tagna kruset och att han, som angetts ovan, noterat att de dykt vid "Kruset".

Tingsrätten finner således styrkt att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal dykt på aktuell plats vid aktuell tidpunkt. Under dessa förhållanden gör tingsrätten

Avdelning 2

bedömningen att detta inte har kunnat undgå någon på båten då främst med hänsyn till krusets storlek och hur speciellt det är med ett så stort krus samt att de har varit beroende av varandra, och då särskilt Lars Pettersson av Fabian Laag och Lennart Kenndal som tillhandahållit nödvändig utrustning varför Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal ska anses agerat gemensamt och i samförstånd. Som tingsrätten funnit ovan har Joakim Hägg inte främjat gärningen i lika stor utsträckning som de andra. Under dessa förhållanden ska Joakim Hägg anses vara medhjälpare och inte medgärningsman.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Som anförts ovan innebär redan att man tillägnar sig ett föremål att man rubbar, eller på annat sätt ändrar eller skadar fornlämningen. Åklagaren har utöver nu aktuellt krus inte åberopat någon övrig bevisning till stöd för att man utöver det att man tillägnat sig kruset också rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen vid tidpunkten för gärningen. Under dessa förhållanden ska åtalet ogillas i den delen.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg haft uppsåt till gärningen?

Tingsrätten gör samma bedömning ifråga om uppsåt som redovisats under åtalspunkten 1 såvitt gäller Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal. De tre ska därmed dömas för medgärningsmannaskap till gärningens första led och Joakim Hägg, av skäl som anförts ovan vad gäller hans roll, ska dömas för medhjälp till gärningens första led.

Rubricering

Som försvarande omständigheter har åklagaren angett att brottet ska anses grovt eftersom gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Avdelning 2

Vad gäller bedömningen skett vanemässigt och användandet av särskild utrusning hänvisar tingsrätten till bedömningen under åtalpunkten 1. Vid gärningen under aktuell åtalpunkt har man tagit upp ett mycket sällsynt fynd vilket inte går att återställa varför det även är fråga om omfattande förstörelse av fornminnet. Av skäl som anförts ovan är gärningen att bedöma som grovt fornminnesbrott.

Särskilt yrkande

Nu aktuellt lerkrus har varit föremål för brott enligt 2 kapitlet KML varför det föreligger laglig grund för förverkande av densamma.

Åtalpunkten 5; Grovt fornminnesbrott; ”Söder Örö Sankor” (Lars Pettersson och Fabian Laag) (järnkanon)

Allmänt om Söder Örö Sankor

Från KBV:s dykning vid vraket den 6 november 2020 har följande noterats i PM.

”Beskrivning vrakplatsen

Vrakplats efter gammalt trävrak ålder okänt, Namn Okänt

Vrakplatsen är utspridd och området är totalt c:a 160m lång och 40m bred.

(Väster) 57°34.924'N 16°47.698'E: Största ansamlingen av vrakdelar, vrakplatsens början

(Öster) 57°34.909'N 16°47.814'E: Vrakplatsens slut

Vrakplatsens västra del består av till stor del fartygstomme med yttre bordläggning kvar men ligger längs botten och vidare öster ut så tunnar det ut med vrakdelar och i östra delen av vrakområdet ligger något enstaka bottenspann och bordläggningsplank.

I väster ligger ett stockankare där flyn och stock går på samma ledd (platt).

Måtten på ankaret är :H=2,70, B(stock) =3,20, B(mellan flyn) 2,1m, B(flyplätt)=0,5m

Ringen i överkant på ankaret D=0,55m godstjocklek 0.08m

I väster ligger två stycken järnkanoner. Kanon 1 ligger c:a 3m väster om stockankaret och kanon 2 ligger c:a 17m norr om stockankaret.

Kanon 1 L=2.0m, B(bakkant) 0,40m, B Framkant= 0,25m. Kanon1 har den ena tappen för placering i lavett kvar. Druvan längst bak på kanonen är L=0,13m B=0,13m

Kanon 2 L=1,80m, B(bakkant) 0,40m, B Framkant= 0,2m. Kanon 2 har båda tapparna kvar för placering i lavett. Druvan saknas på denna kanon.

Båda kanonerna är kraftigt ansatta av rost och mynningen på kanonerna är helt igen rostade.

Det går inte heller att finna några instansningar av något slag på någon av kanonerna.”

Avdelning 2

Av handlingarna framgår att fartygslämningen som kallas för ”Söder Öro Sankor” inte var känt sedan tidigare av SMTM och finns inte heller registrerat i Fornsök.

I vittnet Jim Hanssons beskrivning av vraket i ”Arkeologisk bedömning av vrak, SMTM, 2021-05-21, framgår att man bedömt att vraket är ett örlogsskepp och att bedömningen gjorts utifrån de skeppstekniska detaljer, ankarets utformning, erosionen på vraket i allmänhet och kanonernas mått samt Armémuseets bedömning av den beslagtagna kanonen att vraket kan dateras till 1600-talets andra hälft alternativt 1700-talets början. SMTM bedömer att fartyget varit minst 25 meter långt utifrån dimensioner på skeppstimmer som observerats på KBV’s rov filmer. Kanonerna som är 6 pundare (kaliber) tyder också på att det är ett större skepp. Vraket bedöms av SMTM som fornlämning.

Av Lars Petterssons dyklogg 703 från den 3 juni 2017 framgår att han noterat att vraket är från ca 1600-tal.

Utgör vraket ett fornminne?

Åklagaren har även såvitt gäller ”Söder Öro Sankor” åberopat robust bevisning såvitt gäller dateringen av nu aktuellt vrak. Genom vittnesförhör med sakkunnig Jim Hansson, karaktären på återfunna beslagtagna föremål tillsammans med den uppskattning Lars Pettersson själv gjort i sina dykloggar som mycket väl stämmer överens med SMTM’S bedömning gör tingsrätten bedömningen att det är utrett att vraklämningen utgör ett fornminne, ett vrak som förlist innan 1850. Således finner tingsrätten det visat att även ”Söder Öro Sankor” utgör ett fornminne. Av detta följer att fynd påträffade i eller vid en sådan fornlämning och har samband med denna eller påträffas under andra omständigheter och kan antas vara från tiden före 1850, jämlikt 2 kap 3 § KML, således utgör fornfynd.

Avdelning 2

Har Lars Pettersson och Fabian Laag tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en järnkanon från nu aktuellt vrak?

Åklagaren ha gjort gällande att Lars Pettersson och Fabian Laag tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en järnkanon från vraket ”Söder Öro Sankor”.

Lars Pettersson och Fabian Laag har båda förnekat brott och berättat om hur man bärgat den nu i beslag tagna kanonen den 3 september 2017 men gjort invändningen att kanonen utgör ett lösfynd som är återfunnet på annan plats och inte vid vraket varför bärgandet av kanonen inte utgör brott.

Det är således ostridigt att Lars Pettersson och Fabian Laag bärgade i beslag tagen järnkanon den 3 september 2017, vilket vinner stöd i utredningen och då framförallt från film dagen innan då försök gjordes att bärga plankor från vraket ”Luleå”. Vidare har båda var för sig berättat att de dykt tidigare på nu aktuellt vrak och att de då sett kanoner, men att de inte dök där den 3 september 2017 på grund av sjögång, utan att de då valt en annan plats att dyka på den dagen.

Tingsrättens bedömning

Av åklagaren åberopade utskrifter från Lars Petterssons dyklogg 703 från den 3 juni 2017, som noterats ovan, framgår att Lars Pettersson noterat att vraket är från ca 1600-tal, och att han avbildat/ritat in ett ankare och en kanon samt från samma dag, dyk 704, där han igen ritat in ankare och en kanon. Den 2 september 2017 dyk nummer 716, har han gjort följande anteckning ”sjö gungade, dax för lyft, renknackad, bastu Öro”. Vid senare dyk, den 2 juli 2020 ritar han bilder av ankare och kanon, samt gör en anteckning om ”ny” (kanon, *tingsrättens notering*). Från positionering av Fabian Laags mobiltelefon framgår att hans mobiltelefon befunnit sig vid vraket, och där även KBV genomförde sin dykning, när Lars Pettersson noterar att de befunnit sig vid Söder om Öro Sankor 20200702. Av fotografi taget i juni 2017 framgår att del av Fabian Laags torrhandske syns i bild, när Lars Pettersson fotograferas vid en kanon. Ur dykloggen framgår att de befinner sig vid Söder Öre Sankor. Att det är Fabian Laags torrhandske styrks av det foto som är taget när Fabian Laag är på väg upp i båten samma dag. Det

Avdelning 2

har inte heller ifrågasatts att de tilltalade befunnit sig vid Söder Öre Sankor i juni 2017, på sätt som framgått av dykloggarna.

Av flera fotografi framgår tydligt ankare och kanon, vilande på träplankor, vilket Lars Pettersson berättat att den kanon han bärgat legat på plankor. Tingsrätten har också tagit del av film som Lars Pettersson tagit den 3 september 2017 där man ser att kanonen vilar på plankor, hur den förbereds för att tas upp med rep. Genom vittnesförhöret med sakkunnige Jim Hansson ha det framgått att det är extremt ovanligt att finna kanoner kvar vid vrak då dessa på den tiden var mycket värdefulla och bärgades om möjligt. Likaså förkastar han tesen att den skulle ha fallit av ett skepp då kanonerna var väl surrade då de i sig var värdefulla. Han har också uttalat att det skulle vara sensationellt om någon skulle hitta en kanon som ett lösfynd. Enligt honom har någon aldrig gjort det. Till detta tillkommer att måtten på i beslag tagen kanon i princip har samma mått som en av de två kvarvarande kanonerna vid vraket. Av SMTM's marinärkeologiska bedömning framgår att i beslag tagen kanon väl stämmer väl överens med de dokumenterade kanonerna från KBV's ROV- filmer. Storleken stämmer väldigt bra med de två kanoner som finns kvar på vraket. Dateringen av den beslagtagna kanonen genom inskriptionen, 1664 och Armémuseets bedömning tillsammans med SMTM's arkeologiska bedömning av vraket gör att den kommit från vraket vid Örö. Det som också talar för de kommer från samma vrak är att kanonen syns med lyftstroppar fastsatta på en beslagtagen film på vrakplatsen. Djupet verkar dessutom stämma (uppskattningsvis 5-15 m). SMTM's samlade erfarenhet säger att det är mycket ovanligt att påträffa okända vrak med kanoner. Dels kan de ha bärgats i sin samtid (se Resande man 1660, Vasa m.fl.), men betydande bärgningar har också skett i modern tid. Finns inget som inte tyder på att kanonen kommit från vraket. Därför bedömer SMTM att det är stor sannolikhet att den beslagtagna kanonen kommer från samma vrak (Örö) som syns på KBV's ROV filmer från 2020.

Åklagaren har också åberopat graverande sms-konversation mellan Lars Pettersson och Fabian Laag, från 12 december 2017 där de skriver om kanon, att den ligger i garaget och att Lars Petterssons "Eva" tycker att den är för stor och att Fabian Laag (alias Sjörovarfabbe) skriver att "vi får hitta en liten kanon till dej".

Avdelning 2

Mot detta har Lars Pettersson och Fabian Laag invänt att de inte varit på den platsen den aktuella dagen utan gjort ett lösfynd på en av dem utpekad position (ca en halv nautisk mil från Söder om Öre Sankors position, uppskattat avstånd framgår av de utdrag från sjöbasis som åberopats och de däri angivna avstånden). Av utredningen framgår att Lars Pettersson initialt under förundersökningen pekat ut en annan position, näst intill en nautisk mil från vraket, men att han i senare förhör under januari 2021 uppgett ungefär samma plats som Fabian Laag pekat ut i sitt första förhör under förundersökningen. Vid huvudförhandlingens näst sista dag har Lars Pettersson numer även åberopat en angiven position, nedtecknad i mitten av en för övrigt tom dykloggbok, som överensstämmer med den position som angetts under förhör i januari 2021.

Tingsrätten som inte har anledning att ifrågasätta de sakkunnigas bedömningar i frågan om det är fråga om kanoner från samma vrak, tillsammans med den av åklagaren övriga skriftliga bevisningen, och då framförallt Lars Petterssons egna anteckningar som visat sig ha väldigt stor vederhäftighet, gör bedömningen att åklagaren har förmått visa att järnkanonen har bärgats från nu aktuellt vrak. Invändningen att man dykt på annat ställe och då funnit en järnkanon är enligt tingsrätten en uppenbar efterhandskonstruktion mot bakgrund av vad som framkommit ifråga om det orimliga i påståendet att de skulle funnit en järnkanon på ett sådant sätt Lars Pettersson och Fabian Laag beskrivit. Därtill har Lars Pettersson inte kunnat ge en rimlig förklaring till varför de så tydliga loggböckerna inte skulle stämma men framförallt har han en stor förklaringsbörda vad gäller den skrivna positionen i den för övrigt tomma dykloggen, och varför han skulle haft en tom dykloggbok med sig och inga övriga, särskilt då beslaget omfattar dykloggböcker med noteringar från aktuellt dyk. Till detta tillkommer att både Lars Pettersson och Fabian Laag har mycket stor kännedom om nu aktuella farvatten varför tingsrätten finner det anmärkningsvärt att Lars Pettersson först, innan han haft möjlighet att tala med Fabian Laag, inte klarat av att peka ut den plats som han själv gjort gällande vara den där järnkanonen skulle ha bärgats, utan att han först senare kunnat göra detta. Det är för honom en känd kust utan utrymme för honom att missta sig på positionering. Sammantaget har åklagaren förmått visa att Lars Pettersson

Avdelning 2

och Fabian Laag tillägnat sig nu aktuell kanon. De har själva beskrivit hur de hjälpts åt att bärga kanonen, och de har även varit beroende av varandra vid genomförandet av gärningen varför de ska anses agerat tillsammans och i samförstånd.

Har Lars Pettersson och Fabian Laag olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Som redovisats ovan är det objektivt styrkt att Lars Pettersson och Fabian Laag tillägnat sig en järnkanon den aktuella dagen. Åklagaren har därutöver gjort gällande att de också rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen. Vad gäller den effekt en sådan gärning får på ett fornminne hänvisas till vad som anförts under åtalspunkten 1. Även under denna punkt får det förstås att åklagaren gjort gällande att de tilltalade utöver sitt tillägnande av järnkanonen, som även den i och för sig enligt tingsrättens mening måste innebära att man de facto rubbar, ändrar och skadar fornlämningen, därutöver agerat enligt gärningsbeskrivningen. Någon bevisning till styrkande av detta har inte åberopats varför åklagarens talan i detta gärningsled ska ogillas.

Har Lars Pettersson och Fabian Laag haft uppsåt till gärningen?

Även under denna åtalspunkt finner tingsrätten det uteslutet att Lars Pettersson och Fabian Laag, med framförallt med hänvisning till deras specialkunskaper såvitt gäller marinärkeologi och gällande rätt vad gäller fornfynd, inte skulle ha förstått att vraket förlist innan 1850, och då utgör ett fornminne varför åklagaren har förmått visa att de har agerat med uppsåt.

Rubricering

Som försvarande omständigheter har åklagaren angett att brottet ska anses grovt eftersom gärningen skett vanemässigt och avsett fornfynd av större värde, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Avdelning 2

Tingsrätten gör ingen annan bedömning än vad som tidigare anförts såvitt gäller vanemässigt, omfattande förstörelse och använt sig av särskild utrustning. Åklagaren har under denna åtalspunkt även uppgett den försvårande omständigheten att det avsett större värde. Med större värde avses även större arkeologiska och kulturhistoriska värden och inte enbart ekonomiska värden. Fynd av kanoner är enligt utredningen väldigt sällsynt och måste anses ha ett större arkeologiskt värde. Under dessa omständigheter utgör även detta en försvårande omständighet. Brottet är därmed att bedöma som grovt.

Särskilt yrkande

Nu aktuell järnkanon har varit föremål för brott enligt 2 kapitlet KML varför det föreligger laglig grund för förverkande av densamma.

Åtalspunkten 6; Grovt fornminnesbrott; ”Stefansvraket” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (signalkanon, kritpipa och ölstoppsbotten)

Tingsrätten hänvisar till vad som anförts ovan såvitt gäller bedömningen av vraket under åtalspunkten 2. Stefansvraket utgör således ett fornminne och fynd i anslutning därtill utgör fornfynd.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en signalkanon, en kritpipa och ölstop från nu aktuellt vrak?

Samtliga tre tilltalade har förnekat gärningen men vidgått att de varit med och dykt den aktuella dagen. Lennart Kenndal har uppgett att den träskiva som tagits i beslag är ett tunnlock som han haft under sin ostkupa och inte en botten till ett ölstop.

Åklagaren har åberopat ett fotografi utvisande att Lars Pettersson kommit upp till båten efter sitt dyk med en kritpipa fäst i cyklopremmen. Han har vidare åberopat utdrag ur Lars Petterssons dyklogg som anger att Lennart Kenndal tagit ett foto, vilket Lennart Kenndal vidgått kan stämma att det varit han som fotograferat, eller så har det

Avdelning 2

varit Fabian Laag som fotograferat. Av dykloggen framgår även att Lars Pettersson noterat att han skickat upp ”signalkanonen+kritpipa i cyklopremen se fotto av Lennart runt träbotten till ölstop”. Signalkanon har tagit i beslag hemma hos Lars Pettersson och botten till ett ölstop har tagits i beslag hemma hos Lennart Kenndal, samt ett flertal kritpipor hos Lennart Kenndal.

Vad gäller signalkanonen har åklagaren åberopat SMTS` s bedömning.

”BG 171-96 Signalkanonen Den mindre signalkanonen bedömer SMTM kunna vara från 1600- talet. På Skokloster finns ett stort antal liknande kanoner bevarade från Carl Gustav Wrangels (1613-1676) samlingar. Dessa kanoner användes även vid stora festligheter. Men även en datering till 1700-talet är inte utesluten”

Lars Pettersson har vidgått att han tagit upp pipan men att han hittat den ca 20 meter från vraket, men att han varit förvirrad på grund av djupberusning och därför inte riktigt vetat vad han gjorde, varför han inte hade uppsåt till gärningen. Vad gäller signalkanonen och det som åklagaren har gjort gällande är en del från ett ölstop har han helt förnekat att han skulle ha tagit upp. Signalkanonen har han uppgett utgör ett lösfynd som han funnit vid Kungsgrundet på 90-talet, och då uppfattade han det som ett trärör. Han kan inte ge någon förklaring till att han skrivit som han gjort i sin loggbok.

Fabian Laag har inte ifrågasatt Lars Petterssons dykloggbok, men uppgett att han inte sett vare sig kritpipan eller någon signalkanon, eftersom han tror att han låg kvar i vattnet för dekompression.

Tingsrättens bedömning

Det är, som antecknats ovan, ostridigt att de tilltalade deltagit i dyk den aktuella dagen. Tingsrätten gör samma bedömning som ovan vad gäller Lars Petterssons dykloggböckers vederhäftighet och lägger anteckningarna i denna till grund för bedömningen av åtalet i denna del. Åklagaren har genom anteckningarna i dykloggen tillsammans med fotografiet där Lars Pettersson kommer upp till ytan med en kritpipa i

Avdelning 2

cyklopremmen (vilket även Lars Pettersson vidgått) på sätt han beskrivit i sin dyklogg, men även genom Jim Hanssons bedömning att det är rimligt att signalkanonen kommer från samma vrak med anledning av dateringen av signalkanonen och vraket, förmått visa att man bärgat de i åtalet aktuella föremålen.

Tingsrätten gör, såvitt gäller påståendet att de agerat tillsammans och i samförstånd, ingen annan bedömning än den som redovisats under åtalspunkten 1, varför åklagaren har förmått visa att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en signalkanon, en kritpipa och en botten till ett ölstop.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Utöver vad som de facto rubbas, ändras eller skadar fornlämningen genom att bärga ovan angivna föremål har åklagaren inte åberopat någon bevisning. Under dessa förhållanden ska gärningsledet i den delen ogillas.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal haft uppsåt till gärningen?

Av samma skäl som anförts ovan såvitt gäller uppsåt bedömer tingsrätten att åklagaren förmått visa att Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal agerat med uppsåt.

Rubricering

Som försvårande omständigheter har åklagaren angett att brottet ska anses grovt eftersom gärningen skett vanemässigt och avsett fornfynd av större värde, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Tingsrätten gör ingen annan bedömning än vad som tidigare anförts under bland annat åtalspunkten 5 såvitt gäller vanemässigt, omfattande förstörelse, använt sig av särskild utrustning och att det avsett större värde. Brottet är därmed att bedöma som grovt.

Särskilt yrkande

Nu aktuell signalkanon har varit föremål för brott enligt 2 kapitlet KML varför det föreligger laglig grund för förverkande av densamma.

Vad gäller kritpipan och ölstopsbotten går det av utredningen inte utröna om det råder identitet mellan de i beslag tagna fornfynden och de fornfynd som man funnits skyldiga till ha tillägnat sig eller om de har varit upptagna för mer än 10 år sedan varför föremålen, då med anledning av att eventuell brottslighet preskriberats, inte kan förverkas med stöd av KML, se anförda skäl under åtalspunkten 3.

Huruvida staten genom Länsstyrelsen har bättre rätt till nu i beslag tagna föremål hanteras nedan under generella särskilda yrkanden.

Åtalspunkten 7; Grovt fornminnesbrott; ”Stefansvraket” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (glasskivor)

Tingsrätten hänvisar till vad som anförts ovan såvitt gäller bedömningen av vraket under åtalspunkten 2. Stefansvraket utgör således ett fornminne och fynd i anslutning därtill utgör fornfynd.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal tillsammans och i samförstånd tillägnat sig glasskivor från nu aktuellt vrak?

Samtliga tre tilltalade har förnekat gärningen. Lars Pettersson och Fabian Laag har vidgått att de varit med och dykt den aktuella dagen men Fabian Laag har inget specifikt minne från den dagen. De glasskivor som anträffats hemma hos honom är sådana han hittat säkert 25-30 år sedan, som lösfynd. Lennart Kenndal har uppgett att han inte var med och dök den dagen och att han haft de glasskivor som anträffats hos honom sedan mitten av 90-talet.

Åklagaren har återopat fotografi på i beslag tagna glasskivor samt Lars Petterssons dyklogg från den aktuella dagen. Av dykloggen framgår följande.

Avdelning 2

”Nu på vraket, gick till
aktern hittade glaset det trasiga
piphuvud mm, innanför i hålet glasskärvor
fyrkantiga troligen från
en lykta el liknande”

Det sakkunniga vittnet Jim Hansson har uppgett att det är extremt ovanligt att hitta hela glas av det slag som är i beslag, och att han skulle säga att de troligen kom från någon lykta men att han inte kan bestämma vad glasskivorna suttit utan att se dem i rätt sammanhang. De är däremot tidstypiska för Stefansvraket och kan mycket väl komma från den tidsepoken.

Tingsrättens bedömning

Det är således ostridigt att i vart fall Lars Pettersson och Fabian Laag deltog i dyk den aktuella dagen. Tingsrätten gör samma bedömning som ovan vad gäller Lars Petterssons dykloggböckers vederhäftighet och lägger anteckningarna i denna till grund för bedömningen av åtalet i denna del.

Vad först gäller åtalet i den del det riktar sig mot Lennart Kenndal har åklagaren som enda bevisning att han är medgärningsman åberopat de i beslag tagna glasskivorna hemma hos Lennart Kenndal. Någon uppgift om att Lennart Kenndal varit med den aktuella dagen har inte framkommit. Av det fotografi Lennart Kenndal åberopat framgår att de glasskivor som tagits i beslag mycket väl överensstämmer med de glasskivor som syns på fotografiet vilket utesluter att dessa härrör från nu aktuell gärning. Under dessa förhållanden ska åtalet i den del det riktats mot Lennart Kenndal ogillas.

I de delar åtalet riktar sig mot Lars Pettersson och Fabian Laag är skrivningen i dykloggen förvisso graverande, men då sett i ljuset av att liknande glasskivor i vart fall kan komma från andra vrak eller omständigheter som gäller de i beslag tagna glasskivorna hos Lennart Kenndal, kan man inte med säkerhet säga att glasskivorna tagits upp vid det aktuella dyket, särskilt då det saknas anteckning om att man tar upp

Avdelning 2

eller tillägnar sig något, varför åtalet även gentemot Lars Pettersson och Fabian Laag ska ogillas i denna del.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Åklagaren har inte åberopat någon bevisning förutom den som redovisats ovan till stöd för detta gärningsled. Även om det synes troligt att man i viss mån måste lyfta eller flytta på något för att kunna se de fynd som antecknats i dykloggen saknas det bevisning för detta. Under dessa förhållanden ska gärningsledet även i denna del ogillas.

Särskilt yrkande

Tingsrätten konstaterar inledningsvis att det genom utredningen i målet, då särskilt mot bakgrund av vad sakkunnigvittnet Jim Hansson uppgett, att det är utrett att de i beslag tagna glasskivorna i och för sig utgör fornfynd och därmed hade kunnat vara föremål för brott i enlighet med KML. Dock går det inte att fastställa när de togs upp, eller om de har varit upptagna för mer än 10 år sedan varför föremålen, då med anledning av att eventuell brottslighet preskriberats, inte kan förverkas med stöd av KML, se anförda skäl under åtalpunkten 3.

Huruvida staten genom Länsstyrelsen har bättre rätt till nu i beslag tagna föremål hanteras nedan under generella särskilda yrkanden.

Åtalpunkten 8; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; ”Bartmann” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (allmänt ändrat och skadat mm Raä 2:137)

Åtalet under denna åtalpunkt förekommer även under åtalpunkten 3.2 under vilken tingsrätten tagit ställning i sak. I brottmål råder förbud att lagföra och straffa en person två gånger för samma gärning vilket följer av principen *ne bis in idem*, varför talan ska avvisas i denna del.

Åtalspunkten 9; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:98; ”Kruset” (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (allmänt ändrat och skadat mm Raä 2:98)

Åtalet under denna punkt avser dykning som åklagaren har gjort gällande ska ha genomförts samma dag som dyk under åtalspunkten 3.1, men då på Raä 2:98, ”Kruset”. Således är det inte fråga om samma sak som prövats tidigare.

Tingsrätten hänvisar till vad som anförts ovan såvitt gäller bedömningen av vraket under åtalspunkten 1. Kruset utgör således ett fornminne och fynd i anslutning därtill utgör fornfynd.

Har Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal olovligen rubbat, eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen?

Samtliga tre tilltalade har förnekat gärningen men att de varit med under dyket. Lars Pettersson har vidgått att det varit han som filmat och att det var han som bar blåa torrhandskar. Han har även vidgått att borstat på föremål. Hade det inte stått ”fornminne – nej ” på Fornsök så hade han inte gjort så, vilket får förstås så att han gör gällande att han saknat uppsåt till förhållandet att vraket utgör ett fornminne.

Av åklagaren åberopad film framgår följande.

”2018-07-09, RAÄ 2:98 (Kruset)

Filnamn: 20180709_105454.MOV från BG 170-1

Dykare i vattnet: Lennart, Lars och Fabian.

Filmad av: Lars Pettersson.

Timeline:

- Ca 2 – hand med blå torrhandske viftar bort sediment från en vrakdel. Troligen Lars.
- Ca 7 – hand med blå torrhandske lyfter upp ett stort block och lägger det nära blyxtljuset där uppstigningslinan finns.”

Tingsrättens bedömning

Lars Pettersson har vidgått att han agerat på sätt som framgår av filmen. Genom att agera på sätt som framgår av filmen gör tingsrätten bedömningen att det är objektivt styrkt att Lars Pettersson rubbat eller på annat sätt skadat och ändrat fornlämningen.

Fabian Laag och Lennart Kenndal har vidgått att de varit med under dyket. Vad gäller övriga tilltalade har åklagaren dock inte åberopat någon bevisning annat än att det syns ytterligare ljuskäglor i vattnet under dyket. Mot deras bestridande har åklagaren således inte förmått styrka att de agerat i enlighet med åtalet varför åtalet ska ogillas såvitt gäller talan riktad mot dem.

Har Lars Pettersson haft uppsåt till gärningen?

Som noterats ovan har Lars Pettersson invänt att han saknat uppsåt då han förlitat sig på uppgiften i Fornsök. Tingsrätten gör såvitt gäller denna invändning samma bedömning som under åtalspunkten 1, varför åklagaren har förmått visa att Lars Pettersson har haft uppsåt till gärningen och ska dömas för fornminnesbrott.

Rubricering

Som försvårande omständigheter har åklagaren angett att brottet ska anses grovt eftersom gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Vad gäller bedömningen skett vanemässigt, omfattande förstörelse av ett fornminne och användandet av särskild utrustning hänvisar tingsrätten till bedömningen under åtalspunkten 1. Av skäl som anförts ovan är gärningen att bedöma som grovt fornminnesbrott.

Åtalspunkten 10; Grovt fornminnesbrott; Raä 2:137; "Bartmann" (Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal) (allmänt ändrat och skadat mm Raä 2:137)

Avdelning 2

Åtalet under denna åtalpunkt förekommer även under åtalpunkten 3.1 under vilken tingsrätten tagit ställning i sak. I brottmål råder förbud att lagföra och straffa en person två gånger för samma gärning vilket följer av principen *ne bis in idem*, varför talan ska avvisas i denna del.

Påföljder**Lars Pettersson**

Lars Pettersson döms nu till ansvar för grovt fornminnesbrott vid 8 tillfällen där varje gärning var för sig har i stort samma straffvärde. Tingsrätten bedömer det sammanlagda straffvärdet, med beaktande av att Lars Pettersson suttit frihetsberövad en kort tid, till fängelse 12 månader. Han är tidigare ostraffad och lever under ordnade förhållanden. Av inhämtat frivårdsyttrande framgår att man anser att Lars Pettersson inte har något övervakningsbehov och att man anser honom lämplig att utföra samhällstjänst, till vilket han samtyckt. Det saknas praxis inom just den brottslighet som nu är föremål för prövning, att någon begår fornminnesbrott genom att tillägna sig, rubba, ändra och skada en fornlämning under vattenytan. Viss vägledning kan ges i Svea hovrätts avgörande B 5756-11, där första instans bedömde att brottsligheten i viss del utgjorde ett artbrott. Svea hovrätt ändrade inte i den delen. Tingsrätten gör samma bedömning i detta mål, att brottsligheten har ett visst lägre artvärde. Under dessa förhållanden, och då det saknas anledning att anta att Lars Pettersson återfaller i brott, gör tingsrätten bedömningen att påföljden kan stanna vid villkorlig dom, som med hänsyn till brottslighetens art ska förenas med samhällstjänst motsvarande 12 månaders fängelse.

Fabian Laag

Fabian Laag döms nu till ansvar för grovt fornminnesbrott vid 6 tillfällen där varje gärning var för sig har i stort samma straffvärde. Tingsrätten bedömer det sammanlagda straffvärdet, med beaktande av att Fabian Laag suttit frihetsberövad en kort tid, till fängelse 10 månader. Han är tidigare ostraffad och lever under ordnade förhållanden. Av inhämtat frivårdsyttrande framgår att man anser att Fabian Laag inte

Avdelning 2

har något övervakningsbehov och att man anser honom lämplig att utföra samhällstjänst, till vilket han samtyckt. Med hänvisning till vad som anförts ovan under Lars Petterssons personalia ifråga om artvärde gör tingsrätten bedömningen att brottsligheten har ett visst lägre artvärde. Under dessa förhållanden, och då det saknas anledning att anta att Fabian Laag återfaller i brott, gör tingsrätten bedömningen att påföljden kan stanna vid villkorlig dom, som med hänsyn till brottslighetens art ska förenas med samhällstjänst motsvarande 10 månaders fängelse.

Lennart Kenndal

Lennart Kenndal döms nu till ansvar för grovt fornminnesbrott vid 5 tillfällen där varje gärning var för sig har i stort samma straffvärde. Tingsrätten bedömer det sammanlagda straffvärdet, med beaktande av att Lennart Kenndal suttit frihetsberövad en kort tid, till fängelse 8 månader. Han är tidigare ostraffad och lever under ordnade förhållanden. Av inhämtat frivårdsyttrande framgår att man anser att Lennart Kenndal inte har något övervakningsbehov och att man anser honom lämplig att utföra samhällstjänst, till vilket han samtyckt. Med hänvisning till vad som anförts ovan under Lars Petterssons personalia ifråga om artvärde gör tingsrätten bedömningen att brottsligheten har ett visst lägre artvärde. Under dessa förhållanden, och då det saknas anledning att anta att Lennart Kenndal återfaller i brott, gör tingsrätten bedömningen att påföljden kan stanna vid villkorlig dom, som med hänsyn till brottslighetens art ska förenas med samhällstjänst motsvarande 8 månaders fängelse.

Joakim Hägg

Joakim Hägg döms nu till ansvar för medhjälp till grovt fornminnesbrott vid 3 tillfällen där varje gärning var för sig har i stort samma straffvärde. Tingsrätten bedömer det sammanlagda straffvärdet till fängelse 3 månader. Han är tidigare ostraffad och lever under ordnade förhållanden. Av inhämtat frivårdsyttrande framgår att man anser att även Joakim Hägg inte har något övervakningsbehov och att man anser honom lämplig att utföra samhällstjänst, till vilket han samtyckt. Med hänvisning till vad som anförts ovan under Lars Petterssons personalia ifråga om artvärde gör tingsrätten bedömningen att brottsligheten har ett visst lägre artvärde. Dock är det sammanlagda

Avdelning 2

straffvärdet så lågt att en villkorlig dom inte behöver förenas med samhällstjänst för att undvika ett fängelsestraff. Under dessa förhållanden, och då det saknas anledning att anta att Joakim Hägg återfaller i brott, gör tingsrätten bedömningen att påföljden kan stanna vid villkorlig dom förenat med dagsböter motsvarande 3 månaders fängelse.

Generella särskilda yrkanden*Bevisbeslag p 1-4*

De av åklagaren framställda särskilda yrkandena om bevisbeslag p 1-4, och däri angivna i beslag tagna föremål, är medgivna och är lagligen grundade och ska bifallas.

Förverkandeyrkande med stöd av 2 kap 22 a § 1 st KML; p 5-7

Åklagaren har i första hand yrkat att i beslag tagna föremål under punkterna 5-7 ska förverkas med stöd av 2 kap 22 a § 1 st KML. Huvudsaklig invändning från berörda är att fornfynden tagits upp redan på 80-, 90- eller tidigt 2000-tal. Redan då det inte går att fastställa när föremålen bärgats eller om de har varit upptagna för mer än 10 år sedan varför föremålen, då med anledning av att eventuell brottslighet preskriberats, inte kan förverkas med stöd av 2 kap 22 a § 1 st KML, se även under anförda skäl, åtalspunkten 3.

I andra hand har åklagaren yrkat att staten genom Länsstyrelsen ska ha bättre rätt än de tilltalade till fornfynden vilket behandlas nedan.

Förverkandeyrkande med stöd av 2 kap 22 a § 3 st KML; p 8-9

Åklagaren har vidare yrkat att i beslag tagna föremålen under punkterna 8-9 ska förverkas med stöd av 2 kap 22 a § 3 st KML.

Enligt 2 kap 22 a § 2 st KML ska metallsökare som har använts vid brott enligt 2 kap KML förklaras förverkad om det inte är uppenbart oskäligt. Av bestämmelsens tredje stycke framgår att egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt 2 kap KML får, utöver vad som sägs i andra stycket, förklaras förverkad, om det behövs för

Avdelning 2

att förebygga brott eller det finns andra särskilda skäl till det. Detsamma gäller, enligt samma stycke, egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt 2 kap KML, om brottet har fullbordats eller om förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.

Sonaren och kabeln har, av vad som framkommit i målet, använts för att hitta vrak där positionerna för vraket redan är kända. Peter Åhlander har uppgett att en släpsonar är sådan utrustning som man har när man är ute och letar efter saker. Av vad som framkommit i målet i övrigt framgår att en släpsonar inte är standardutrustning för dyk, utan någonting som behövs för att just leta vrak. Det är inte visat att släpsonaren faktiskt använts vid något av de brott som de tilltalade nu döms för. Det är däremot visat att släpsonaren är sådan egendom som typiskt sett är avsedd att användas som hjälpmedel för den typ av brottslighet som de tilltalade nu döms för. Detta stöds även av flera av de tilltalades egna berättelser av vilka det framgår att man har stor hjälp av sonaren för att hitta redan kända vrak. Den beslagtagna sonaren och kabeln är således sådana hjälpmedel som kan förverkas med stöd av nu nämnda lagrum. Utrustningen är även sådan att ett förverkande får anses behövas för att förebygga brott. Åklagarens yrkande om att sonaren och kabeln ska förverkas ska således bifallas.

Beträffande dykdatorn har den varit en del av Lennart Kenndals dykutrustning. Av vad som framkommit i målet är dykdatorn visserligen en viktig del men som kan ersättas av annan utrustning, vid ett vanligt dyk. Det kan dock inte anses visat i målet att ett förverkande av dykdatorn behövs för att förebygga brott. Inte heller har det framkommit andra särskilda skäl för förverkandet. Yrkandet om att i beslag tagen dykdator ska förverkas ska således ogillas.

Särskilt yrkande med stöd av lagen om visst stöldgods m.m.

Åklagaren har yrkat att i beslag taget nakterhus ska tas i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.

Avdelning 2

Av 1 § lagen om visst stöldgods framgår bland annat att egendom ska tas i förvar om det inte är uppenbart oskäligt och egendomen har fränhänts någon genom brott och som anträffats hos någon annan som uppenbart saknar rätt till egendomen.

Joakim Hägg har uppgett att han fick nakterhuset av Lars Pettersson den 14 juli 2016 efter att i vart fall Lennart Kenndal och Lars Pettersson tagit upp det från vraket Ada Gorthon. Vraket är, av vad som framkommit i målet, inte en fornlämning utan ägs av ett rederi. Joakim Hägg har uppgett att han efterforskat ägarna till vraket, och att det tagit lång tid men att han tillskrivit Viking Supply, nuvarande ägarna, med fråga om han fick skänka nakterhuset till ett mindre museum, Bläsinge, och att de gett honom ”ok” till detta men att de ville att det skulle framgå att Viking Supply skänkt det (till museét, *tingsrättens notering*).

Även om tingsrätten inte ifrågasätter att Joakim Hägg tillskrivit ägarna och fått det svar han uppgett så har Joakim Hägg inte har kunnat uppvisa några fångsthandlingar som visar att han har rätt till egendomen. Under dessa förhållanden, och då det inte är uppenbart oskäligt ska nakterhuset tas i förvar i enlighet med åklagarens yrkande och således bifallas i denna del.

Talan om bättre rätt

Åklagaren har gjort gällande att Staten ska förklaras äga bättre rätt än de tilltalade till fornfynden vilka framgår av bilaga 2, och att föremålen ska utges till staten utan lösen.

Lennart Kenndal, Lars Pettersson och Fabian Laag har i första hand gjort gällande att statens talan i denna del ska avvisas och har i andra hand bestritt yrkandena.

Joakim Hägg har bestritt statens talan om bättre rätt.

Ingen part har påkallat fortsatt muntlig huvudförhandling med anledning av talan om bättre rätt, vilket inkommit efter det att huvudförhandlingen avslutats, varför tingsrätten har fortsatt handlagt tvistemålet inom brottmålet i den delen skriftligen.

Avdelning 2

Åklagaren har som grund för talan anfört i huvudsak följande. Staten är ägare till föremålen och åtnjuter så kallad regalrätt till dessa. Föremålen och hur de tilltalade kommit över dem har noggrant gåtts igenom under huvudförhandlingen. Det är en klar processrättslig fördel att frågan prövas samtidigt som brottmålet. I övrigt hänvisas till Svea hovrätts dom i mål B 5756-11.

Parterna har beretts tillfälle att slutföra sin talan varvid följande i huvudsak har anförts.

Lennart Kenndal

Ett yrkande om bättre rätt grundat på Regalrätt som inte varit på tal under en lång förundersökning och dito huvudförhandling kan inte prövas i ett brottmål där omtvistade föremål åtkommits genom tvångsåtgärder enligt rättegångsbalken. Talan ska därför i första hand avvisas och staten har att på civilrättslig grund väcka talan vid domstol. Rättsreglerna om husrannsakan och beslag är inte avsedda för eller tillämpliga för att säkerställa statens eventuella anspråk grundade på en påstådd civilrättslig Regalrätt. Agerandet och framställda yrkanden är lagvidriga och strider mot Regeringsformen 2 kap. och EKMR. Blanda annat rätten till ägande, hemfrid och legalitetsprincipen. Här finns en speciallagstiftning som ska tillämpas framför påståendet om en regalrätt från förfluten tid som inte längre tillämpas. Den rätt som tillerkänns staten är lagfäst i Kulturmiljölagen 2 Kap 3-4 §§ (om denna rätt ska kallas Regalrätt råder det delade meningar). I lagen regleras också uttryckligen vad som gäller för lösfynd i havet. Det är endast lösfynd som helt eller delvis består av guld, silver, koppar, brons eller annan legering med koppar som staten efter hembud har rätt att lösa in och samma gäller enligt den något diffusa bestämmelsen i § 4 p 2 om fynd som kan antas blivit nedlagda tillsammans. Kenndals fynd kan inte i något fall inordnas under dessa bestämmelser. Hade lagstiftaren önskat ge staten en därutöver utökad rätt skulle detta ha reglerats i kulturmiljölagen. Allmän Regalrätt kan dessutom inte tillämpas på eller avse tillverkade lösa föremål. Allmän Regalrätt tar sikte på saker som fiskerätt, jakträtt, rätt till mineraler under och ovan jord, strömfall i åar och älvar som kan nyttjas för vattenkraft, rätt till s.k. masteträd (ekar på Visingsö) och liknande för kronan från tid till annan viktiga naturtillgångar. Slutligen är alla anspråk mot Kenndal grundade på Regalrätt preskriberade.

Avdelning 2

Lars Pettersson

Regalrätten regleras i lag och den lagstiftningen som gäller idag har åklagaren redan gjort gällande i målet, det vill säga kulturmiljölagen. I och med att staten har ändrat lagen så har även staten frånfallit all form av s.k. regalrätt som kodifierats i tidigare lagstiftningar. Åklagarens nya grund för talan är således densamma som redan har anförts – regalrätt som kodifierats i lagstiftningen. Om inte så måste åklagaren tydligt redogöra för skälen för varför detta skulle utgöra två olika grunder och på vilket sätt staten genom att anta ny lagstiftning inte avsagt sig eventuella krav på rättigheter. I och med att det redan föreligger en rättegång med den anförda grunden (regalrätt som finns nedskriven i lag), så kan talan inte väckas på nytt. Den ska därför i första hand avvisas. I andra hand ska talan ogillas eftersom det i 2 kap. 3-4 §§ kulturmiljölagen regleras vad som gäller för s.k. lösfynd av relevans för målet. I och med att det finns lagstiftning på området gällande de föremål som omfattas av länsstyrelsens talan ska denna tillämpas (se Göta hovrätts avgörande i mål nr B 5756-11). Att tillämpa någon form av regalrätt när lagstiftning finns strider mot både egendomsskyddet i 2 kap. regeringsformen och Europakonventionen för mänskliga rättigheter. Till regalrätterna har bl.a. rätten att ta upp skatt, mynträtten, lagstiftning samt rätten att förfoga över skogar som ingen kunde påstå sig vara exklusiv ägare till. Jakt, fiske och mineraler har varit föremål för regalrättsliga anspråk (se Gällivare tingsrätts domskäl i Högsta domstolens avgörande T 853-18). Det gäller således inte lösa föremål av det slag som är aktuella i brottmålet.

Fabian Laag

Talan om bättre rätt ska i första hand avvisas då målet är genomgången i sak och förhandlingen är avslutad. I andra hand ska talan om bättre rätt ogillas då regalrätten inte avser specifik egendom på sätt som nu görs gällande, se Lantmäteriets rapport 2012:1 ”Allmänt vatten – ett grumligt ämne”, tingsrätten aktbilaga 238, till styrkande av att regalrätten inte omfattar lösfynd på det sätt som nu görs gällande. Han har under huvudförhandlingen redogjort för vart samtliga beslag härrör ifrån. Föremålen är lösfynd och inte fornfynd. Han har således handlat i enlighet med Kulturmiljölagens regelverk och att upplösta föremål inte varit anmälningspliktiga. Beträffande beslagen av glasskivorna i åtalpunkten 7 har dessa påträffats på en helt annan plats än

Avdelning 2

den åklagaren gör gällande. Till stöd för detta kan anföras att de havstulpaner som växt på glasen inte växer på de djup eller vrak som åklagaren menar att föremålen kommer ifrån, se PM ”Utlåtande rörande ett vraks placering kan bedömas utifrån påväxt av musslor och alger”, tingsrättens aktbilaga 180. Övriga föremål har han hittat i samband med dykningar under 80- och 90-talet då han dök från land. Det är lösfynd. Se tidigare åberopat fotografi, tingsrättens aktbilaga 201. Föremålen är inte unika utan kan påträffas vid dykning från land och de betingar inte något ekonomiskt värde.

Joakim Hägg

Han har under huvudförhandlingen noggrant redogjort för hur de fyra föremålen kommit i hans besittning. Här kan särskilt anmärkas att BG202.34 utgörs av en s.k. jungfru vilken han erhöll i samband med nedläggningen av det välkända företaget Bombardier i Kalmar för snart 20 år sedan. Att staten i detta skede skulle hävda regalrätt i en gåva från hans arbetskamrater känns fullständigt orimligt.

Tingsrättens bedömning – fråga om avvisning av talan

Talan om bättre rätt utgör en naturlig del av de frågor om fornfynd och lösfynd som har aktualiserats i målet. En talan om bättre rätt handläggs på civilrättslig väg, men får föras inom ramen av ett brottmål. De tilltalade har delgivits stämning avseende talan om bättre rätt och samtliga har genom sina försvarare fått redogöra för respektive tilltalads inställning samt slutföra sin talan i denna del. Det material som bör ligga till grund för tingsrättens ställningstagande i fråga om bättre rätt har nogsamt gått igenom vid huvudförhandlingen. Det som framkommit efter förhandlingens avslutande är således, i stort, ingenting nytt för parterna och det är en uppenbar processrättslig fördel att yrkandet om bättre rätt provas samtidigt som brottmålet. Ingen av parterna har begärt fortsatt muntlig huvudförhandling. Frågan om bättre rätt ska således avgöras på handlingarna i samband med dom i brottmålet.

Tingsrättens bedömning – fråga om bättre rätt

Vid bedömning av nu aktuella föremål kan KML (kulturmiljölagen) aktualiserats i sin nuvarande lydelse alternativt i sin lydelse före 1 januari 2014 i lagen (1988:950) om

Avdelning 2

kulturminnen m.m. (kulturminneslagen). De tilltalade har uppgett att föremålen i huvudsak plockats upp under 80- och 90-talet, och i vart fall före år 2014. Något annat har inte visats. Deras ord står således obestridda såvitt gäller när fornfynden ska ha bärgats. Tillämplig lag är således kulturminneslagen i denna del. Tingsrätten konstaterar dock att de lagändringar som gjorts till nuvarande lydelse i KML inte skulle påverka aktuell bedömning.

Av 2 kap 3 § kulturminneslagen framgår att fornfynd är föremål som saknar ägare när de hittas och antingen påträffas i eller vid en fast fornlämning och har samband med denna (p 1) eller påträffas under andra omständigheter och kan antas vara minst etthundra år gamla (p 2), (numer enligt KML ändrat till före 1850, se övergångsbestämmelser till nu gällande KML).

Av 2 kap 4 § samma lag framgår att fornfynd som avses i 2 kap 3 § p 1 tillfaller staten. Enligt bestämmelsens andra stycke tillfaller fornfynd som avses i 2 kap 3 § p 2 upphittaren. Denne är dock skyldig att erbjuda staten att få lösa in det mot betalning (hembud) om fornfyndet innehåller föremål som helt eller delvis består av guld, silver, koppar, brons eller annan legering med koppar (p 1), eller fornfyndet består av två eller flera föremål som kan antas ha blivit nedlagda tillsammans (p 2), s. k. depåfynd. Som talan är utformad avser den inte regleringen i 2 kap. 4 § st 2, varför den inte kommer att behandlas närmare här.

Tingsrätten konstaterar att man måste skilja mellan fornfynd som inte är lösfynd och fornfynd som är lösfynd, med undantag av föremål innehållande ädelmetaller och s.k. depåfynd (2 kap. 4 § 2 st kulturminneslagen). Som framgått 2 kap. 4 § 1 st. kulturminneslagen samt av Jim Hanssons uppgifter kan ett fornfynd inte vara ett lösfynd om det kan kopplas till ett fornminne.

Den första frågan som tingsrätten måste ta ställning till är således huruvida föremålen är fornfynd. Om ett föremål är ett fornfynd och det är visat att det har påträffats i eller vid en fast fornlämning och har samband med denna, tillfaller föremålet staten i enlighet med 2 kap. 4 § 1 st kulturminneslagen. För det fall detta är visat har staten

Avdelning 2

bättre rätt till fornfyndet genom den regalrätt som staten haft till sådana föremål sedan i vart fall 1943 (jfr Svea hovrätts dom i mål B 5756-11). Är det inte visat att föremålet hittats i eller vid en fast fornlämning och har samband med denna, tillfaller fornfyndet upphittaren, men med hembudsskyldighet i de fall som avses i 2 kap 4 § 2 st kulturminneslagen.

Frågan om bättre rätt till föremål är som ovan nämnt av civilrättslig natur och beviskravet i civilrätt får anses vara något lägre ställt än det beviskrav som gäller i brottmål för frågor om någon har gjort sig skyldig för brott.

Jim Hansson har under ed berättat om de bedömningar han gjort av de fynd som åklagaren tagit i beslag. Han har anført att han är säker på sina bedömningar och att föremålen som omfattas av nu aktuella yrkanden är fornfynd. Vidare har han generellt uppgett att det är extremt ovanligt att hitta lösfynd, framför allt hela sådana, och att han inte har gjort det trots sin långa dykerfarenhet. Det som skulle gå att hitta som lösfynd är till exempel skärvor.

De föremål som Jim Hansson bedömt vara fornfynd är tidstypiska och kan i de flesta fall knytas till 1600-tal eller 1700-tal och är således otvetydigt från tiden innan 1850. Tingsrätten gör ingen annan bedömning än Jim Hansson att föremålen, som omfattas av nu aktuella yrkanden, utgör fornfynd. Till detta tillkommer att även de tilltalade i målet, då särskilt Lars Pettersson, Fabian Laag och Lennart Kenndal, bekräftat att det varit fråga om fornfynd men med invändningen att de fornfynden utgör lösfynd, fornfynd som man funnit var för sig utan koppling till några andra föremål eller fornminnen.

Frågan som kvarstår är således huruvida fornfynden kan utgöra lösfynd.

Många av föremålen är jungfrur eller block från segelfartyg. Föremålen är tidstypiska och av sådan karaktär att de följer med fartyget ned till botten vid förlisning då de inte ligger lösa på däck eller liknande utan sitter i linor (i stag och vant) i fartygens riggar, vilket vinner stöd av vad Jim Hansson uppgett samt av det som framgår av den

Avdelning 2

marinarkeologiska bedömningen, se till exempel s. 20 i tilläggsförundersökningsprotokoll I. Det är således sådana föremål som typiskt sätt påträffas i eller vid en fornlämning eller i samband med en fornlämning. Det är således föremål som sjunker tillsammans med fartyget då de sitter i riggen och därför kommer att påträffas i sammanhang runt riggen och fartygsvraket. Därtill tillkommer att flera av anträffade block också haft replämningar. Därutöver har Jim Hansson uppgett att de överensstämmer med de vrak som behandlats i målet, även om man inte med säkerhet kan säga exakt vilket vrak de härrör från. Mot bakgrund av detta och vad Jim Hansson anfört om att sådana föremål inte påträffas som lösfynd, gör tingsrätten bedömningen att det är visat att dessa föremål inte utgör lösfynd. Tingsrätten finner det styrkt att de har påträffats i eller vid en fornlämning eller har samband med en sådan att det är sådana föremål som ska tillfalla staten enligt 2 kap 4 § 1 st kulturminneslagen. Staten har således bättre rätt än de tilltalade till de i beslag tagna blocken och jungfrurna.

Sådana hela, eller till största del hela, trefotsgrytor som tagits i beslag är av Jim Hanssons uppgifter ovanliga att finna hela då man inte kastade hela saker. Det måste således antas att även dessa föremål följt med ner till havsbotten i samband med ett vraks förlisning. Mot bakgrund av detta finner tingsrätten det styrkt att de har påträffats i eller vid en fornlämning eller har samband med en sådan och staten ska således anses ha bättre rätt även till de trefotsgrytor som framgår av domslutet.

Den kanonkula som tagits i beslag hos Lars Pettersson är tidstypisk. Den kan även kopplas till de vraktyper som är aktuella i målet. Kanonkulan kan enligt bedömningen vara en 6-pundig kula vilket är jämförbart med den i beslag tagna järnkanonen, vilket framgår av den marinarkeologiska bedömningen på s. 28 i tilläggsförundersökningsprotokoll I, där det framgår att kalibern på i beslag tagen järnkanon är 6. Staten får således anses ha bättre rätt även till kanonkulan.

Den kerub (BG171.85) som beslagtagits hos Lars Pettersson anser tingsrätten, mot bakgrund av typologin och Jim Hanssons uppgifter, höra samman med beslag BG171.89 och BG 171.97. Tingsrätten gör vidare bedömningen att föremålen är så ovanliga att det är osannolikt att dessa delar tillsammans skulle ha hamnat på ett annat

Avdelning 2

ställe än i sammanhanget kring ett fornminne. Bartmannkrusen som framgår av de särskilda yrkandena i åtalspunkten 3:1-3:3 och glasskivorna som framgår av de särskilda yrkandena i åtalspunkten 7 är även dessa mot bakgrund av Jim Hanssons uppgifter osannolika som lösfynd. Mot bakgrund av detta finner tingsrätten det styrkt att såväl kerub, bartmannkrus som glasskivorna är sådana fornfynd att de har påträffats i eller vid en fornlämning eller har samband med en sådan varför statens talan om bättre rätt ska bifallas även i dessa delar.

Glasflaskorna, beslagsnummer BG169.19-20, är hela glasflaskor av handblåst glas och kommer enligt Jim Hanssons bedömning sannolikt från samma glas. Att dessa glasflaskor av samma modell skulle ha hittats hela som lösfynd, var för sig, finner tingsrätten osannolikt och gör bedömningen att omständigheterna är sådana att det får anses utrett att glasflaskorna även de är sådana fornfynd att de har påträffats i eller vid en fornlämning eller har samband med en sådan varför statens talan om bättre rätt ska bifallas även i dessa delar.

Stengodskruset, beslagsnummer BG166.5:4, liknar, enligt Jim Hanssons bedömning ett bartmannkrus, men är väldigt litet. Han har bedömt det som 1600-tal. Tingsrätten gör samma bedömning i detta fall som avseende bartmannkrusen och staten får anses ha bättre rätt till fornfyndet.

Avseende de resterande beslagen som omfattas av yrkandena om bättre rätt finner tingsrätten det inte styrkt att föremålen, som visserligen är fornfynd, inte är så unika till sin karaktär eller så ovanliga att det kan anses uteslutet att dessa går att påträffas som lösfynd, varför yrkandena om bättre rätt avseende dessa ska ogillas.

Vad Joakim Hägg anfört ifråga om gåva från Bombadier framstår mot bakgrund av det ovan anförda som en efterhandskonstruktion och ska lämnas utan avseende.

Övriga frågor

Lars Pettersson, Fabian Laag, Lennart Kenndal och Joakim Hägg döms för brott med fängelse i straffskalan varför de var för sig ska åläggas att betala lagstadgad avgift till brottsofferfonden.

Christian Arnbom har yrkat ersättning för arbete med 216 timmar. Tingsrätten, som inte ifrågasätter att Christian Arnbom lagt ned tid för arbete i motsvarande mån, gör bedömningen att skälig ersättning ska utgå med motsvarande 183 timmar särskilt med beaktande att hans huvudman vidgått stora delar av händelseförloppen, antecknat desamma i sina loggböcker med en invändning i huvudsak vilket varit bristande uppsåt.

Vad Christian Arnbom och övriga försvarare yrkat i ersättning i övriga delar är skäligt och ska bifallas.

Med hänsyn till de tilltalades respektive ekonomiska förhållanden ska de, med beaktande av brottslighetens sammanlagda straffmättningsvärde, åläggas att betala tillbaka delar av kostnaden för sitt respektive försvar till staten.

Vad gäller Lennart Kenndals yrkande om rättegångskostnader har han yrkat ersättning för sin resa till och från Kalmar under huvudförhandlingens dagar samt vid äventyr av friande dom ersättning för sina utlägg till sitt vittne. Lennart Kenndal döms nu till ansvar för ett flertal gärningar varför han ska stå sina rättegångskostnader. Mot bakgrund av Lennart Kenndals ekonomiska förhållanden ska hans yrkande ifråga om ersättning för sin inställelse till tingsrätten ogillas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3 (TR-01)

Överklagande ska ges in till tingsrätten senast den 21 oktober 2022 och ställs till Göta hovrätt.

Louise Hinsegård

KALMAR TINGSRÄTT

DOM
2022-09-30

Mål nr: B 2903-20

Avdelning 2

Tingsrätten är enig

Avräkningsunderlag finns i tingsrättens akt.

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelseid 19520309-2019	Datum för dom/beslut 2022-09-30
Efternamn Kenndal	Förnamn Stig LENNART

Personen har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad* i Sverige eller utomlands med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser. Frihetsberövandet har ägt rum under nedan angivna tider.

*på sätt som avses i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Frihetsberövad

Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet
(lämna tomt för ett frihetsberövande som pågår)

2020-07-30	2020-08-01

Samtidig verkställighet av påföljd i annat mål

- ☐ Kriminalvården har underrättat domstolen om att personen har påbörjat verkställighet eller har verkställt påföljd i annat mål under den tid som han eller hon varit berövad friheten (2–4 §§ förordning (2019:96) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande).

Tidigare frihetsberövanden av betydelse för avräkningen

- ☐ Domstolen har i avgörandet helt eller delvis undanröjt påföljden i tidigare dom, beslut eller strafföreläggande, och det finns uppgifter om frihetsberövanden i tidigare meddelade domar, beslut eller avräkningsunderlag som har betydelse för avräkningen.

Observera: När domstolen lämnar domen/beslutet eller domsbeviset till Kriminalvården ska tidigare domar/beslut med eventuella avräkningsunderlag och avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen bifogas, om det finns uppgifter där som har betydelse för avräkningen (3 § 4 förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

Underskrift

Namnförtydligande

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Smålandsgatan 28
Telefon
0480-47 78 68

Öppettider
måndag - fredag
08:30-11:30
12:30-15:00

Postadress
Box 613
391 26 Kalmar

E-post
kalmartingsratt.team2@dom.se
Webbplats
www.kalmartingsratt.domstol.se

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelseid 19611106-2912	Datum för dom/beslut 2022-09-30
Efternamn Laag	Förnamn Karl FABIAN Albert

Personen har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad* i Sverige eller utomlands med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser. Frihetsberövandet har ägt rum under nedan angivna tider.

*på sätt som avses i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Frihetsberövad

Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet
(lämna tomt för ett frihetsberövande som pågår)

2020-07-30	2020-08-01

Samtidig verkställighet av påföljd i annat mål

- ☐ Kriminalvården har underrättat domstolen om att personen har påbörjat verkställighet eller har verkställt påföljd i annat mål under den tid som han eller hon varit berövad friheten (2–4 §§ förordning (2019:96) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande).

Tidigare frihetsberövanden av betydelse för avräkningen

- ☐ Domstolen har i avgörandet helt eller delvis undanröjt påföljden i tidigare dom, beslut eller strafföreläggande, och det finns uppgifter om frihetsberövanden i tidigare meddelade domar, beslut eller avräkningsunderlag som har betydelse för avräkningen.

Observera: När domstolen lämnar domen/beslutet eller domsbeviset till Kriminalvården ska tidigare domar/beslut med eventuella avräkningsunderlag och avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen bifogas, om det finns uppgifter där som har betydelse för avräkningen (3 § 4 förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

Underskrift

Namnförtydligande

Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Smålandsgatan 28
Telefon
0480-47 78 68

Öppettider
måndag - fredag
08:30-11:30
12:30-15:00

Postadress
Box 613
391 26 Kalmar

E-post
kalmartingsratt.team2@dom.se
Webbplats
www.kalmartingsratt.domstol.se

Underlaget avser

Person-/samordningsnummer/födelseid 19650810-2016	Datum för dom/beslut 2022-09-30
Efternamn Pettersson	Förnamn LARS Eric Anders

Personen har under en sammanhängande tid av minst 24 timmar varit frihetsberövad* i Sverige eller utomlands med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser. Frihetsberövandet har ägt rum under nedan angivna tider.

*på sätt som avses i 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Frihetsberövad

Frihetsberövandet hävt/upphört/avbrutet
(lämna tomt för ett frihetsberövande som pågår)

2020-07-30	2020-08-01

Samtidig verkställighet av påföljd i annat mål

- ☐ Kriminalvården har underrättat domstolen om att personen har påbörjat verkställighet eller har verkställt påföljd i annat mål under den tid som han eller hon varit berövad friheten (2–4 §§ förordning (2019:96) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande).

Tidigare frihetsberövanden av betydelse för avräkningen

- ☐ Domstolen har i avgörandet helt eller delvis undanröjt påföljden i tidigare dom, beslut eller strafföreläggande, och det finns uppgifter om frihetsberövanden i tidigare meddelade domar, beslut eller avräkningsunderlag som har betydelse för avräkningen.

Observera: När domstolen lämnar domen/beslutet eller domsbeviset till Kriminalvården ska tidigare domar/beslut med eventuella avräkningsunderlag och avräkningsunderlag enligt 12 a § strafföreläggandekungörelsen bifogas, om det finns uppgifter där som har betydelse för avräkningen (3 § 4 förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.).

Underskrift

Namnförtydligande

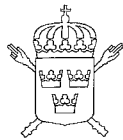
Om domstolens behandling av personuppgifter, se www.domstol.se/personuppgifter. Kontakta oss för information på annat sätt.

Besöksadress
Smålandsgatan 28
Telefon
0480-47 78 68

Öppettider
måndag - fredag
08:30-11:30
12:30-15:00

Postadress
Box 613
391 26 Kalmar

E-post
kalmartingsratt.team2@dom.se
Webbplats
www.kalmartingsratt.domstol.se

ÅKLAGARMYNDIGHETEN
Åklagarområde Syd-Öst
Åklagarkammaren i Kalmar
Kammaråklagare Magnus Ling

Stämningsansökan

2022-02-10

Sida 1(22)

Handling 371

Ärende AM-107004-20

Handläggare 207A-14

Ange dessa uppgifter vid kontakt med myndigheten

Kalmar tingsrätt
B 2903-20

Åklagarbundet

KALMAR TINGSRÄTT
Avdelning 2

INKOM: 2022-02-11

MÅLNR: B 2903-20

AKTBIL: 76

KALMAR TINGSRÄTT
Avdelning 2

INKOM: 2022-09-21

MÅLNR: B 2903-20

AKTBIL: 226

Stämningsansökan

Tilltalade

Lars Eric Anders Pettersson (19650810-2016)

Företräds av advokat Christian Arnbom.

- Anhållen i frånvaro 2020-07-30, Gripen 2020-07-30, Frigiven 2020-08-01.

Karl Fabian Albert Laag (19611106-2912)

Företräds av advokat Mats Enström.

- Anhållen i frånvaro 2020-07-30, Gripen 2020-07-30, Frigiven 2020-08-01.

Stig Lennart Kenndal (19520309-2019)

Företräds av advokat Torgny Palm.

- Anhållen i frånvaro 2020-07-30, Gripen 2020-07-30, Frigiven 2020-08-01.

Karl Joakim Hägg (19620202-3054)

Företräds av advokat Uno Karlsson.

Ansvarsyrkanden m.m.

1 GROVT FORNMINNESBROTT (Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

BLOCK, JUNGFRU, TRÄRING

Lars Pettersson, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd tillägnat sig ett block, en jungfru och en träring. Dessa föremål är att betrakta som fornfynd som skall tillhöra staten. De har också olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen med riksantikvarieämbetets nummer 2:98 utanför Ölands kust. Det hände den 10 juli 2020 utanför Kårehamn, Borgholms kommun.

Gärningen skedde uppsåtligt.

Brottet är grovt eftersom gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 1 kap 3 a § och 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

Särskilda yrkanden

Det yrkas att i beslag tagna block, jungfru och träring förverkas från Lars Pettersson enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950):

2020-6000-BG139.1

2020-6000-BG140.1

2020-6000-BG141.1.

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Lennart Kenndal** som förnekar brott.
2. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som förnekar brott.
3. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som vitsordar att han tagit upp föremålen, men förnekar brott.
4. Förhör med vittnet **Peter Åhlander** angående hans iakttagelser på båten Lina den 10 juli 2020 för att bevisa att Kenndal, Laag och Pettersson tagit upp de aktuella föremålen.
Personlig närvaro.

Övrig bevisning

1. Arkeologisk bedömning av vrak (förundersökningsprotokoll s. 429-443) för att bevisa att Kenndal, Pettersson och Laag dykt vid ett fornminne.
2. Fotografi av block, jungfru och träring, utdrag ur Lars Petterssons dykloggbok, positioneringar ur Fabian Laags mobiltelefon, positionering av dykfilm (förundersökningsprotokoll s. 890-898) för att bevisa att Laag, Kenndal och Pettersson tog upp de aktuella föremålen.
3. Beslagsprotokoll 2020-6000-BG139, 2020-6000-BG140, 2020-6000-BG141 (förundersökningsprotokoll s. 1064-1066) för att bevisa att Kenndal, Laag och Pettersson tog upp de aktuella föremålen.
4. Förstoring av Lars Petterssons dykloggbok för 207010 (förundersökningsprotokoll s. 895) för att bevisa att Kenndal, Laag och Pettersson tog upp de aktuella föremålen.

1

1 Dykloggbok (förundersökningsprotokoll s.397)
till styrkande av de tilltalades uppsåt till
att fartygslämningen var ett fornminne.
/Justerat enligt aktbilaga 149

2 GROVT FORNMINNESBROTT (Joakim Hägg, Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

PUMPVICKAN

Lars Pettersson, Joakim Hägg, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en pumpvicka. Detta föremål är att betrakta som fornfynd som skall tillhöra staten. De har också olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen "Stefansvraket". Det hände den 9 juli 2020 utanför Ölands kust vid Stefansvraket, Kalmar län. Hägg har främjat gärningen genom att framföra en båt när de andra dök.

Gärningen skedde uppsåtligen.

Brottet är grovt eftersom gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

Särskilda yrkanden

Det yrkas att en i beslag tagen pumpvicka förverkas från Lars Pettersson enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950): 2020-6000-BG171.16.

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som vitsordar att han tagit upp pumpvickan men invänder att han var påverkad av djupberusning.
2. Förhör med den tilltalade **Lennart Kenndal** som förnekar brott.
3. Förhör med den tilltalade **Joakim Hägg** som vitsordar att han körde båten men förnekar brott.
4. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som förnekar brott.
5. Förhör med vittnet **Peter Ullström** om djupberusning för att motbevisa Laags uppgifter om effekterna av djupberusning.

Presentationsform: förhör vid huvudförhandlingen genom videolänk.

Övrig bevisning

1. Arkeologisk bedömning av "Stefansvraket" (förundersökningsprotokoll s. 443-453) för att bevisa att "Stefansvraket" är ett fornminne.

2. Fotografi på pumpvicka, Lars Petterssons dykloggbok, positioneringar från Häggs och Laags mobiltelefoner, fotografi av pumpvickan på Laags mobiltelefon, positionering på sjökort och positioneringar av mobiltelefoner i förhållande till "Stefansvraket" (förundersökningsprotokoll s. 868-875) för att bevisa de tilltalades positionering vid brottstillfället.
3. Beslagsprotokoll 2020-6000-BG171 (förundersökningsprotokoll s. 1115-1116) för att bevisa att pumpvickan påträffades hemma hos Pettersson.
4. PM om filmklipp (förundersökningsprotokoll s. 467-468) för att bevisa Laags och Kenndals medverkan vid upptagandet av pumpvickan.
5. Filmklipp ur Laags mobiltelefon, åklagaren tar med denna till förhandlingen, för att bevisa Laags och Kenndals medverkan vid upptagande av pumpvickan.
6. Utlåtande från dykläkare om djupberusning (förundersökningsprotokoll s. 463-466) för att motbevisa Laags uppgifter om effekterna av djupberusning.

†

3.1 GROVT FORNMINNESBROTT (Joakim Hägg, Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

BARTMANKRUS

Lars Pettersson, Joakim Hägg, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd tillägnat sig flera lerkrus kallade Bartmankrus. Dessa föremål är att betrakta som fornfynd som skall tillhöra staten. De har också olovligen rubbat eller på annat sätt skadat fornlämningen med riksantikvarieämbetets nummer 2:137. Det hände den 9 juli 2018 utanför Ölands kust vid Raä 2:137, Kalmar län. Hägg har främjat gärningen genom att framföra en båt när de andra dök.

Gärningen skedde uppsåtligt.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt och avsett fornfynd av större värde, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

† Dykloggbok (förundersökningsprotokoll s. 369 och 371) till styrkande av de tilltalades uppsåt till att fornlämningen var ett fornminne / Justerat enligt aktbilaga 149

3.2 GROVT FORNMINNESBROTT (Joakim Hägg, Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

BARTMANKRUS

Lars Pettersson, Joakim Hägg, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd tillägnat sig flera lerkrus kallade Bartmankrus. Dessa föremål är att betrakta som fornfynd som skall tillhöra staten. De har också olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen med riksantikvarieämbetets nummer 2:137. Det hände den 10 juli 2018 utanför Ölands kust vid Raä 2:137, Kalmar län. Hägg har främjat gärningen genom att framföra en båt när de andra dök.

Gärningen skedde uppsåtligen.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt och avsett fornfynd av större värde, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 1 kap 3 a § och 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

3.3 GROVT FORNMINNESBROTT (~~Joakim Hägg~~, Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

BARTMANKRUS

Lars Pettersson, ~~Joakim Hägg~~, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd tillägnat sig flera lerkrus kallade Bartmankrus. Dessa föremål är att betrakta som fornfynd som skall tillhöra staten. De har också olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen med riksantikvarieämbetets nummer 2:137. Det hände den 13 juli 2019 utanför Ölands kust vid Raä 2:137, Kalmar län. ~~Hägg har främjat gärningen genom att framföra en båt när de andra dök.~~

Gärningen skedde uppsåtligen.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt och avsett fornfynd av större värde, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

H n
/stryks
genom justering
i enlighet med
aktbilaga 149

3.4 GROVT FORNMINNESBROTT (Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

Lars Pettersson, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd också olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen med riksantikvarieämbetets nummer 2:137. Det hände den 13 juli 2019 utanför Ölands kust vid Raä 2:137, Kalmar län.

H. n. / nedlagt
genom beslut
av åklagaren,
se aktbilaga 155

Gärningen skedde uppsåtligt.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt och avsett fornfynd av större värde, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

Särskilda yrkanden

Det yrkas att i beslag tagna delar av bartmankrus förverkas från Lennart Kenndal enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950):

2020-6000-BG169.154

2020-6000-BG169.155

2020-6000-BG169.156

2020-6000-BG169.159.

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Joakim Hägg** som förnekar brott.
2. Förhör med den tilltalade **Lennart Kenndal** som förnekar brott.
3. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som förnekar brott.
4. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som förnekar brott.

Övrig bevisning

1. Arkeologisk bedömning av Raä 2:137 (förundersökningsprotokoll s. 453-458) för att bevisa att det är ett fornminne.
2. Fotografi av beslagtaget Bartmankrus, utdrag ur Lars dykloggbok, positionering av Häggs mobiltelefon, sms från Häggs mobiltelefon (förundersökningsprotokoll s. 916-926) för att bevisa de tilltalades positionering vid brottstillfällena.

3. Fotografi ur Lars dykloggbok (förundersökningsprotokoll s. 920-922) för att bevisa att de tilltalade tillägnat sig flera lerkrus så kallade Bartmankrus.
4. Beslagsprotokoll (förundersökningsprotokoll s. 1081 och s. 1100) för att bevisa att de tilltalade tillägnat sig flera lerkrus kallade Bartmankrus.
5. Fyndlista SMTM (förundersökningsprotokoll s. 414 och s. 415) för att bevisa att de tilltalade tillägnat sig flera lerkrus kallade Bartmankrus.
6. Filmer över genomförda dykningar (åklagaren tar med filmer till huvudförhandlingen) för att bevisa att de tilltalade olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen.

4 GROVT FORNMINNESBROTT (Joakim Hägg, Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

LERKRUSET

Lars Pettersson, Joakim Hägg, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd tillägnat sig ett lerkrus. Ett föremål som är att betrakta som fornfynd som skall tillhöra staten. De har också olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat eller skadat fornlämningen med riksantikvarieämbetets nummer 2:98. Det hände den 8 juli 2018 utanför Ölands kust vid Raä 2:98, Kalmar län. Hägg har främjat gärningen genom att framföra en båt när de andra dök.

Gärningen skedde uppsåtligt.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

Särskilda yrkanden

1. Det yrkas att ett stort lerkrus förverkas från Lars Pettersson enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950): 2020-6000-BG171.100.

- ~~2. Det yrkas att mugg, flaska, porslin och Nakterhus som tagits i beslag hos Joakim Hägg, ska tas i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.:
2020-6000-BG202.15
2020-6000-BG202.19
2020-6000-BG202.20
2020-6000-BG202.46.~~

H N / Åklagaren har
frånfallit förverkande-
yrkandena i punkten
2 avseende beslagsnummer
2020-6000-BG202
nr. 15, 19 och 20.
Nr 46 flyttas till
punkten 12 under
generella särskilda
yrkanden. Detta har skett
vid huvudförhandling
samt enligt aktbilaga 194

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Joakim Hägg** som förnekar brott.
2. Förhör med den tilltalade **Lennart Kenndal** som förnekar brott.
3. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som förnekar brott.
4. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som förnekar brott.

Övrig bevisning

1. Arkeologisk bedömning av Raä 2:98 (förundersökningsprotokoll s. 429-443) för att bevisa att Raä 2:98 är ett fornminne.
2. Fotografi av lerkrus, utdrag ur Petterssons dykloggbok, positionering av Häggs mobil samt foto av sonardator med sonarbild (förundersökningsprotokoll s. 911-915) för att bevisa de tilltalades positioneringar vid brottstillfället.
3. Utdrag ur Petterssons dykloggbok (förundersökningsprotokoll s. 913) för att bevisa att de tilltalade tillägnade sig ett lerkrus.
4. Beslagsprotokoll 2020-6000-BG171 p 100 (förundersökningsprotokoll s. ~~1113~~ och s. 1127) för att bevisa att de tilltalade tillägnat sig ett lerkrus.
5. Fyndlista SMTM (förundersökningsprotokoll s. 406) för att bevisa att de tilltalade tillägnat sig ett lerkrus.

H 1115

/Justerat
enligt aktbilaga
149

5 GROVT FORNMINNESBROTT (Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

JÄRNKANONEN

Lars Pettersson och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en järnkanon. Ett föremål som är att betrakta som fornfynd som skall tillhöra staten. De har också olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen vid Örö i Kalmar län. Det hände mellan den 1 september 2017 och den 4 september 2017 vid fartygslämningen söder Om Örö Sankor, Kalmar län.

Gärningen skedde uppsåtligen.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt och avsett fornfynd av större värde, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

Särskilda yrkanden

Det yrkas att en i beslag tagen järnkanon förverkas från Lars Pettersson enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950): 2020-6000-BG171.99.

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som förnekar brott.
2. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som förnekar brott.

Övrig bevisning

1. Arkeologisk bedömning av vraket vid Örö samt antikvarisk bedömning av i beslag tagen kanon (tilläggsförundersökningsprotokoll s. 18-30) för att bevisa att "vraket vid Örö" är ett fornminne och att kanonen är ett fornminne.
2. Fotografi av järnkanon, fotografi ur Petterssons dykloggbok, positioneringar ur Petterssons mobiltelefon, positioneringar ur Laags mobiltelefon, sms-trafik mellan Laag och Pettersson, fotografi ur Petterssons kamera (förundersökningsprotokoll s. 876-889) för att bevisa att Laag och Pettersson gemensamt och i samförstånd tillägnat sig en järnkanon.
3. Beslagsprotokoll 2020-6000-BG171 punkten 99 (förundersökningsprotokoll s. 1113 och s. 1127) för att bevisa att Pettersson och Laag gemensamt tillägnat sig en järnkanon.
4. PM om datum i Petterssons dykloggbok (förundersökningsprotokoll s. 469) för att bevisa varför datum i Petterssons dykloggbok inte stämmer överens med tidsdateringar på Petterssons filmer .

! och s. 470

/ Justerat enligt
aktbilaga 149

6 GROVT FORNMINNESBROTT OCH FORNMINNESBROTT, GROVT BROTT (Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

SIGNALKANONEN, KRITPIPA I CYKLOPEN OCH ÖLSTOP

Lars Pettersson, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd tillägnat sig en signalkanon, kritpipa och en rund träbotten till ett ölstop. Ett föremål som är att betrakta som fornfynd som skall tillhöra staten. De har också olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen "Stefansvraket". Det hände den 12 juli 2013 utanför Ölands kust vid Stefansvraket, Kalmar län.

Gärningen skedde uppsåtligen.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt och avsett fornfynd av större värde, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. i sin lydelse före 1 januari 2014

Särskilda yrkanden

1. Det yrkas att en i beslag tagen signalkanon förverkas från Lars Pettersson enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950): 2020-6000-BG171.96.
2. Det yrkas att i beslag taget en botten till ett ölstop förverkas från Lennart Kenndal enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950): 2020-6000-BG169.29.

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som förnekar brott.
2. Förhör med den tilltalade **Lennart Kenndal** som förnekar brott.
3. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som vidgår att han tagit med kritpipan upp från vraket men förnekar brott.

Övrig bevisning

1. Fotografi från Kenndals mobil med Pettersson med en kritpipa i cyklopen, utdrag ur Petterssons dykloggbok (förundersökningsprotokoll s. 899-905) för att bevisa att de tilltalade tillägnat sig egendomen gemensamt och i samförstånd.

2. Arkeologisk bedömning av "Stefansvraket" (förundersökningsprotokoll s. 443-453) för att bevisa att "Stefansvraket" är en fornlämning.
3. Beslagsprotokoll 2020-6000-BG169 punkten 29 (förundersökningsprotokoll s. 1081 och 1084) för att bevisa att Kenndal tillägnat sig botten till ett ölstop.
4. Beslagsprotokoll (förundersökningsprotokoll s. ~~1113~~ och 1127) för att bevisa att Pettersson tillägnat sig en signalkanon. H 1115
5. Fyndlista från SMTM (förundersökningsprotokoll s. 406, 408 och s. 899, 901) för att bevisa vilken typ av föremål det är frågan om.

**7 GROVT FORNMINNESBROTT OCH
FORNMINNESBROTT, GROVT BROTT (Lennart
Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)**

6000-K358-20

GLASSKIVORNA

[Fotografi från
husrannsakan
hos Kenndal
(förundersökningsprotokoll
s. 600)

/Justerat enligt
aktbilaga 149

Lars Pettersson, Lennart Kenndal och Fabian Laag har gemensamt och i samförstånd tillägnat sig glasskivor. Dessa föremål är att betrakta som fornfynd som skall tillhöra staten. De har också olovligen rubbat eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen "Stefansvraket". Det hände den 12 juli 2013 utanför Ölands kust vid Stefansvraket, Kalmar län.

Gärningen skedde uppsåtligen.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt och avsett fornfynd av större värde, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 1 p och 2 p och 2 st lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. i sin lydelse före 1 januari 2014

Särskilda yrkanden

1. Det yrkas att i beslag tagna glasskivor förverkas från Lennart Kenndal enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950):
2020-6000-BG169.69
2020-6000-BG169.146.
2. Det yrkas att i beslag tagna glasskivor förverkas från Fabian Laag enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950):
2020-6000-BG166.5:7
2020-6000-BG166.5:8 (Punkt 5.8).

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Lennart Kenndal** som förnekar brott.
2. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som förnekar brott.
3. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som vitsordar att han tagit med kritpipan upp från vraket men förnekar brott.

Övrig bevisning

1. Fotografier av glasskivor beslagtagna hos Kenndal och Laag, utdrag ur Petterssons dykloggbok (förundersökningsprotokoll s. 906-910) för att bevisa att de tilltalade tillägnat sig egendomen gemensamt och i samförstånd.
2. Arkeologisk bedömning av "Stefansvraket (förundersökningsprotokoll s. 443-453) för att bevisa att "Stefansvraket" är en fornlämning.
3. Beslagsprotokoll (förundersökningsprotokoll s. ~~1073~~ s 1089 och s 1098) för att bevisa att Kenndal tillägnat sig glasskivor. H 1081
4. Beslagsprotokoll (förundersökningsprotokoll s. 1128 och s 1132) för att bevisa att Laag tillägnat sig glasskivor. /Justerat enligt aktbilaga 149
5. Utlåtande från SMTM (förundersökningsprotokoll s. 461) för att bevisa vilka typ av föremål det är frågan om.

8 GROVT FORNMINNESBROTT (Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

Lars Pettersson, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd olovligt rubbat eller på annat sätt ändrat och skadat fornlämningen med riksantikvarieämbetets nummer 2:137 i Kalmar län. Det hände den 10 juli 2018 vid Raä 2:137, Kalmar län.

Gärningen skedde uppsåtligt.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Lennart Kenndal** som förnekar brott.
2. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som förnekar brott.
3. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som vidgår att han flyttar på föremål men förnekar brott.

Övrig bevisning

1. Tidsangivelser på film(förundersökningsprotokoll s. 23 och s. 927) för att bevisa Kenndal, Laag och Pettersson rubbade och skadade fornlämningen.
2. Beslagsprotokoll (förundersökningsprotokoll s. 1108 och 1110) för att bevisa att filmen påträffades i dator på båten Lina.
3. Film som åklagaren tar med till förhandlingen för att bevisa att Kenndal, Laag och Pettersson rubbade och skadade fornlämningen.

9 GROVT FORNMINNESBROTT (Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

Lars Pettersson, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd olovligen rubbat eller på annat sätt skadat och ändrat fornlämningen med riksantikvarieämbetets nummer 2:98 . Det hände den 9 juli 2018 vid Raä 2:98, Kalmar län.

Gärningen skedde uppsåtligen.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Lennart Kenndal** som förnekar brott.
2. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som förnekar brott.
3. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som förnekar brott.

Övrig bevisning

1. Tidsangivelser på film(förundersökningsprotokoll s. 23 och s.927) för att bevisa att Kenndal, Laag och Pettersson rubbade och skadade fornlämningen.
2. Beslagsprotokoll (förundersökningsprotokoll s. 1108 och s. 1110) för att bevisa att filmen påträffades i en dator på båten Lina.
3. Film som åklagaren tar med till förhandlingen för att bevisa att Kenndal, Laag och Pettersson rubbade och skadade fornlämningen

10 GROVT FORNMINNESBROTT (Lennart Kenndal, Fabian Laag och Lars Pettersson)

6000-K358-20

Lars Pettersson, Lennart Kenndal och Fabian Laag har tillsammans och i samförstånd olovligt rubbat eller på annat sätt skadat och ändrat fornlämningen med riksantikvarieämbetets nummer 2:137 . Det hände den 9 juli 2018 vid Raä 2:137, Kalmar län.

Gärningen skedde uppsåtligt.

Brottet är grovt då gärningen skett vanemässigt, medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne och då gärningsmännen använt sig av särskild utrustning.

Lagrum: 2 kap 21 § 1 st 2 p och 2 st kulturmiljölagen (1988:950)

Särskilda yrkanden

1. Det yrkas att beslaget av pärmar och sjökort enligt 27 kap 1 § rättegångsbalken, beslagtaget hos Lennart Kenndal, ska bestå tills domen vinner laga kraft:
2020-6000-BG169.1
2020-6000-BG169.9
2020-6000-BG169.172
2020-6000-BG169.177
2020-6000-BG169.190
2020-6000-BG169.191
2020-6000-BG169.192
2020-6000-BG169.193
2020-6000-BG169.194
2020-6000-BG169.195
2020-6000-BG169.196
2020-6000-BG169.197
2020-6000-BG169.198
2020-6000-BG169.199
2020-6000-BG169.200
2020-6000-BG170.4
2020-6000-BG170.5
2020-6000-BG170.6
2020-6000-BG170.7
2020-6000-BG170.8. Det beslagtagna ska därefter återlämnas.

2. Det yrkas att beslaget av dykdagböcker, pärmar och minneskort samt negativalbum enligt 27 kap 1 § rättegångsbalken, beslagtaget hos Lars Pettersson, ska bestå tills domen vinner laga kraft:

2020-6000-BG171.18

2020-6000-BG171.19

2020-6000-BG171.20

2020-6000-BG171.21

2020-6000-BG171.23

2020-6000-BG171.26

2020-6000-BG171.27

2020-6000-BG171.28

2020-6000-BG171.29

2020-6000-BG171.43

2020-6000-BG171.45

2020-6000-BG171.46

2020-6000-BG171.47

2020-6000-BG171.48

2020-6000-BG171.49

2020-6000-BG171.50

2020-6000-BG171.51

2020-6000-BG171.52

2020-6000-BG171.53

2020-6000-BG171.54

2020-6000-BG171.55

2020-6000-BG171.56

2020-6000-BG171.57

2020-6000-BG171.58

2020-6000-BG171.59

2020-6000-BG171.70

2020-6000-BG171.71

2020-6000-BG171.72

2020-6000-BG171.73

2020-6000-BG171.102. Det beslagtagna ska därefter återlämnas.

3. Det yrkas att beslaget av pärmar och dykutrustning enligt 27 kap 1 § rättegångsbalken, beslagtaget hos Fabian Laag, ska bestå tills domen vinner laga kraft:
2020-6000-BG166.3
2020-6000-BG166.4
2020-6000-BG166.13
2020-6000-BG166.15
2020-6000-BG166.16
2020-6000-BG166.20
2020-6000-BG166.22
2020-6000-BG166.24
2020-6000-BG166.25
2020-6000-BG296.1
2020-6000-BG296.2
2020-6000-BG296.3
2020-6000-BG296.4
2020-6000-BG296.5
2020-6000-BG296.6
2020-6000-BG296.7
2020-6000-BG296.8
2020-6000-BG296.9
2020-6000-BG296.10. Det beslagtagna ska därefter återlämnas.
4. Det yrkas att beslaget av ett elektroniskt sjökort och gps enligt 27 kap 1 § rättegångsbalken, beslagtaget hos Fabian Laag och Lennart Kenndal, ska bestå tills domen vinner laga kraft:
2020-6000-BG170.2
2020-6000-BG170.3. Det beslagtagna ska därefter återlämnas.

5. Det yrkas att i beslag tagna föremål som är fornfynd förverkas från Lars Pettersson enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950):

~~2020-6000-BG171.3~~

2020-6000-BG171.5

2020-6000-BG171.7

2020-6000-BG171.8

2020-6000-BG171.9

2020-6000-BG171.10

2020-6000-BG171.12

2020-6000-BG171.14

2020-6000-BG171.15

2020-6000-BG171.74

2020-6000-BG171.75

2020-6000-BG171.76

2020-6000-BG171.77

2020-6000-BG171.78

2020-6000-BG171.79

2020-6000-BG171.80

2020-6000-BG171.83

2020-6000-BG171.84

2020-6000-BG171.85

2020-6000-BG171.86

2020-6000-BG171.87

2020-6000-BG171.88

2020-6000-BG171.89

2020-6000-BG171.90

2020-6000-BG171.91

2020-6000-BG171.92

2020-6000-BG171.93

2020-6000-BG171.94

2020-6000-BG171.95

2020-6000-BG171.97

2020-6000-BG171.98

2020-6000-BG204.34

2020-6000-BG204.35

2020-6000-BG204.36.

H N
/ åklagaren
har fränfallit
yrkan det
avseende detta
beslagssnr vid
huvudförhandling

6. Det yrkas att i beslag tagna föremål som är fornfynd förverkas från Lennart Kenndal enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950):

2020-6000-BG169.15
2020-6000-BG169.16
2020-6000-BG169.17
2020-6000-BG169.19
2020-6000-BG169.20
2020-6000-BG169.21
2020-6000-BG169.23
2020-6000-BG169.27
2020-6000-BG169.28
2020-6000-BG169.30
2020-6000-BG169.31
2020-6000-BG169.32
2020-6000-BG169.34
2020-6000-BG169.35
2020-6000-BG169.38
2020-6000-BG169.45
2020-6000-BG169.47
2020-6000-BG169.48
2020-6000-BG169.49
2020-6000-BG169.50
2020-6000-BG169.57
2020-6000-BG169.58
2020-6000-BG169.59
2020-6000-BG169.60
2020-6000-BG169.61
2020-6000-BG169.68
2020-6000-BG169.70
2020-6000-BG169.76
2020-6000-BG169.104
2020-6000-BG169.107
2020-6000-BG169.108
2020-6000-BG169.109
2020-6000-BG169.112
2020-6000-BG169.113
2020-6000-BG169.114
2020-6000-BG169.115
2020-6000-BG169.116
2020-6000-BG169.117
2020-6000-BG169.118
2020-6000-BG169.125
2020-6000-BG169.126
2020-6000-BG169.129
2020-6000-BG169.132
2020-6000-BG169.134
2020-6000-BG169.135
2020-6000-BG169.136
2020-6000-BG169.137

2020-6000-BG169.138
2020-6000-BG169.141
2020-6000-BG169.147
2020-6000-BG169.148
2020-6000-BG169.149
2020-6000-BG169.153
2020-6000-BG169.157
2020-6000-BG169.158
2020-6000-BG169.165
2020-6000-BG169.166
2020-6000-BG169.179
2020-6000-BG200.1
2020-6000-BG200.2
2020-6000-BG200.3
2020-6000-BG200.4
2020-6000-BG200.5
2020-6000-BG201.1
2020-6000-BG201.2
2020-6000-BG201.7.

7. Det yrkas att i beslag tagna föremål som är fornyfynd förverkas från Fabian Laag enligt 2 kap 22 a § 1 st kulturmiljölagen (1988:950):

~~2020-6000-BG166.5:1~~
2020-6000-BG166.5:2
2020-6000-BG166.5:3
2020-6000-BG166.5:4
2020-6000-BG166.5:5
2020-6000-BG166.5:6
~~2020-6000-BG166.5:14~~
~~2020-6000-BG166.5:15~~
2020-6000-BG166.5:19
2020-6000-BG166.5:22
2020-6000-BG166.5:24
2020-6000-BG166.17
2020-6000-BG202.3
2020-6000-BG202.6
2020-6000-BG202.31
2020-6000-BG202.34.

Yrkandet avseende
beslagsprotokollet
2020-6000-BG202
nr. 3, 6, 31 och 34
riktar sig rätteligen
mot Joakim Hägg

/Justerat enligt
aktbilaga 154

8. Det yrkas att en kabel och en sonar förverkas från Lennart Kenndal och Fabian Laag enligt 2 kap 22 a § 3 st kulturmiljölagen (1988:950):

2020-6000-BG199.1
2020-6000-BG199.2.

Hv / åklagaren har
frånfallit yrkandet
avseende dessa
beslagsnr vid
huvudförhandlingen

9. Det yrkas att en i beslag tagen dykdator förverkas från Lennart Kenndal enligt 2 kap 22 a § 3 st kulturmiljölagen (1988:950): 2020-6000-BG169.133.

- ~~10. Det yrkas att i beslag taget porslin som tagits i beslag hos Lars Pettersson, ska tas i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.:
2020-6000-BG204.1
2020-6000-BG204.13.~~

- ~~11. Det yrkas att beslag tagen glaskaraff som tagits i beslag hos Lars Pettersson, ska tas i förvar enligt lagen (1974:1065) om visst stöldgods m.m.: 2020-6000-BG169.144.~~

Här / Åklagaren har
fränfallit
förverkandeyrkanden
under punkterna
10 och 11 i
enlighet med
akt bilaga 194

Muntlig bevisning

1. Förhör med den tilltalade **Lennart Kenndal** som förnekar brott.
2. Förhör med den tilltalade **Fabian Laag** som förnekar brott.
3. Förhör med den tilltalade **Lars Pettersson** som vidgår att han flyttar på föremål men förnekar brott.

12. Det yrkas att det
Nakternus som tagits
i beslag hos Joakim
Hägg ska tas i förvar
enligt lagen (1974:1065)
om visst stöldgods m.m.
2020-6000-BG202.46
Som bevisning åberopas
dykloggbok, beslags-
protokoll samt SMTM
fyndlista (förunder-
sökningssprotokoll s. 392,
393, 1165, 1172 och
422) jämte film vilken
upprisas vid förhandling
/ Justerat enligt
aktbilaga 194

Övrig bevisning

1. Tidsangivelser på film(förundersökningsprotokoll s. 23 och s 927) för att bevisa att Kenndal, Laag och Pettersson skadade fornlämningen.
2. Beslagsprotokoll (förundersökningsprotokoll s. 1108 och s. 1110) för att bevisa att filmen påträffades i en dator på båten Lina.
3. Film som åklagaren tar med till förhandlingen för att bevisa att Kenndal, Laag och Pettersson rubbade och skadade fornlämningen.

11 Muntlig bevisning

Förhör med vittnet **Jim Hansson** om dels de bedömningar han gjort av fartygslämnings ålder och fornfyndens ålder, dels om vad de åtgärder som syns på filmerna under åtalpunkterna 8-10 har för konsekvenser för fornminnena för att bevisa dels att det är frågan om fornminnen under punkterna 1-7, dels att fornminnen skadats under punkterna 8-10.
Personlig närvaro.

12 Övrig bevisning

1. Fotografier (förundersökningsprotokoll s. 656-662) för att bevisa dykbåten Linas storlek till styrkande av att de tilltalade genomfört brotten gemensamt och i samförstånd.
2. Dokumentation avseende kunskap om fornminnen hos de tilltalade(förundersökningsprotokoll s. 28-329 och 330 och s 331) för att bevisa de tilltalades ämneskunskaper till styrkande av uppsåtet.

674 / Justerat
enligt
aktbilaga 194

3. PM om tillvägagångssätt vid dykningar sedan 80-talet och framåt(förundersökningsprotokoll s. 332-403) för att bevisa systematiken i de tilltalades brottslighet.

1 9 1

Handläggning

Se särskild handling.

1 4. Marinarkeologisk bedömning av fyra funnningar. RAÄ 2:98 och RAÄ 2:137, "Stefansvraket" och vraket vid Öre samt dokumentation av fynd på uppdrag av kustbevakningen (tilläggsförundersökningsprotokoll I s. 4-56) åberopas avseende samtliga åtalspunkter.

9 5. Uppgifter i chattar för att styrka de tilltalades uppsåt (tilläggsförundersökningsprotokoll II s. 14, 40, 49, 58 och 59, 118, 136, 182, 219, 245, 268 och 269)

1 6. Beslagsprotokoll (förundersökningsprotokoll s. 1117-1119) (förundersökningsprotokoll s. 1130, 1136 och 1165)

/Justerat enligt
aktbilaga 149

Kalmar tingsrätt

KALMAR TINGSRÄTT
Avdelning 2

INKOM: 2022-09-23
MÅLNR: B 2903-20
AKTBIL: 227

Skrivelse i mål B 2903-20

Inledningsvis vill jag bara uppmärksamma tingsrätten på att jag under huvudförhandlingen frånfällt yrkanden mot Fabian Laag avseende beslagen med nummer:

2020-6000-BG166.5:1
2020-6000-BG166.5:14
2020-6000-BG166.5:15.

Jag får beträffande nedan angivna punkter framställa följande andrahandsyrkanden beträffande beslagen:

Det yrkas att staten genom länsstyrelsen skall förklaras äga bättre rätt än de tilltalade till fornfynden. Föremålen skall utges till staten utan lösen.

Åtalspunkten 1

Yrkande om bättre rätt mot Lars Pettersson:

2020-6000-BG139.1
2020-6000-BG140.1
2020-6000-BG141.1.

Åtalspunkten 2

Yrkande om bättre rätt mot Lars Pettersson:

2020-6000-BG171.16.

Åtalspunkten 3

Yrkande om bättre rätt mot Lennart Kenndal:

2020-6000-BG169.154
2020-6000-BG169.155
2020-6000-BG169.156
2020-6000-BG169.159.

Åtalspunkten 4

Yrkande om bättre rätt mot Lars Pettersson:

2020-6000-BG171.100.

Åtalspunkten 5

Yrkande om bättre rätt mot Lars Pettersson:

2020-6000-BG171.99.

Åtalspunkten 6

Yrkande om bättre rätt mot Lars Pettersson:
2020-6000-BG171.96.

Yrkande om bättre rätt mot Lennart Kenndal:
2020-6000-BG169.29.

Åtalspunkten 7

Yrkande om bättre rätt mot Lennart Kenndal:
2020-6000-BG169.69
2020-6000-BG169.146.

Yrkande om bättre rätt mot Fabian Laag:
2020-6000-BG166.5:7
2020-6000-BG166.5:8.

Särskilda yrkande punkten 5

Yrkande om bättre rätt mot Lars Pettersson:
2020-6000-BG171.3
2020-6000-BG171.5
2020-6000-BG171.7
2020-6000-BG171.8
2020-6000-BG171.9
2020-6000-BG171.10
2020-6000-BG171.12
2020-6000-BG171.14
2020-6000-BG171.15
2020-6000-BG171.74
2020-6000-BG171.75
2020-6000-BG171.76
2020-6000-BG171.77
2020-6000-BG171.78
2020-6000-BG171.79
2020-6000-BG171.80
2020-6000-BG171.83
2020-6000-BG171.84
2020-6000-BG171.85
2020-6000-BG171.86
2020-6000-BG171.87
2020-6000-BG171.88
2020-6000-BG171.89
2020-6000-BG171.90
2020-6000-BG171.91
2020-6000-BG171.92
2020-6000-BG171.93

2020-6000-BG171.94
2020-6000-BG171.95
2020-6000-BG171.97
2020-6000-BG171.98
2020-6000-BG204.34
2020-6000-BG204.35
2020-6000-BG204.36.

Särskilda yrkanden punkten 6

Yrkande om bättre rätt mot Lennart Kenndal:

2020-6000-BG169.15
2020-6000-BG169.16
2020-6000-BG169.17
2020-6000-BG169.19
2020-6000-BG169.20
2020-6000-BG169.21
2020-6000-BG169.23
2020-6000-BG169.27
2020-6000-BG169.28
2020-6000-BG169.30
2020-6000-BG169.31
2020-6000-BG169.32
2020-6000-BG169.34
2020-6000-BG169.35
2020-6000-BG169.38
2020-6000-BG169.45
2020-6000-BG169.47
2020-6000-BG169.48
2020-6000-BG169.49
2020-6000-BG169.50
2020-6000-BG169.57
2020-6000-BG169.58
2020-6000-BG169.59
2020-6000-BG169.60
2020-6000-BG169.61
2020-6000-BG169.68
2020-6000-BG169.70
2020-6000-BG169.76
2020-6000-BG169.104
2020-6000-BG169.107
2020-6000-BG169.108
2020-6000-BG169.109
2020-6000-BG169.112
2020-6000-BG169.113

2020-6000-BG169.114
2020-6000-BG169.115
2020-6000-BG169.116
2020-6000-BG169.117
2020-6000-BG169.118
2020-6000-BG169.125
2020-6000-BG169.126
2020-6000-BG169.129
2020-6000-BG169.132
2020-6000-BG169.134
2020-6000-BG169.135
2020-6000-BG169.136
2020-6000-BG169.137
2020-6000-BG169.138
2020-6000-BG169.141
2020-6000-BG169.147
2020-6000-BG169.148
2020-6000-BG169.149
2020-6000-BG169.153
2020-6000-BG169.157
2020-6000-BG169.158
2020-6000-BG169.165
2020-6000-BG169.166
2020-6000-BG169.179
2020-6000-BG200.1
2020-6000-BG200.2
2020-6000-BG200.3
2020-6000-BG200.4
2020-6000-BG200.5
2020-6000-BG201.1
2020-6000-BG201.2
2020-6000-BG201.7.

Särskilda yrkande punkten 7

Yrkande om bättre rätt mot Fabian Laag:

2020-6000-BG166.5:1
2020-6000-BG166.5:2
2020-6000-BG166.5:3
2020-6000-BG166.5:4
2020-6000-BG166.5:5
2020-6000-BG166.5:6
2020-6000-BG166.5:14
2020-6000-BG166.5:15
2020-6000-BG166.5:19
2020-6000-BG166.5:22

2020-6000-BG166.5:24
2020-6000-BG166.17

Yrkande om bättre rätt mot Joakim Hägg:

2020-6000-BG202.3
2020-6000-BG202.6
2020-6000-BG202.31
2020-6000-BG202.34.

Grunden för talan är att staten är ägare till föremålen åtnjuter så kallad regalrätt till föremålen. Denna rätt fick sin nuvarande utformning 1943.

Samråd med länsstyrelsen avseende frågan om bättre rätt har skett.

Jag påkallar inte fortsatt huvudförhandling med anledning av nu framställda yrkanden utan menar att frågan kan avgöras efter skriftväxling.

Jag får beklaga det sent framställda andrahandsyrkandet.

Med vänlig hälsning

Magnus Ling

Hur man överklagar

Dom i brottmål, tingsrätt

TR-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.